

Ilustracija: Vipa

Vipavski glas

št. 57

letnik XVI

junij 2001

SANJALI SMO

Sanjali smo
belo golobico.

In ker smo verjeli v sanje,
je zares bila:

najprej daljna in nevidna nad oblaki,
potem vse bližja, a še nedosežna;
potem je gnezдила v krošnjah skrita,
potem je kdaj počila na slemenih,
potem se je spustila na dvorišče. -
In postavili smo ji pod streho dom.

Udomačila se je,
da z roke jé.

Ne more več brez nas.
Ne moremo brez nje.

Živí in hrani se
od zrn ljubezni.

Tone Kuntner

Naj bodo te misli iskreno voščilo ob občinskem prazniku in dnevu državnosti - deseti obletnici samostojne države Slovenije.

Uredniški odbor

Naslovnica:

Levo: V naši dolini je moč; oblikovla A. Hrovatin

Desno: Kovanec ob 10. obletnici samostojne Slovenije

Deset let je tega, kar je deželica, ki jo Cankar imenuje raj pod Triglavom, postala država. Ob tej priložnosti je umetnik samorastnik Jernej Strle iz Črne vasi pri Ljubljani v samozaložbi izdal dve seriji jubilejnih kovancev - serijo pozlačenih in serijo bakrenih kovancev s patinasto prevleko.

Na prošnjo uredništva VG se je prijazno odzval in nam poslal primerka obeh serij kovancev.

In od kod črpa navdih za svoje umetnije? Tisto, kar ga vodi, je:

skrivnost razodetja
seme življenja
življenje semena
čistost misli
veselje slovesa
večnost spoznanja
lepota svetega

Podobna čutenja so vodila mnoge Slovence, ki so sanjali in hrepeneli po samostojni Sloveniji. Podobna čutenja vodijo mnoge tudi danes - doma in v tujini. Dokler je tako, bo Slovenija raj pod Triglavom tudi ob bolj častitljivih obletnicah državnosti. Slovenija - še na mnoga leta.

OBČINSKI PRAZNIK 2001

Spoštovani dragi gostje, tukaj zbrani, pozdravljeni in dobrodošli!

Kdor hoče graditi visoke stolpe, se mora dolgo muditi pri temelju.

Deset let slovenske državnosti in nekaj manj rojstnih dni Občine Vipava sta obletnici, ki ju danes z veseljem obeležujemo, obenem pa se moramo zavedati, da svoboda in demokracija nista naključje usode, temveč skrbno zastavljeni in izbrani temelji naših današnjih in prihodnjih ciljev.

Poti zgodovine so enosmerne kot čas, ki jo sproti beleži, zato je izrednega pomena, da smo ob pravem času na pravem mestu, naš korak pa moder in premišljen, saj nobena pot ni prava, če delaš napačne stvari.

V želji po vključevanju v mednarodne integracije zato ne smemo zanemariti svoje identitete, predanosti skupnosti, ki jo poznamo in je resnično naša, toplo zavetje in dom. Kljuko vrat na prostorno »evropsko dvorišče« drže v rokah drugi, zato bodimo previdni, kaj vse smo pripravljeni dati, ko trkamo na ta vrata. V hrepenenju po svežem zraku, ki naj bi izza teh duri zavel, se lahko zapletemo v moč vrtinca, rušilnega prav za naš obstoj. Ne obračajmo se proti vetru, ki ga usmerjajo drugi, temveč postavimo svoje vetrnice, ki nam bodo dale moč in energijo za ohranjanje našega prostora. Močnejši znamo biti zanimivejši.

Zastave, ki te dni plapolajo v prazničnem vetru, naj nas opominjajo, da praznik ni sam sebi namen, temveč odskočna deska za vse naloge, ki jih je potrebno opraviti pred naslednjim praznikom.

V Vipavski občini to vemo, zato smo si zastavili in izvajamo projekte dolgoročne narave, ki bodo vsak zase praznik v malem. Finančna sredstva, ki so nam na voljo, usmerjamo predvsem v gradnjo in adaptacijo šol kot temelja znanja in razvoja, na področju ekologije pa se poleg vlaganja v čistilne naprave in ogrevanja s plinom kot čistim energentom, spogledujemo z idejo o lastni vetrni energiji. Na dobro zastavljeni materialni bazi bi želeli pomagati pri duhovni rasti vseh generacij, predvsem pa mladim, ki so v begu pred seboj zašli v peklenski krog odvisnosti in pogube. Tu se več ne da zatiskati oči in ostati čim lepši in bolj urejeni za zunanji svet.

Praznik je poseben dan, ker niso vsi dnevi posebni, je pa tudi resničen, tako kot vsi tisti, ki niso najbolj rožnati. Pometimo pred svojim pragom in spoštujemo svoj dom. S svojo samozavestjo si izoblikujmo mir, kajti če človek ne najde miru v sebi, naj ga ne išče drugod. Le meje našega uma so edine, ki nas med seboj ločujejo, druge so samo črte na zemljevidih. Razum, če je moder, bo temelj širšega prostranstva, le graditi ga je treba dolgo – vedno znova in znova.

*Nagovor župana, **mag. Ivana Princesa** na slavnostni seji Občinskega sveta v dvorcu Zemono.*

VZPON IN ZATON PROTESTANTIZMA NA VIPAVSKEM

Letos poteka štiristo let, odkar je vladar Notranje Avstrije nadvojvoda Ferdinand izdal ukaz (leta 1584), da se morajo vsi vipavski protestanti - "trdovratni uporneži" - v roku enega meseca izgnati iz dežele.

To leto je začel zaton protestantizma na Vipavskem.

Vipavsko gospostvo je imela v 16. stoletju v zakupu plemiška družina Lanthieri. Leta 1528 je Habsburžan nadvojvoda Ferdinand podelil fevdalne pravice na vipavskem in rihemberškem gospostvu Gasperju Lanthieriju.

Vipavsko gospostvo ni obsegalo le zgornje Vipavske doline, temveč je segalo do Cola in Črnega Vrha na severu ter do Hublja na zapadu.

Župnija Vipava pa je bila utelešena strassburški proštiji. Proštom v Strassburgu na Koroškem so pripadali vsi dohodki župnije, versko službo v župniji pa so opravljali slabo plačani vikarji.

Nimamo trdnih dokazov o začetkih širjenja protestantizma na Vipavskem, vendar vse okoliščine kažejo, da je rodbina pl. Lanthierijev kmalu začela podpirati širjenje novega nauka, čeprav se javno ni odrekla katoliški veri.

Ko se je Primož Trubar konec leta 1563 vračal z obiska v Goriški grofiji, se je ustavil v Vipavskem Križu, ki je spadal pod vipavsko faro. O tem je pozneje poročal Ungnadu: "In ko sem jahal nazaj na svojem osličku, sem v Križu pridigal neko nedeljo v cerkvi; zbrala se je vsa Vipavska dolina in mnogo duhovnikov. Nihče ni ugovarjal, celo duhovnikom je bila pridiga všeč."

Dne 1. decembra 1563 je Trubar pisal goriškemu glavarju grofu Juriju Thurnu in mu sporočil, da so nekateri goriški ljudje zaradi Trubarjevih pridig v Gorici pri cesarju očrnili tako njega, Trubarja, kot Thurna. V pismu Trubar prosi Thurna, naj mu pošlje prepis tožbe proti njemu in imena tožnikov. Obenem

mu priporoča, naj se posvetuje z Hanibalom Eckom in gospodom Lanthierijem ter drugimi plemiči in meščani, kako se je ravnati. Pri tem mimogrede omenja, da je Lanthieri Nikodem. S tem je hotel poudariti, da je Lanthieri simpatizer novega nauka, čeprav se na zunaj kaže katolika. Tudi poznejše njegovo ravnanje potrjuje, da je bil Lovrenc pl. Lanthieri stalno na strani protestantov.

Trubarjeva izjava, da je bila njegova pridiga v Vipavskem Križu "celo duhovnikom všeč", pove mnogo o verskih razmerah na Vipavskem. Mnogi duhovniki so tam bili le na zunaj katoliški, v srcu pa so bili novoverci. Najboljši primer za to je bil katoliški duhovnik Tomaž Ostrman, ki je bil tudi grajski pridigar pri Lanthieriju v Vipavi. Znano je le, da je študiral na dunajski univerzi v istih letih kot Trubar. V Vipavi pa je bil med prvimi, ki je oznanjal Lutrov nauk. Gruden pravi v svoji Zgodovini slovenskega naroda, da se je v Vipavi od Ostrmanovih časov ohranilo obhajilo pod obema podobama, pri cerkvenih pobožnostih pa so verniki peli luteranske pesmi iz Trubarjeve pesmarice.

Ostrman je v Vipavi deloval vsekakor že pred letom 1564 in bil prav gotovo odličen pridigar. Zato so ga konec leta 1564 goriški deželni stanovi poklicali v Gorico in ga nastavili za svojega pridigarja z letno plačo 150 goldinarjev.

Goriški duhovniki so zagnali vik in krik. O Ostrmanovem delovanju so poročali v Videm generalnemu vikarju Jakobu Maraccu ter navedli, da je "pri obhajilu napil nekaterim navzočim ženskam z vinom, ki je ostalo v kelihi," kar je pomenilo pravo bogoskrunstvo. Tudi oglejskemu patriarhu je Ostrman kmalu postal trn v peti. Zato se je 20. januarja 1565 z dolгим pismom obrnil do nadvojvode Karla, ki je pred kratkim po očetu prevzel vladu v notranjeavstrijskih deželah. V tem pismu patriarh med drugim piše: "Konec 1. 1564 se je pl. Ecku rodil drugi sin. Ker ga Primož

(Trubar - op.p.) ni mogel krstiti, je Eck poklical v Gorico drugega predikanta (Ostrmana, op.p.) enake hudobije. Ta mu je krstil otroka z neblagoslovljeno vodo..." (Katoliki so krstili z blagoslovljeno vodo).

Nadvojvoda Karel je hitro ukrepal. Že v začetku februarja 1565 je izdal svojemu namestniku v Gorici ukaz, naj da pridigarja Ostrmana zapreti. Njegovo povelje pa se ni izvršilo, ker je bil Ostrman pravočasno obveščen in se je umaknil v Vipavo.

Dne 5. junija 1565 pa piše generalni vikar Marecco nadvojvodi Karlu in protestira zaradi "ravnodušnosti" Lovrenca Lanthierija ter pravi: "Ostrman se v Vipavi počuti kot v azilu, varno živi in se nam smeje - et nos rideat."

Zanimivo, da je po letu 1565 tak odličen pridigar nenadoma utihnil. Če je bil na dunajski univerzi istega leta kot Trubar, je leta 1565 imel okoli 60 let. Ni znano, ne kje ne kdaj je umrl. Zato ni izključena možnost, da je končal v krempljih inkvizicije tako, kakor 25 let pozneje predikant Peter Kupljenik. Za njega smo šele po štiristo letih izvedeli, da ga je leta 1590 neznano kje na Kranjskem zajela rimska inkvizicija in da je bil sežgan na grmadi v Rimu leta 1595.

Znano pa je, da je v Vipavi bil Ostrmanov naslednik Štefan z Raba - Arbensis. Prej je bil redovnik v nekem samostanu na Rabu. Okoli leta 1565 je zapustil samostan, ker se je že "zastupil" z novo vero. V Vipavi je prevzel službo vikarja. Štefan se je tu samo hlinil, da je katoličan. Kjer je le mogel, je šel luteranom na roko: delil je obhajilo pod obema podobama, dopuščal je, da so verniki v cerkvi prepevali luteranske pesmi in psalme, ter luterane pokopaval na katoliškem pokopališču.

Vse kaže, da se je v drugi polovici 16. stoletja prebivalstvo na Vipavskem precej povečalo, saj je strassburški prošt Ivan Ottinger leta 1573 ustanovil v Šentvidu in v Vipavskem Križu novi kaplaniji in vikar je tu namestil stalna duhovnika. Pozneje je bila ustanovljena kaplanija tudi na Gočah.

Leta 1577 je bil imenovan za generalnega vikarja v Vidmu Pavel Bizancij. Rojen je bil leta 1520 v Kotorju v plemiški družini, študiral

je pravo v Padovi, najprej je bil škof v Kotorju, zato je gotovo znal hrvaško, in mu tudi slovenski jezik ni mogel biti povsem tuj.

Za razmere v vipavski fari v tem času je zanimivo pismo, ki ga je Bizancij pisal dne 21. novembra 1578 oglejskemu patriarhu Grimaniju. V njem je patriarhu sporočil, da je prišel k njemu župnik iz Vipave in ga prosil, naj bi prišel vizitirat njegovo župnijo, ker si je on sam ne upa, saj ima nekega namestnika - redovnika, ki je začel ljudi zastrupljati s krivo vero luteranstva... Če pa on ne bi mogel, naj bi poslal vsaj arhidiakoma iz Gorice. 1)

Sicer pa je omenjeno Bizancijevo pismo dokaj nejasno. Kdo naj bi prišel k njemu v Videm? Bizancij pravi, da župnik iz Vipave. Vipavski župnik je bil pravzaprav prošt iz Strassburga na Koroškem. Njegov namestnik - vikar je tedaj gotovo bil Štefan Arbensis. Vse kaže, da Bizancij ni ničesar ukrenil, kajti vikar Štefan je vse do leta 1580 mirno živel in deloval v Vipavi.

O razmerah v Vipavi pa je tedaj zvedel tudi nadvojvoda Karel. Gotovo so sporočila tako Bizanciju kot nadvojvodi Karlu prihajala iz istega vira. Ni izključeno, da je bil kak bližnji katoliški duhovnik, ki pa si ni upal javno nastopati. Nadvojvoda je leta 1579 pisal strassburškemu proštu, ki je bil gospodar vipavske župnije, in zahteval, da v Vipavi, kjer se močno razširja krivoverstvo, napravi red. Vse kaže, da je tedaj strassburški prošt res postavil v Vipavi za vikarja pravovernega katolika. Zakaj kmalu za tem, leta 1580, se je vikar Štefan že moral v Vidmu zagovarjati pred inkvizicijskim sodiščem. Sodišče ga je obsodilo kot krivoverca na pet let zapor. Toda že leta 1581 se je zopet pojavil v Vipavi. 2) Vse kaže, da se je "pokesal svojih zmot" in se pokoril katoliški cerkvi. Prenehal je obhajati pod obema podobama. To pa Vipavcem, ki so se v glavnem že navzeli protestantskega duha, ni bilo pogodu. Zato so v začetku leta 1581 zaprosili vikarja, naj svojim faranom poda, kakor so bili že preko trideset let navajeni, obhajilo pod obema podobama. Na njihovo prošnjo jim je vikar odgovoril, da tega ne sme, ker so mu višje oblasti to strogo prepovedale (hoch verboten).

Če so Vipavci hoteli ostati zvesti nauku, da je treba biti Bogu bolj pokoren kot ljudem, jim

ni preostalo drugega, kot poklicati v Vipavo evangelijskega predikanta. Gruden navaja, da so poklicali predikanta iz Senožec 3), vendar v ohranjenih dokumentih njegovo ime ni označeno, niti ni navedeno, odkod je prišel. Kakorkoli že, dne 29. marca 1581 je prišel v Vipavo neki tuji predikant in Vipavci so množično pristopili k obhajilu pod obema podobama ter verno poslušali predikantovo pridigo. Iz pisma, ki so ga nekaj pozneje pisali vodilni vipavski protestanti deželnemu odboru v Ljubljano, je razvidno, da je pridiga bila brez vsakih napadov na katoliško vero. V tem pismu je namreč navedeno: "Božja služba je potekala brez vsakega nemira, nadlegovanja ali napada na vikarja oziroma na njegove podružne duhovnike, kakor nam bo dal gospod vikar o tem še poročilo... Skoro vsa občina tu v Vipavi, posebno mnogi stari, slabi in bolni, tudi premožne osebe v trgu, so bili pripravljeni od evangelijskega pridigarja ... prejeti obhajilo pod obema podobama v smislu avgsburške veroizpovedi."

Vipavci so predikanta prosili, naj ostane še kak dan. Ostal je še 30. marca in tudi tega dne je pridigal ter obhajal. V teh dveh dneh je obhajal okoli štiristo oseb - skoraj vse prebivalstvo Vipave. V.A.Schmidt sodi, da je takrat v trgu živelo okoli petsto ljudi in da je od teh bilo le petdeset do osemdeset katoličanov. 4)

Nadvojvoda Karel je bil o tem dogodku v Vipavi kmalu obveščen. Lahko samo domnevamo, da ga je o tem obvestil vipavski vikar Štefan, da bi tako od sebe odvrnil odgovornost za te dogodke. Nadvojvoda je takoj ukrepal. Baronu Lovrencu Lanthieriju, ki mu je v vipavskem gospostvu pripadala tudi sodna oblast, je poslal ukaz, da mora iz sodnije vipavske izgnati voditelje vipavskih luteranov, in sicer Bernarda Distla, Janeza Amigona, Jurija Cividaterja, Baltazarja Seeprechta in nekega puškarja (Pixenschiffter). Njegovo ime v ukazu ni bilo navedeno. Nadvojvoda je Lavrenthiju tudi sporočil, da mora ukaz takoj izvršiti brez zaslišanja prizadetih, sicer mu preti kazen 2000 ducatov v zlatu. Če se izgnanci še po objavi izгона pojavijo v vipavski sodni oblasti, jih mora Lanthieri dati zapreti in o tem obvestiti nadvojvodo.

Na ukaz deželnega kneza je Lanthieri moral

ukrepati. Vseh pet obsojencev je dal privedi v grad Rihemberk. Tam jim je dne 16. julija 1581 prebral nadvojvodov ukaz. Menil je, da je s tem ukaz izvršil. Prepisa ukaza obsojencem ni dal, niti ni hotel poslušati njihov zagovor. Obsojenci so se vrnili v Vipavo, Lanthieri pa je ostal na svojem rihemberškem gospostvu. Tako ni mogel preverjati, ali so obsojenci odšli ali ne. To Lanthierijevo malomarnost, morda pa zvitost, so obsojenci izkoristili.

Takoj so s pismom, ki je obsegalo pet strani, obvestili kranjski deželni odbor o nadvojvodovem ukazu. V pismu (brez datuma) zahtevajo, da se jim zločin najprej dokaže, šele potem kaznuje "na telesu in na imetku". Priznavajo le, da so prejeli obhajilo pod obema podobama. Deželni odbor prosijo, naj pri nadvojvodi posreduje, da jih brez dokazane krivde ne izžene iz domovine. Končno prosijo, naj "se jim pošlje verodostojen prepis knezovega ukaza ter tožbo, ki je bila proti njim podana."

Deželni odbor se je za preganjane Vipavce krepko in hitro potegnil. Dne 24. julija se je s pismom obrnil do nadvojvode. V pismu poudarjajo, da je izgon podanikov iz dežele brez dokazane krivde "nezaslišan." O sporočenih obdolžitvah bi bilo treba najprej uvesti preiskavo, "ker hiša avstrijska ni nikdar obsodila nikogar brez zaslišanja, še toliko manj pa ga pognala iz hiše in dvora v nesrečo." Če pa bi preiskava utemeljila obtožbo, potem naj jih knežja Svetlost kaznuje, kakor jim pritiče. "Gotovo pa ne bo kneževa volja samo zaradi obhajila pod obema podobama postopati proti komurkoli tako resno in strogo." Pismo nadalje navaja: "Deželni odbor je prepričan, da preiskava dokaže, da so izgnanci nedolžni, prošnja za preklic groznega ukaza pa povsem upravičena."

Temu pismu je deželni odbor priložil še pet strani obsegajoče pismo Vipavcev deželnemu zboru. Istočasno pa je poslal še dve prošnji: eno dvornemu maršalu Thurnu, drugo pa dvornemu kanclerju Janezu Kobencu. Ti dve prošnji sta po vsebini v glavnem isti kot prošnja poslana knezu, le da na koncu še navajata, da je trganje očetov od žena in otrok okrutno dejanje. Obema prošnjama je deželni odbor priložil prepis pisma, ki so ga Vipavci

njemu poslali. Deželni odbor je upal, da bosta ta dva vplivna velikaša in nadvojvodova sodelavca vplivala nanj, da prekliče ukaz o izgonu. Kobencla so odborniki še posebej prosili, naj "si priskrbi točno poročilo o tej zadevi." Mimogrede povejmo, da je baron Janez Kobencl imel svoje gospostvo v Koprivi na Krasu, nekaj posesti pa tudi na Vipavskem. Bil je lastnik grada Lože, ki leži nedaleč od Vipave.

V Gradcu so z rešitvijo vipavske zadeve zavlačevali. Zato je deželni odbor 4. avgusta v Gradec poslal nova pisma s prošnjo za rešitev zadeve.

Dne 26. julija 1581 so kranjski deželni stanovi pisali Lovrencu Lanthieriju v Vipavo. Obvestili so ga o ukrepih, ki jih je deželni odbor podvzel za preganjane Vipavce, in ga opozorili, da tudi njim pripada nekaj oblasti v deželi in da je zato on, Lanthieri, v mnogočem odvisen od njih.

Končno ga prosijo, naj "ne postopa z izvršitvijo knezovega ukaza tako natančno ter naj pusti stvar pri miru do nove knezove odločitve."

Vse kaže, da so posredovanja Thurna in Kobencla le zalegla. Nadvojvoda Karel je svoj ukaz nekoliko omilil. Dne 28. avgusta 1581 je pisal Lanthieriju. Sporočil mu je, da obtoženi štirje Vipavci lahko ostanejo v Vipavi, toda samo pod enim pogojem. Lanthieriju morajo prinesiti spričevalo, da "so pristopili zopet ad gremium ecclesiae - v naročje cerkve - ter se povsem odpovedali predrzni novotariji." Nadvojvoda še dodaja: "Če tega ne storijo in ostanejo v deželi, jih je treba takoj zapreti in poslati oglejskemu patriarhu." To je pomenilo oddati jih oglejskemu inkvizicijskemu sodišču. Spričevalo o prestopu v katoliško cerkev naj bi Lanthieri takoj poslal v Gradec. V.A.Schmidt pri tem še dodaja: "Iz prepisa knezovega ukaza vemo, da je bil v spremnem dopisu Jurij Cividater označen kot obtoženec, ki je poklical sektantskega predikanta v Vipavo. Zato naj bo še posebno kaznovan, tudi če pristopi nazaj v katoliško cerkev."

Na petega obtoženca puškarja pa je nadvojvoda v pismu z dne 28. avgusta popolnoma pozabil. Tudi knezi so pozabljivi! V.A.Schmidt zaključuje: "Tudi ta pretnja (da

bodo predani inkvizicijskemu sodišču, op.p.) štirih vipavskih voditeljev ni omajala. Izrecno so izpovedali, da naj jih Bog milostno obvaruje tega, da bi odstopili od svojega verskega prepričanja."

Znano je, da je Bernard Distl tudi po tem ostal v Vipavi in bil še naprej duševni vodja evangelijske občine.

Gruden poroča, da je leta 1582 obiskal Vipavo ljubljanski škof Janez Tavčar. 5) Tavčar je bil po rodu iz Štanjela, študiral je pri jezuitih na Dunaju, leta 1571 pa je bil župnik v Komnu. Nadvojvoda Karel je torej poslal v Vipavo zaupnega človeka. Tavčar je najprej zasliševal duhovnike o verskih razmerah v fari, potem pa je poklical "vse krivoverstva sumljive", a prišlo jih je le dvanajst. Vikarju Štefanu je naročil, naj trdovratne uporneže v osmih dneh njemu naznani. O obisku v Vipavi je poslal nadvojvodi obširno poročilo, v katerem je zapisal, da "so skoraj vsi Vipavci sumljivi krivoverstva." Predlagal je, naj nadvojvoda da uporne luterane, ki se ne bodo hoteli vrniti v okrilje katoliške cerkve, izgnati iz dežele, zlasti pa naj kaznuje Seeprechta, Distla, Cividaterja, Janeza Amigona, mladega Andreja Amigona in Andreja Pregla. Prve tri uporneže je škof označil samo s priimkom. Gotovo je šlo za "krivoverce", ki so bili knezu dobro znani: Baltazar Seeprecht, Bernard Distl in Jurij Cividater. Tudi Janez Amigon je ostal v Vipavi. Torej vse kaže, da Lanthieri nadvojvodovega ukaza z dne 28. avgusta 1581 ni izvršil.

Težko je ugibati, zakaj ni nadvojvoda po Tavčarjevem sporočilu takoj ukrepal. Je mar hotel dobiti točne podatke o stanju v Vipavi? Šele v začetku 1584, ko je prejel podatke o najbolj nevarnih lutrovcih, je udaril.

Pa pogledjmo, kaj in kako o tem poroča Valvazor: "Ko so štetli 1584, je nadvojvoda spet vžgal ostro strelo zoper luteransko vero na Kranjskem ter poslal gospodu Lovrencu Lanthieriju baronu Schonhausu, lastniku trga in sodstva Vipave, deželnoknežjo naredbo s posebnim seznamom nekaterih njegovih podložnikov, pristašev augsburške veroizpovedi, bivajočih v Vipavi, z izrecnim poveljem, naj on sam, gospod Lanthieri, pod kaznijo tisoč ducatov v zlatu te podložnike

pokliče predse in jim v imenu nadvojvode kot deželnega kneza naroči, da morajo v štirinajstih dneh s svojega posestva, iz svojih hiš in celo iz vseh dežel njegove svetlosti, če ne zapuste lutske vere in se ne priznajo k prastari katoliški ter ne prineso o tem njemu, gospodu Lanthieriju, zadovoljivega potrdila, izkaza in dokazila vipavskega vikarja. Da bi poslušno izvršil visoko knežje povelje, je gospod Lanthieri poklical tiste podložnike, ki jih je bilo šestindvajset, dne 21. marca 1584 leta predse v Gorico in jim resno pokazal povelje deželnega kneza. Nato se jih je nekaj malega med njimi obrnilo od evangelijske h katoliški veri, druge pa so po preteku štirinajstih dni, ki so jim bili dovoljeni za premislek, z ženami in otroki izgnali." 6)

Gruden o tem poroča nekoliko drugače: "Lanthieri je vojvodov ukaz izvršil in pozval vipavske protestante za 21. marec 1584 v Gorico, kjer jim je prebral vladno povelje. Nekaj se jih je uklonilo in zopet povrnilo h katoliški veri, drugi so prosili deželne stanove za pomoč. Prošnjo je podpisalo iz vipavskega trga 10 luteranov, iz Šturij 3, iz Črnega vrha 1 in iz Št. Vida 4. Posledica je bila ta, da se je nadaljnje postopanje za celih 10 letih zavleklo." 7)

Bolj podrobno o dogodkih v Vipavi leta 1584 vsekakor poroča V.A.Schmidt. O njih je iskal podatke v arhivu grofa Lanthierija v Vipavi, v arhivu na gradu Lože (Leuttenburg), ki je pripadal rodbini pl. Kobenc, v vicedomskem arhivu v Ljubljani, v dvornem arhivu na Dunaju. Poleg tega je neke listine dobil tudi pri Andreju Rovanu na Colu in pri učitelju Andreju Pernetu v Šturjah. (Mimogrede naj povem, da sem se v Pokrajinskem muzeju v Novi Gorici pozanimal, kje je sedaj Lanthierijev Vipavski arhiv. Odgovorili so mi, da o tem nimajo nobenih podatkov.)

Nadvojvodva Karel je poslal ukaz o izgonu triindvajsetih vipavskih protestantov Lovrencu Lanthieriju. Lanthieri je naročil svojemu vipavskemu oskrbniku Juliju Cividaterju, naj pošlje prizadetim poziv. Ko je pisal pozive, se Cividater verjetno ni počutil prav prijetno, saj je bil pred tremi leti sam med preganjanci. Ni podatkov o tem, ali se je pokatoličnil ali tudi sam postal Nikodem, kakor njegov gospodar. Pozvani so bili v

Gorico v palačo Schönhaus na Starem trgu. Prišli so 21. marca 1584 in Lanthieri jim je prebral knezov ukaz, ali naj prestopijo zopet v katoliško cerkev ali naj odidejo iz dežele. Lanthieriju pa je bila zapretna kazen 1000 dukatov v zlatu, če ukaza takoj ne izvrši. Prisotni protestanti so ukaz poslušali, prepisa pa niso prejeli. V njihovem imenu je Bernard Distl prosil, naj jim Lanthieri "pusti 14 dni zraka" - za premislek. Lanthieri je prošnji ugodil. Ohranjena so imena vseh, ki so bili v ukazu navedeni, in sicer:

- iz trga Vipave

- 1) Baltazar Seeprecht, trgovec z lesom,
- 2) Vincenc Amigon, tržni sodnik, posestnik - svobodnjak,
- 3) Matija Amigon, javni notar, oskrbnik pl. Schnitzenbauma,
- 4) Baltazar Vovk,
- 5) Matija Trošt,
- 6) Adam Cividater, sin oskrbnika (Julija ?)
- 7) Jurij Magajna,
- 8) Jakob Smuč, zastavnik pri četrtinji dež. odbora na Krasu,
- 9) Matevž Perklič,
- 10) Mihael Schneider,
- 11) Hans Amigon, posestnik - svobodnjak,
- 12) Jakob Grošelj, kovač,

- iz Šturij

- 13) Boltazar Šaplja, posestnik - svobodnjak,
- 14) Andrej Pregl, posestnik - svobodnjak,
- 15) Baltazar Pregl, posestnik - svobodnjak,
- 16) Tibold Pregl, posestnik,

- s Cola

- 17) Gregor Lušnik, davkar dež. odbora Goriškega,
- 18) Jurij Pregl, kontrolor colnine,

- iz Črnega vrha

- 19) Gregor Čuk, župan - iz Šentvida (Podnanos)
- 20) Andrej Lipovš, poveljnik pri stotniku pri četrtinji na Krasu,

- iz neznanih krajev

- 21) Štefan Križan,
- 22) Gašper Volulčič
- 23) Baltazar Distel.

Ta seznam sem navedel, ker nam pove marsikaj. Prvič to, da je deželni knez imel ne le v trgu Vipavi, temveč v vsem vipavskem gospostvu odlično urejeno obveščevalno službo, ki je dobro vedela, kdo so glavni poborniki luteranstva. Drugič, da niso bili "krivoverci" samo v trgu, temveč po vsej vipavski fari.

Tretjič, iz priimkov preganjancev izvemo, da niso bili lutrovci le redki priseljenci Nemci, ampak predvsem mnogi Slovenci.

Dober teden po vrniti v Vipavo, in sicer dne 31. marca 1584 sestavijo preganjanci obširno pismo kranjskemu deželnemu odboru, v katerem prosijo "za krščanski nasvet, pomoč in podporo". V pismu, kateremu je priložen seznam 23 preganjancev, zatrjujejo, da "ostanejo stalno pri augsburški veroizpovedi" in prosijo Boga, da jim podeli po sv. Duhu krščansko strpnost in da v tem nauku tudi zaključijo svoje življenje. Nato pa nadaljujejo: "Če se sedaj posreči preganjanje, je pričakovati uničevanje najprej pri ostalih, sedaj še nenadlegovanih evangelijskih Vipavcih, potem pa po vsej kranjski deželi. Zaradi svoje krščanske vesti ne moremo odstopiti od zveličavnega nauka augsburške veroizpovedi." Končno prosijo deželni odbor, naj posreduje pri deželnem knezu, na Lanthierija pa naj pritisne, da knezovega ukaza ne izvrši.

Dne 25. aprila 1584 piše deželni odbor Lanthieriju in pismo označi kot "prošnjo in opomin". V pismu predlaga Lanthieriju, naj z izvršitvijo ukaza o pregonu počaka do knezovega odgovora na pritožbo deželnega odbora.

Nadvojvoda Karel ni odgovoril na pritožbo kranjskega deželnega odbora, niti ni svojega ukaza o pregonu preklical. Kolikor je znano pa Lanthieri tudi ni ničesar ukrenil, da bi izvršil knezov ukaz. Gruden poroča, da se je nadaljnji postopek zavlekel za celih deset let. Možno je, da je Lanthieri vipavskih protestantom svetoval, naj javno ne nastopajo, da ne bi ponovno vzbudili srd deželnega kneza, morda pa so sami spoznali, da je v danih razmerah tako boljše.

V.A.Schmidt je v začetku tega stoletja v Vipavi in okolici raziskoval, če še žive potomci preganjancev iz leta 1584. V

Ajdovščini in Šturjah je našel štiri veje družine Šaplja oziroma po tedanji pisavi Šapla. Neki zastopnik te družine mu je izjavil: "Naša z Bavarskega sem priseljena družina je pripadala že zgodaj luterski strani. Tako je nam otrokom, večkrat pravil oče, ki je to izvedel od starega očeta. Naši predniki niso bili podložniki, temveč so bili svobodni lastniki, vpisani v deželno knjigo s posebnimi pravicami. V vsem tukajšnjem kraju se je rado govorilo o evangelijski preteklosti naše hiše. V letih okoli 80 (1580) so bili naši predniki zaradi svoje evangelijske vere izgnani ter so odšli v Sveti Križ." Verjetno so se v Vipavski Križ le začasno zatekli, dokler se strah pred izgonom ni polegel.

Po smrti nadvojvode Karla (1590) so protestanti v Vipavi močno okrepili svojo dejavnost. Okoli leta 1595 je bil za vikarja v Vipavi postavljen Matej Forstner, ta je kmalu prišel v odkrite spore z luteranci. Ti so se v tem času sestajali po zasebnih hišah. Na zemljišču Viljema pl. Schnitzenbauma so začeli graditi protestantsko pokopališče, ker jim je menda vikar prepovedal njihove pokojnike pokopavati na katoliškem pokopališču. Znano je, da je pl. Schnitzenbauma bil protestant, ni pa znano, če je tudi prebival v Vipavi. Vikar Forstner je posredoval, da je goriški deželni sodnik dal ograjo tega pokopališča podreti. O verskih razmerah v Vipavi je vikar Forstner leta 1597 poslal poročilo oglejskemu patriarhu, v katerem med drugim piše: "Predrznost vipavskih luteranov raste vedno bolj. Navozili so zopet kup kamenja za svoje pokopališče, ki ga mislijo obzidati. Na pepelnico je Vincenc Amigon, vodja vipavskih luteranov, poklical iz Ljubljane Jurija Klemena (znan ljubljanski predikant, ki je po letu 1585 študiral na tübinski univerzi, op.p.) in mu dal svoje otroke krstiti. Drugi dan so imeli luterani v hiši njegovega sosedu Jurkoviča shod, pri katerem je bilo obhajanih po luteransko 70 oseb.... Vincenc Amigon, sodnik v Vipavi, je tu glavni pospeševalec luteranstva... S silo je ukazal pokopati nekega luterana na našem pokopališču. Pridrvel je nadme z Ivanom Magajno in ukazal zvoniti pri luteranskem pogrebu. Zasramoval je tudi procesijo, ki je

prišla iz Šentvida v Vipavo, in se javno norčeval iz križa, tako da zdaj Šentvidci nič več ne marajo priti. Mojemu organistu je ukazal, naj v cerkvi poje luteranske pesmi. Ob nedeljah bere ljudem krivoverske pridige (postilo), ukazuje delati ob praznikih in je meso ob petkih in sobotah.”

Pismo vsekakor pove, da so še tedaj v Vipavi bili protestanti v večini. Saj je celo organist dobro poznal luteranske pesmi, sicer mu Amigon ne bi mogel ukazati, naj jih v cerkvi poje. In ker so luterani imeli navado, da so v cerkvi vsi verniki skupno peli, so tudi tedaj poleg organista te pesmi peli vsi navzoči Vipavci. Vikar Forstner je podobna pisma kot patriarhu gotovo pisal tudi novemu deželnemu knezu Ferdinandu.

V začetku maja 1595 je namreč cesar Rudolf, ki je bil prav tako Habsburžan, prenesel upravo Notranje Avstrije na Karlovega sina Ferdinanda. Novi vladar, ki je bil vzgojen v jezuitskem kolegiju v Ingolstadt na Bavarskem, je bil tako odločen, da v svojih deželah popolnoma zatre vsako “krivo vero.” In ta svoj posel je opravljal kar uspešno s pravo jezuitsko zvižanostjo in doslednostjo.

Z ukrepi proti protestantom na Vipavskem je nadvojvoda začel leta 1597. Tedaj je Lanthieriju poslal ukaz, da mora na svojem vipavskem gospostvu prepovedati luteranske shode, vsem, ki vztrajajo v krivi veri, pa naznaniti, da bodo izgnani iz dežele, če se v roku šestih tednov ne povrnejo v katoliško cerkev. Baronu je bila zapretna denarna kazen 1000 cekinov, če se bo kak “trdovratni uporneš” še zadrževal v vipavskem gospostvu. Lanthieri knezovega ukaza ni javno razglasil. Verjetno je menil, da se bo stvar zavlačevala, kot je to bilo pod nadvojvodom Karlom. Toda Ferdinand je bil drugega kova kot njegov oče. Že v začetku leta 1598, ko je dobil sporočilo, da Lanthieri ne ukrepa, mu je poslal nov ukaz, v katerem mu je sporočil, da mora plačati zapadlo kazen tisoč cekinov. Vse luterane mora izgnati iz dežele, če pa se še po enem mesecu od izгона pojavijo na vipavskem gospostvu, jih mora zapreti. Če ukaza Lanthieri ne bo v roku izpolnil, mu bo nadvojvoda odvzel vipavsko gospostvo, ki je Lanthierijem bilo dano le v zakup. Sedaj se

stari “Nikodem” ni mogel več sprenevedati. Moral je nekaj ukreniti.

O tem je vikar Matej Forstner dne 3. marca 1598 z očitnim zadovoljstvom poročal oglejskemu patriarhu: “Ko je prišlo povelje od nadvojvode, da morajo luterani iti iz dežele, je pl. Lanthieri sklical 28. februarja (1598) vse vipavske luterane v grad in jim prebral knezov ukaz. Zbrane so stražili vojaki, dokler se niso odločili ali za katoliško vero ali za odhod iz dežele. Vsi so obljubili prvo razen šestih, ki pa sploh niso prišli na grad, ker so že odšli. Baron in jaz učiva luterane in jih prepričujem. Prosim za dovoljenje, da sme odvezovati od krivoverstva.”

Vikar Forstner je seveda poročilo patriarhu prikrojil gotovo tako, kot je njemu odgovarjalo. Gruden namreč navaja, da jih je tudi po objavi tega ukaza “okoli 25 ostalo v luteranstvu, med temi več uslužbencev deželnih stanov, ki so se zanašali na svoje visoke pokrovitelje (kranjske deželne stanove, op.p.)”. 8)

Za mestnega sodnika v Vipavi je po letu 1598 bil po več desetletjih zopet izvoljen katolik - Peter Ule. Poleg vikarja si je tudi Ule pridobil zasluge za pokatoličanje Vipavcev. Gruden piše, da je za to “dobil od reformacijske komisije častno darilo 100 kron, da si kupi zlato verižico.” 9)

Dejstvo je, da je Vincenc Lanthieri klonil pred neizprosnim Ferdinandom in njegovimi hlapci. Kmalu za tem je umrl. Leta 1600 je bil vipavski graščak Gašper Lanthieri, ki je gotovo že bil pokatoličanjen. Tega leta je namreč poročal prokuratorju jezuitskega kolegija v Ljubljani, da se v Vipavi še skriva kak luteran. 10)

Pisalo se je leto tisoč petstodevetdesetosem, ko je svoboda vesti ponovno morala kloniti pred nasiljem.

Nova Gorica, 4. marec 1998

Jožko Humar

Opombe:

1) Članek v Domu - Čedad, letnik 1993 “Škof vizitator Pavel Bisanti in protireformacija v Sloveniji” - Franc Rupnik,

2) Josip Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, 5. zv. 1915, str. 743

3) idem

- 4) V.A.Schmidt "Evangelij v Vipavi in okoli Vipave", članek objavila "Soča" - 1901-3
 5) Josip Gruden - kot pod 2)
 6) Mirko Rupel, Valvazorjevo berilo str. 261, Ljubljana, 1969

- 7) Kot pod 2), str. 743-4
 8) Kot pod 2), str. 745
 9) Kot pod 2)
 10) Rado Bednarik, Kriva vera na Goriškem, Koledar GMD 1931

VIPAVA IN VIPAVCI V OGLEDALU BLEIWEISOVIH NOVIC

16. nadaljevanje

V letu 1871 so dopisniki iz Vipave posvetili pozornost domačemu kulturnemu in družabnemu delovanju in življenju. V listu 21 z dne 24. maja (stran 168) so Novice takole poročale o uprizoritvi spevoigre:

Iz Vipave 23. maja. — Vrli ipavski diletantje so spravili v nedeljo na oder izvirno po domačem skladatelju gosp. Hribarju zloženo spevoigro „Prepir o ženitvi“, ktero je naš visokospoštovani dekan gosp. Grabrijan poleg nemškega prav srečno za čitalnice na deželi predelal; predmet je iz življenja našega naroda vzet, vpletena mu je graja vraž in babjeversrva in igra nima mnogo osebstva. /.../

Primerni od prečastitega gospoda dekana nalašč za današnji večer zloženi slavnostni govor, o koristi čitalnic na deželi za ljudsko prosveto, je prav izvrstno deklamovala gospica Ivanka Žvokeljnova, in s tem pokazala, da ima lep dramatičen talent. Naloge v spevoigri „Prepir o ženitvi“ so bile vseskozi v dobrih rokah glede predstavljajočega kakor tudi muzikalnega dela; — posebno nam si je dopadal „občinski pisar“ gosp. Pin in gospica Žvokeljnova kot seljaška žena. Čitalnični oder so tamošnji rodoljubi s pomočjo velerodnega gosp. grofa Lanthier-a, vnetega narodnjaka, in drugih gospodov nenavadno okusno in mično na novo postavili. Veselimo se srčno njegove prihodnje pogoste rabe, ker po tem potu bode najbolj mogoče ljudsko prosveto uspešno širiti. — Iz vseh krajev prekrasne vipavske doline mnogo sebrano odlično občinstvo je s svojim gromovitim ploskanjem odlikovalo gosp. pisatelja in tudi skladatelja spevoigre in vedlo dostojno ceniti zasluge vrlih vipavskih

diletantov in sploh vseh aranžerjev tega zanimivega večera.

Druga družabno-kulturna prireditev, o kateri se je zdelo vredno poročati tudi slovenskemu občinstvu, je bila veselica, ki jo je pripravilo sokolsko društvo v jesenskem času (list 45, 8.11.1871):

Iz Vipave 31. okt. — Mnogo prijetnih veselic nam je že naš mladi „Sokol“ vipavski napravil. Vendar tako prijazne in zanimive, kakor je bila ona 29. oktobra v čitalnični dvorani, še dozdej nismo imeli. Ko se je mnogo ljudstva iz naše okolice in oddaljenih krajev zbralo, pričel je izvrstni septet Pressan iz Gorice svirati „Naprej“ in simfonijo iz „Ciganke“, potem je sledil „govor“, v kateremu je naš vrli rojak gosp. Ferjančič prav tehtno dokazal korist kmetijskih posojilnic; govoril je tako mično in gladko, da ga je bilo veselje poslušati. — Po dokončanem govoru zapeli so nam naši pevci pod vodstvom gosp. M. mično pesmico. — Na to sledila je deklamacija „Prisega Vili“, ktero je skladatelj gosp. R. Silvester tako ginljivo deklamoval, da je vsacega poslušalca srce ganila. — Potem sledilo je zopet izvrstno petje. Po vsem tem pa pričela se je šaloigra „Živo-mrtva zakonska“, ktera je smeha izbudila brez konca in kraja. Gospodičine in gospodje so izvršili svoje naloge na živahno pohvalo, ki še posebno gre gosp. Pin-u, ki je mojstersko izpeljal svojo rolo². Hvala tedaj vrlemu Sokolu! živeli narodnjaci!

Izbral in uredil Božidar Premrl

Opombe:

- 1) seljaški - kmečki
 2) rola - vloga

KAPELICE IN ZNAMENJA V NAŠEM OKOLJU

8. del

9. Znamenje sv. Jožefa pri dijaškem domu Škofijske gimnazije Vipava

Je znamenje z nišo. Kamnita niša, široka približno 40cm, visoka približno pol metra, je vzdana v podporni zid pred stavbo dijaškega doma Škofijske gimnazije Vipava.

Niša je verjetno iz 17. ali 18. stoletja.⁴⁵ Je primer preprostega kamnoseškega oblikovanja. Kje je nastala in s kakšnim namenom, ni znano. Gotovo je, da je nekoč stala ob odcepu glavne ceste na Slap. Stala je na parceli Čehovinovih iz Tabra. Znamenje je stalo tik ob cesti. Ljudje so ga imenovali "milj kamen". Verjetno je bila niša kombinirana s kamnom - miljnikom. V času med svetovnimi vojnami je bila prazna. Kaj je bilo v niši prej, ni znano. Znamenje je leta 1935 podrl tovarnjak. Na pobudo dekana g. Breitenbergerja so nišo vzdali na zid pri vhodu v tedanje župnišče, pozneje Malo semenišče, sedaj dijaški dom ŠGV⁴⁶. Niša je »gledala« proti zahodu in »pozdravljala« prihajajoče po Grabrijanovi ulici. Kipec svetega Jožefa, visok približno 20cm, je cenen brez posebne umetniške vrednosti.

Jesen 1999, po preselitvi Škofijske gimnazije na novo lokacijo, so začeli prostore Malega semenišča prenavljati za potrebe dijaškega doma ŠGV. Pri obnovitvenih delih je prenova zajela tudi kamniti zid, v katerega je bilo vključeno znamenje. Zato so nišo s kipcem spravili na varno.

Znamenje pred dijaškim domom ŠGV pred prenovo

Prenovljeno znamenje pred dijaškim domom ŠGV

Po končani obnovi podpornih zidov so nišo vzdali v podporni zid približno 15 metrov vstran od prejšnjega mesta. Zdaj niša »gleda« bolj na jug in »pozdravlja« prihajajoče po novozgrajenih stopnicah, ki povezujejo dijaški dom z ulico Ivana Ščeka. Niša je zdaj vzdana v zid, prej pa je bila vzdana na zid.

V času pisanja tega prispevka je bila niša še prazna. Po končanih delih bo tudi kipec svetega Jožefa dobil svoje mesto.

10. Znamenje sv. Peter v Beblerjevi ulici

Je hišno znamenje – relief na fasadi hiše Marije Krašna v Beblerjevi ulici. Relief »gleda« proti zahodu in je precej visoko na fasadi – približno sedem ali osem metrov. Je približno meter širok in prav toliko visok. Upodobljena figura ima preproste – naivne poteze. Iz tega,

da drži v roki ključ, se da razbrati, da predstavlja svetega Petra.

Kdaj, kako in s kakšnim namenom je relief nastal, ni znano.

V zvezi z reliefom je samo nekaj precej nejasnih povezav. Zaradi zanimivosti so vključene v zapis, čeprav so le ugibanja (op.avtorja).

Relief sv. Petra na fasadi hiše v Beblerjevi ulici

Relief sv. Petra na fasadi hiše v Beblerjevi ulici

Eni relief povezujejo z nekdanjim farovžem, ki bi naj bil nekoč nekje v bližini ali v sami stavbi. Glede na to, da je bila prej (do 16. stoletja) župnijska cerkev svetega Marka središče župnije, kar dokazuje pozicija dejanskega starega župnišča (sedaj dijaški dom ŠGV), je malo verjetno, da bi bil farovž kje v bližini ali v hiši, kjer je relief. Lahko bi bilo v hiši stanovanje kaplana - kaplanija, za katere je znano, da so lahko imeli stanovanja posebej. V vipavskem primeru pač bliže takrat novi in sedanji župnijski cerkvi.

Drugi povezujejo relief z nekdanjim pokopališčem okrog sedanje župnijske cerkve. Tudi ta povezava je možna, a ni nobenih drugih dokazov razen ustnih ugibanj.

Tretja je povezava reliefa z domnevnim nekdanjim samostanom, ki bi naj deloval na tem mestu. Ker je znamenje precej staro, je možna tudi še kakšna druga, danes že pozabljena povezava z znamenjem.

11. Znamenje angela z moštranco v Beblerjevi ulici

Je hišno znamenje – relief na kamnu, ki je vgrajen v ograjo okrog domačije družine Pregelj (po domače Felcovi) v Beblerjevi ulici. Relief je nasproti hiše z reliefom sv. Petra. Predstavlja dva angela, ki sta obrnjena drug proti drugemu in v rokah držita Najsvetejše. Izklesane podobe so precej majhne. Velikost kamna je približno 20 krat 20cm. Podobe so že slabo vidne, saj se reliefu pozna zob časa.

Kamen z reliefom angelov v zidu Felcove hiše

Relief angelov in moštrance je že precej slabo viden

Sklepamo lahko, da je bil kamen del večje celote. Morda del kamnitega podboja – sklepnik ali pa del nagrobnega spomenika. O tem pričajo tudi ostanki vklesane letnice, vendar se da razbrati samo ena številka - številka 8. Ker je številka na drugem mestu, gre verjetno za letnico po 1800. Ostale številke niso razločne.

Tudi za to znamenje velja, da ga povezujejo z nekdanjim pokopališčem okrog sedanje farne cerkve, z domnevnim nekdanjim farovžem ali samostanom v bližini.

Kako je nastal relief, s kakšnim namenom, kdaj in kako se je znašel na sedanjem mestu, ni znano.

Vladimir Anžel

Viri:

⁴⁵ Dokumentacija Vipava, ZNKD Nova Gorica

⁴⁶ Povedali g. Vinko Premrl, g. Ivan Poniž, g. Božidar Premrl

STARA GORA NEKOČ IN DANES

V vinorodnih predelih Slovenije je znanih okrog dvajset krajev, hribov in pobočij z imenom Stara gora. Z besedo gora ali gorica so nekoč poimenovali kraje, kjer je rasla vinska trta. Pridevnik stara so dodali tistim "goram", kjer so bili najstarejši oziroma prvotni nasadi. Za vse te kraje so značilne bolj ali manj strme, proti jugu obrnjene lege z obilo sonca, kjer grozdje dobro dozoreva in daje odlična vina.

Del Stare gore danes

Nič čudnega torej ni, če si je tudi pobočje med starim delom Vipave, Petriško vasjo in Gradiščem že davno prislužilo ta častni naziv, saj je zapisan v najstarejših zemljiških mapah katastrske občine Vipava. Poleg sončne lege in rodovitne zemlje odlikuje našo Staro goro tudi dokaj zavetna lega ter nekaj manjših izvirov, ki so jih lastniki, Tržani in Gradiščani, zajeli v zbiralnike in uporabljali za škropljenje

trt. Omenjeni izviri so, res da v manjšem obsegu, tvorili nezaželeno težko zemljo, ilovico in celo glino. Z drenažami in gnojenjem so lastniki postopoma kultivirali tudi take dele zemljišč.

Ilovica na naši "gori" pa je prišla prav Rimljanom, ki so tukaj postavili prve peči za žganje opekarskih izdelkov. Leta 1971 je namreč, danes že pokojni Jože Koren, pri kopanju temeljev za svojo hišo našel dobro ohranjene strešnike nenavadnih oblik, jih shranil in pozneje izročil izvedencem. Ti so takoj ugotovili, da gre za strešnike - *tegule*, ki so jih Rimljani pričeli žgati v pečeh v 2. in 3. stoletju našega štetja.

Ob izkopu gradbene jame za naslednjo hišo so se pokazali tudi obrisi lončarske peči, dokaz več, da so bili strešniki izdelani na kraju najdbe. Če povežemo letošnjo najdbo rimljanskega grobišča v Vipavi, ki izvira iz 1. stoletja našega štetja, z najdbo na naši "gori", potem lahko sklepamo, da so Rimljani prebivali v naših krajih vsaj sto do dvesto let. Rimljani so bili tudi znani vinogradniki, ki so vinsko trto širili po sedanji Evropi in jo prinesli tudi v naše kraje. Obstaja torej možnost, da so jo, kot stalni naseljenci, gojili tudi na naši "gori". Kakorkoli, stari Vipavci in Gradiščani so že zgodaj spoznali prednosti bližnjega pobočja in ga v celoti posadili s trto in sadnim drevjem. Dokaj strma lega je zahtevala precej truda, tako pri pripravi kot

vzdrževanju nasadov. S *škarpami* - opornimi zidovi so sicer ublažili strmino, kljub temu pa so morali vsa dela opraviti ročno. V tistih časih so sadili trte v ozkih vrstah v smeri strmine, in tako si tudi z vprežno živino niso mogli pomagati. Gojili so tudi vse vrste sadja, ki ga poznamo še danes. Največ pa je bilo češenj, ki so jih prodajali na bližnjih in tudi oddaljenih trgih. Ves trud lastnikov je bil v jeseni bogato poplačan, saj je tako sadje kot starogorsko vino slovelo po svoji kakovosti. Večji del naše "gore" je še danes zasajen s sadnim drevjem in vinsko trto. Nasadi so bili po vojni obnovljeni po plastnicah oz. terasah, kar omogoča strojno obdelavo in lažji dostop z vozili. Nekoliko se je zamenjal tudi sortiment. A stare vipavske sorte: rebula, pinela in zelen so tudi v novejših nasadih dokaj dobro zastopane in dajejo odlično kakovost vin, potrjeno na številnih razstavah in sejmi. Naš največji starogorski vinogradnik Franc Andlovec, po domače Tratnikov z Gradišča, je za svoja vina prejel že številna priznanja, srebrne in zlate kolajne. Značilno je, da je prav za sorto rebula, ki je od nekdaj doma na naši "gori", dobil zlato kolajno na državni ravni - radgonskem sejmu in srebrno na mednarodnem vinskem sejmu v Ljubljani, kar je izreden dosežek. Tratnikovi, ki imajo kmetijo odprtih vrat, gojijo tudi staro sorto pikolit in jo po posebnem postopku dajejo na trg kot posebno vino.

Ko že govorimo o Stari gori, je prav, da vsaj

Tratnikov Franci v svoji rebuli

omenimo tragedijo oz. zločin, ki se je zgodil na naši gori pod Petriško vasjo, saj so prav tukaj padle prve medvojne žrtve. Prvega decembra 1941 je italijanska soldateska iz

Ivan Durn iz Petriške vasi - priča zločina, ki se je zgodil pod njegovo hišo

maščevalnosti in pod pretvezo policijske ure pobila tri domačine. Toneta Kariža iz Vipave in Alojza Bukoviča z Gradišča so ubili, ko sta šla, nič hudega sluteč, proti domu, tretjega, Janeza Žgavca, pa malo višje, pod Poljšakovo domačijo. S tem dejanjem so hoteli zastrašiti naše ljudi, dosegli pa so prav nasprotno. Ljudje so jih še bolj zasovražili in se še hitreje vključevali v NOB.

V zadnji desetletjih se je z novogradnjami pričelo postopno krčenje kmetijskih površin na Stari gori. Stari Vipavci so na tem pobočju poznali le Švikartovo vilo z gospodarskim poslopijem. Švikartovi so bili večji kmetje - vinogradniki, ki so med drugim imeli vinsko klet z zmogljivostjo 500 hl vina, kar je bilo za tiste čase izjemno veliko. Verjetno so bili to potomci tistega Švikarta, ki mu je pisec prve slovenske vinogradniške knjige Matija Vrtovec z lastnoročnim posvetilom podaril svojo Vinorejo. Knjiga je bila nekaj let v knjižnici Kmetijske zadruge Vipava. Na začetku druge svetovne vojne so se Švikarti preselili baje na Tirolsko, vse premoženje pa

prodali Fricu Furlanu, trgovcu iz Vipave.

Prvi poseg v kmetijske površine Stare gore so izvedli Italijani l. 1936, ko so za oficirske družine zgradili stanovanjski blok. V tej stavbi je danes Center za usposabljanje invalidne mladine Janka Premrla - Vojka. Večje poseganje v kmetijska zemljišča se je pričelo po vojni s številnimi novogradnjami. Leta 1959 je takratna Kmetijsko vinarska zadruga odkupila od Marije Furlan nad 2 ha zemljišč z gospodarskim poslopjem vred za potrebe nove vinske kleti. V naslednjih letih so sledili odkupi zemljišč za novo vipavsko šolo in dozidavo CUIO.

Najresnejši poseg v kmetijsko površino se je pripravljala leta 1968. V želji, da bi zagotovili večje zazidalne površine za stanovanjsko gradnjo v Vipavi, je bil izdelan idejni načrt za pozidavo Stare gore v celoti. Ceste, oziroma ulice bi se po tem načrtu spojile z gradiško cesto. Takrat se je zgodil na Gradišču tako zvani *kmečki punt*, saj bi pozidava vzela številnim kmetom najlepše vinograde in sadovnjake. Punt je bil uspešen, saj je prišlo do kompromisa, tako da se je zazidalna površina ustavila na črti Petriška vas - Furlanova vila. Zazidalni načrt Stara gora, ki je bil potrjen 1970. leta, je predvideval izgradnjo 44 stanovanjskih hiš in še ta je bil pozneje okrnjen ali vsaj začasno omejen na sedanjih 25. S tem kompromisom je večji del naše "gore" ohranil svojo podobo in zadovoljil njene lastnike. Po drugi strani pa je res, da se je s tem gradnja stanovanjskih hiš oz. širjenje Vipave upočasnila, in da se je marsikateri graditelj usmeril drugam. Izgradnja stanovanjske soseske na Stari gori, današnje Kosovelove ulice, se je pričela pred tridesetimi leti in traja še danes. Zgrajenih in naseljenih je 21 hiš, zadnje štiri so še v gradnji. Počasnost zazidave v taki strmini je razumljiva, saj je v primerjavi s tistimi v dolini precej zahtevnejša, tako po izvedbeni kot po cenovni plati. Kljub pestri sestavi, tako po starosti, izobrazbi kot po socialnem statusu,

Del omizja ob prvomajskem kresu

so graditelji hiš že od samega začetka složno reševali skupne probleme in si medsebojno pomagali.

Po vselitvi so se stanovalci še bolj zblížali in spoprijateljili, o čemer pričajo že tradicionalna družabna srečanja ob prvomajskem kresovanju, skupnih planinskih pohodih, *kolonah* in ocenjevanjih vin. Da, tudi ocenjevanje vin je med Kosovelovci, kot se sami radi poimenujemo, prisotno. Med stanovalci je namreč kar polovica takih, ki imajo manjše ali večje vinograde in ki tudi sami kletarijo, saj imajo v novih hišah lično urejene kleti. Vsakoletno ocenjevanje s proglasitvijo šampiona je seveda bolj družabni dogodek kot strokovna zadeva.

V zadnjih letih je Kosovelova ulica z dokončno ureditvijo komunikacij dobila urejen in lep videz. K temu so pripomogli tudi lastniki z negovano okolico hiš, kjer ne manjka latnikov z vinsko trto in sadnega drevja, predvsem pa je veliko cvetja. Po naselju se res izplača sprehoditi, če ne zaradi drugega, pa zaradi lepega razgleda po gornji Vipavski dolini.

Tik nad naseljem je bil ob preselitvi mlekarne iz Podnanosa v Vipavo zgrajen velik vodni rezervoar z 250 m³ prostornine, ki se napaja z vodo iz izvira Podlipa v Vipavi. Kmalu pa ga bodo morali povečati še za 250 m³, za kar obstajajo pri Stanovanjsko komunalnem podjetju Ajdovščina že izdelani načrti. Obstaja namreč možnost, da bodo ob gradnji avtoceste čez Rebernice uničili ali premaknili tamkajšnji izvir vode, ki napaja del kraškega in vipavskega vodovodnega omrežja. V tem

slučaju bo dodatni rezervoar na naši "gori" nadomestil manjkajočo vodo. Tudi če ne bo potrebe po pokrivanju izpada v Rebernicah, bo rezervoar v prihodnosti prišel prav, saj je potrošnja vode zmeraj večja.

Na koncu moramo omeniti še naše stalne goste, ki se predvsem ponoči spustijo v naše naselje in se posladkajo z radičem in drugimi vrtninami. To je srnjad, ki se je zelo razmnožila na pobočjih Nanosa in postaja zmeraj bolj domača, saj je tudi pasji lajež ne prežene. Zadeva je postala tako nadležna, predvsem zaradi poškodovanega sadnega

drevja, da so se nekateri lastniki zaščitili z ograjami, nekateri pa celo z električnimi pastirji. Upamo, da bo naša Stara gora vsaj na svojem osrednjem delu ohranila prvotni videz in še dolgo razveseljevala svoje lastnike s kakovostnim grozdom in sadjem.

Janko Vehovar

Viri:

- Goriški muzej Kromberk
- Marija Božič, Gradišče
- Ivan Durn, Gradišče
- Dušan Lavrenčič, Vipava

NARODNOOSVOBODILNO GIBANJE V VIPAVI 1941 - 1945

6. del - leto 1945

V letu 1945 so Nemci okrepili svoje postojanke v centrih. Tako je bilo v Ajdovščini 200, v Vipavi 300 in v Šentvidu 200 nemških vojakov. Partizansko vodstvo je v zadnjem obdobju formiralo okrožne odbore OF in tudi Okrožni odbor OF za Vipavsko, ki je obsegal naslednje rajone:

štjaški, rihenberški, colski, črniški, svetokriški, ajdovski, vipavski in šentviški rajon. Položaj se je v vipavskem okrožju v začetku leta 1945 zelo poslabšal. Ljudje niso bili več pripravljeni tako delati za NOV kot pred meseci. Tarnali so, da so težki časi. Verjetno je na to vplivalo tudi dejstvo, da se je bližal konec zime, shrambe so bile prazne, povečala se je aktivnost nemške vojske pa tudi aktivisti OF so delali napake in nezadovoljstvo se je večalo. Tako je bilo delo aktivistov OF in organov ljudske oblasti otežkočeno. Partizanske enote pa so vse sile usmerile v osvoboditev Primorske.

Drzen napad na domobrance v Vipavi

Na povelje štaba IX. korpusa je Bazoviška brigada pripravila napad na postojanko belogardistov v Vipavi, ki je bila v stavbi vinarske zadruga - sedaj obrat "Topla malica" na trgu Pavla Rušta - dne 26. januarja 1945. Podatke o položaju v domobranski postojanki sta posredovala dva domobranca, ki sta že prej dajala obveščevalcem brigade podrobne podatke o njihovi razporeditvi in o stražah. Iz dveh bataljonov brigade so izbrali 40 prostovoljcev, ki so jih razdelili v jurišne skupine. Bataljoni so postaviti zasede med Vipavo in Ajdovščino ter proti Colu blizu Vrhpolja. Vodiča sta pripeljala partizane do postojanke ob 20. uri.

Domobranci so bili v več prostorih v pritličju in v prvem nadstropju. Ta večer so bili budni, ker so bili obveščeni, da je na Slapu precej partizanov. Prva skupina se je že na hodniku srečala s petimi domobranci, ki so jih partizani pokosili z rafali iz brzostrelk. Streljanje je pomenilo splošen preplah. Borci so hiteli v pritlične sobe levo in desno ter vrgli bombe. V sobah so bili vsi domobranci pobiti ali ranjeni. Toda, ko so partizani prodirali v prvo nadstropje, se niso mogli povzpeti, ker jih je kakih deset domobrancev zadržalo. V zagrizenem spopadu so se bili partizani prisiljeni umikati. Boj je trajal samo kakih 15 minut, toda bil je zelo krvav za obe strani. Partizani so na rokah nosili ranjene in enega mrtvega tovariša še kakih 200 m iz Vipave, ko so našli kmečki voz in jih naložili nanj. Peljali so jih do Slapa, kjer so jih šele dobro obvezali, nato pa še isto noč peljali z vozom do javke za bolnišnico.

Ob tem napadu je imel sovražnik 20 mrtvih, 15 ranjenih in 4 ujete, brigada je imela 1 mrtvega in 4 ranjene. Zaplenili so 4 puške, pištolo, 11 ročnih bomb, 500 nabojev, 7 plaščev in 4 obleke. (Iz knjige Franjo Bavec-Branko: Bazoviška brigada str. 418).

Četniki v Vipavi

V Vipavo so prišli četniki meseca marca 1945. Bežali so iz Like pred enotami 4. armade. Bilo jih je okoli 200. To je bil štab in brigada Liškega korpusa. Že meseca februarja pa je prišlo z Reke na Kras kakih 1200 četnikov, ki so se naselili v Kostanjevici in Opatjem selu. To so bili ostanki Dalmatinskega, Liškega in Bosenskega korpusa, ki so se po porazu pri Kninu najprej umaknili na območje Reke, nato pa v prvih dneh februarja začeli prihajati na Kras in v Vipavsko dolino. Do konca marca jih je prišlo skupno okoli deset tisoč. Primorske vasi so bile preplavljene z bradato in kosmato vojsko, ki je kradla in ropala, kar ji je prišlo pod roke. Še vedno je ta bedna vojska hlapčevala Nemcem in vztrajno trdila, da se bori za Jugoslavijo, za kralja Petra in njegovo pobeglo vladno v Londonu.

V Vipavi so četniki zasedli stavbo, kjer je danes Center za usposabljanje invalidne mladine, nekatere privatne hiše in hleve za svoje konje. Hodili so na pohode v sosednje vasi, kjer pa niso bili priljubljeni. Delo NOO je v tem obdobju zamrlo, ker je bila povsod kontrola sovražnih vojakov. Zadnjih nekaj tednov pred koncem druge svetovne vojne je bila Vipavska dolina polna sovražnih vojakov, tako so morali biti partizani zelo previdni. Le tu in tam so lahko prišli do osamljene kmetije. Za četniki je ostalo tudi nekaj žrtev, med njimi tudi v Šentvidu (Podnanosu) sestra narodnega heroja Janka Premrla Vojka - učiteljica Boža. Našli so jo zaklano šele deveti dan po odhodu četnikov.

Zadnji boji za osvoboditev Primorske

Nacistični Nemčiji so se iztekali že zadnji tedni njenega obstoja, toda Hitler še ni hotel priznati poraza. Sredi marca 1945 je nemško poveljstvo pripravilo proti narodnoosvobodilnim enotam eno izmed svojih najhujših ofenziv, ker so bili Nemci prepričani, da se bodo Anglo-Američani izkrcali na obali Slovenskega Primorja, partizani pa bi jim bili v tem primeru v veliko pomoč. Zato je bilo treba partizane pravočasno iztrebiti ali vsaj pregnati v notranjost dežele. Cilj naj bi dosegli s svojo zadnjo ofenzivo, za katero so pripravili nad 30.000 svojih in kvizlinških vojakov. (Kvizling je narodni izdajalec, ki sodeluje z okupatorjem.)

Ofenziva na enote 9. korpusa na Trnovski planoti se je pričela 19. marca. Sovražnik je osvojil pomembno višinsko točko Sinji Vrh, ki ga je branila Bazoviška brigada. V naslednjih dneh je Sinji Vrh večkrat menjal gospodarja. Konec marca je imel sovražnik v svojih rokah vso Banjško in Šentviško planoto, Čepovansko dolino in del Trnovskega gozda. Obroč okrog glavnine 9. korpusa na širšem območju Otlice se je čedalje bolj ožil, sovražnik pa je vsak dan dobival nove okrepitve.

Borci IX. korpusa v sovražni ofenzivi na Trnovski planoti

Borci so bili zaradi nenehnih bojov in pomanjkanja hrane izmučeni in sestradani. Najhuje pa jih je prizadelo pomanjkanje municije. "Nekateri borci so imeli le še po en naboj in so jokali, ker se niso imeli več s čim boriti", piše Stanko Petelin v knjigi GRADNIKOVCI. Tako partizanske brigade v marcu in aprilu 1945 niso izvajale večjih akcij v Vipavski dolini, kjer tudi ni bilo večjih edinic nemške vojske.

Od 20. aprila so enote 9. korpusa postopoma pregnale sovražne posadke z Banjške in Trnovske planote in 26. aprila so se sovražne enote po hudih bojih z gradnikovci in prešernovci umaknile s Trnovskega gozda.

Naslednje dni sta Gradnikova in Vojkova brigada hiteli preko Vipavske doline in Krasa proti Trstu in Tržiču, Prešernova brigada pa se je v Gorici spopadla z 250 četniki. Konec aprila 1945 so se bližale Vipavski dolini od juga enote četrte armade NOV. Slišalo se je močno grmenje topov, ki so naznanjali prihod partizanske vojske.

Med zadnjo nemško ofenzivo v Trnovskem gozdu (v knjigi Kronika Vojkove brigade, str. 175)

Odhod četnikov in domobrancev

30. aprila 1945 so se četniki in domobranci iz Vipave umaknili v Italijo pred prihodom partizanskih enot. Bilo je v noči med 30. aprilom in 1. majem. Sredi temne noči se je dolga kolona trudno pomikala po cesti proti Gorici. Bili so četniki, domobranci in njihove družine z otroki. Hodili so kot ovce. V njihovih očeh je bil strah, da bo nekje v bližini zaropotalo orožje. V nekaterih vaseh so četniki mobilizirali vprežno živino in voznike, da so s seboj odpeljali naropano blago.

Vipava je bila svobodna 1. maja 1945. Veselje prebivalstva je bilo nepopisno. 5. maja so se ljudje na okrašenih vozovih množično vozili v Ajdovščino, kjer je zasedal SNOS (Slovenski narodno osvobodilni svet) in izvolil **prvo slovensko vlado**. Predsednik prve slovenske vlade je postal Boris Kidrič.

"Prva slovenska vlada je bila ustanovljena na tleh Slovenskega Primorja v času, ko je bila Primorska po zaslugi zmagovite slovenske in jugoslovanske partizanske vojske v celoti osvobodjena. S tem je bilo zaključeno najpomembnejše obdobje revolucionarnega boja slovenskega naroda za njegovo združitev. Primorskemu ljudstvu je pripadla čast, da je na velikem zborovanju dne 5. maja 1945 v Ajdovščini v imenu vsega slovenskega naroda neposredno slovesno potrdilo to veliko zgodovinsko dejanje", je napisal dr. Marjan Brecelj, podpredsednik prve slovenske vlade. Dr. Danilo Lokar se je prav na 5. maj 1945 vrnil z vojsko na kamionu iz hrvaškega Gorskega Kotara v Ajdovščino. V svojih spominih piše:

"Ajdovščina je kazala praznično in slavnostno lice. Z oken so visele naše zastave z rdečo zvezdo. Prva slovenska vlada je zasedala v edini dvorani v trgu. Zvečer se je predstavila ljudstvu na Lavričevem trgu. Ker ni bilo mogoče vseh članov vlade prenočiti v Ajdovščini, je odšel velik del v Vipavo in se tu, do odhoda v Ljubljano, nastanil."

5. maj je še danes občinski praznik občine Ajdovščina.

Boris Kidrič, prvi predsednik prve slovenske vlade (v reviji Ajdovščina 1945-70, str. 17)

Člani prve slovenske vlade na okrašeni tribuni 5. maja 1945 na trgu v Ajdovščini

Zakaj je bila izbrana prav Ajdovščina?

Dr. Aleš Bebler je napisal:

"Prišel je čas, da se vodstvo OF premakne iz Bele Krajine in izbere primeren kraj za proglasitev prve slovenske vlade. Ker Ljubljana še ni bila svobodna, je bilo potrebno to storiti na drugem kraju. To naj bi bilo na Primorskem, da bi na ta način poudarili, da to ozemlje pripada Sloveniji in Jugoslaviji, ker se je tudi to ljudstvo z ostalimi jugoslovanskimi narodi vzdignilo v osvobodilni boj leta 1941, vztrajalo v boju do konca in si priborilo svojo svobodo."

Vera Poniž

Viri:

1. Stanko Petelin: *Kronika Vojkove brigade*

2. Stanko Petelin: *Gradnikovci*

5. Franjo Bavec-Branko: *Bazoviška brigada*

4. Matija Žgajnar: *Zadnji boji druge svetovne vojne*

5. *Dvajset let v svobodi, Ajdovščina 1965*

PADLI IN UMRLI BORCI NOB IZ VIPAVE

Skupno število borcev NOV je bilo 81, 80 moških in 1 ženska, od teh je bilo 20 prekomorcev (19 moških in 1 ženska).

Padli v NOV: 19 iz Vipave in 2 z Nanosa.

Med padlimi iz Vipave je 1 ženska.

Od prekomorcev ni padel nobeden.

V italijanske zapore je bilo odvedenih 19, od tega 5 žensk.

V italijanska koncentracijska taborišča je bilo odvedenih 20, od tega 9 žensk. Vsi pa so šli tudi skozi italijanske zapore.

Skupno je bilo zaprtih in interniranih 39 oseb, od tega 14 žensk.

Konfinirana sta bila 2 Vipavca v Italiji, ki nista všteta v zgornje podatke.

V nemška in avstrijska taborišča je bilo odvedenih 36 oseb, od teh 1 ženska.

Med padlimi niso všteti 4 borci, ki so bili obešeni v Vrhpolju septembra 1943.

Talci so bili iz Vipave 4.

Žrtve fašistienega terorja 2: iz Vipave 1 in z Nanosa ena punčka.

Umrli v nemških taboriščih 4, od teh 2 moška in 2 ženski.

Podatke zbrala l. 1975

Zora Hrepevnik, takrat tajnica ZZB NOV Vipava

GORA

*Le kje je sedaj tisto drevo,
ko vzeli smo si čas
za počitek pod njim?*

*Kje so sedaj stezice in kolovozi,
veš, tiste, ki po njih smo orožje vozili,
po njih smo utrujeni, lačni hodili,
kadar šli smo v boj.*

*Tovariš, ni jih več,
že zdavnaj so porasle,
le spomin nam je ostal,
a ne zaman.*

*Postoj, poglej, prisluhni vetru z gore:
"Vaše sledi so prerasle
v pesem svobode."*

J.M.Iztok

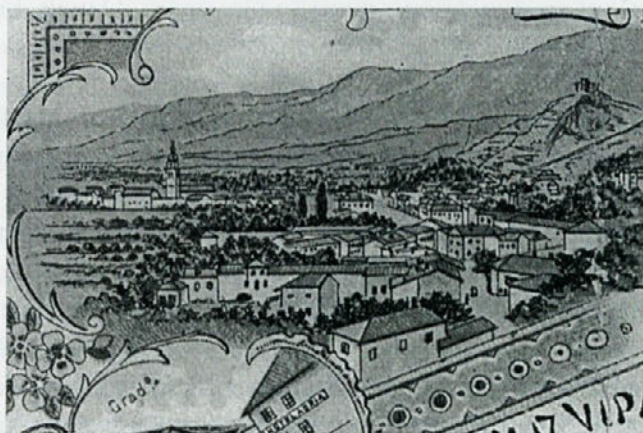
PREDSTAVLJAMO VAM

GRABRIJANOVI – MOJI PREDNIKI GRABRIJANOV MLIN

*In bo tako: Dokler na svetu vsakdo sam
ne sme odrezati svoj krajec kruha,
od krvi zemlja ne bo nikdar suha.
Saj – verjemite mi – velika stvar
je takle majhen, tanek košček kruha.*

F.Milčinski- Ježek

Grabrijanov mlin v sedanji Vojkovi ulici 28 v Vipavi je najprej nosil št.4, kasneje pa 242. Grabrijanovi so bili prvotno le zakupniki mlina in ne njegovi lastniki. Zato tudi mlin v oporoki Marije in Matija Grabrijana (glej VG št.55) ni omenjen. O zakupništvu govori odlok z letnico 1893, ki ga je izdalo "Veleslavno c.kr.finančno ravnateljstvo v Ljubljani", naslovljen na Hinka Grabrijana, da obveza za plačevanje dohodninskega davka zadeva oba, zakupodajalca in zakupnika. Že l.1896 pa moj stari oče ni bil več

V ospredju Grabrijanov mlin z dobro vidnim nadstreškom nad Lipco

V pritličju stavbe je bil mlin, v nadstropju pa en sam velik prostor, ki je služil kot sušilnica in skladišče žita. V strugi Lipce se je vrtelo leseno pogonsko kolo z lopatami, ki je bilo postavljeno navpično. Vodoravna os je bila povezana z zobatim kolesom, ki je poganjalo manjše zobato kolo, to pa je bilo z osjo povezano z mlinskim kamnom. Po žlebu, ki je bil pritrjen nad mlinskim kamnom, so vsipali zrnje. Žito se je drobilo in mlelo v moko med dvema okroglima mlevnima kamnoma: spodnjak ali temeljni kamen je bil na površini žlebičasto izdolben, vrhnjak pa je bil vrtljivi kamen. Mleli in drobili so koruzo (moka in šrot), pšenico, rž in oves. Mlin je imel tudi stope (*pajtl*) za phanje ješprenja. Moji predniki so imeli najetega mlinarja, ki je imel v mlinu skromno sobico ob priročni delavnici. Eden od mlinarjev je bil tudi sorodnik moje stare mame, doma iz Košane.

“Naš stric” je nekdo zapisal na hrbtno stran te fotografije

Království Rak.
 Vojvodina Kranjska.
 Steuerbezirk: Kranj
 Davčni okraj: Kranj
 Steuergemeinde: Kranj
 Davčna občina: Kranj

Zahlungsauftrag-Nr. 166
 Plačilnega naloga št. 166
 Belenitsa-Nr. 166
 Napovedi št. 166

Einkommensteuer-Zahlungsauftrag
Plačilni nalog za dohodninski davek
 für das Jahr — za leto 189 7
 Steuerträger — Obdaneec G. Henrik Grabijan
 Wohnort — Stanovališče Kranj Haus-Nr. 166 hisa. št. 166
 Charakter oder Beschäftigung — Stand ali opravilo rednik

Nach der auf Grundlage des kaiserlichen Patentes vom 29. October 1849, Nr. 65, 26, Nr. 430, vollzogenen
 Ausmittlung des Einkommens entfällt: — Po izveštju dohodkov, izvršeni na podlagi k. r. patenta
 d. d. 29. oktobra 1849. leta, pripada:

nalogi so dvojezični: nemško-slovenski. Davek, ki ga je za mlin plačal Hinko Grabrijan 3.8.-1897, znaša 2 gld in 15 kr.

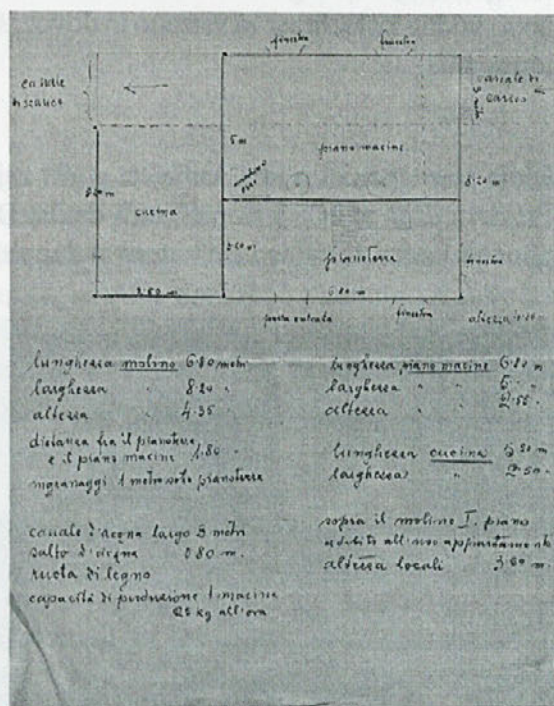
V mlinu niso več mleli za velike in stalne naročnike, ampak so vanj vozili mlet Vipavci in

okoličani. Grabrijanova dekleta so se z leti omožila, najmlajša, Frida, je umrla, najstarejša, Anda, je službovala kot knjigovodkinja v raznih krajih, od Prage do Ajdovščine in od Trsta do Soresine, in se je domov, k svoji mami, vračala le občasno, za velike praznike, na dopust ali tedaj, ko je bilo treba kaj urediti z oblastmi.

Leta italijanske okupacije naših krajev so prinesla tudi Grabrijanovemu mlinu dosti hudega. Leta 1926 je Genovefa Grabrijan poslala na pristojno italijansko ministrstvo prošnjo, da bi ji tudi italijanska oblast priznavala "vodno pravico". Sklicevala se je na italijanski dekret, v katerem je bilo zapisano, da kdor si je v novih pokrajinah pridobil "vodno pravico" še pod Avstrijo-po avstrijskih zakonih, ohrani to pravico tudi nadalje - po italijanskih zakonih. Namesto ugodne rešitve je Genio civile di Gorizia (italijanska državna ustanova za javna dela, Gorica) ukazal v februarju naslednjega leta v roku 30 dni prekiniti dovajanje vode za potrebe mlina z utemeljitvijo, da niso bile poravnane davčne obveznosti. Teta Anda je 23.3.1927 v svoj dnevnik zapisala: Zvečer prišla dva financarja, naredila *contravvenzione* ker nismo plačevali *tassa per la derivazione d'acqua pubblica a scopo d'industria* - po lir 30.- letno od 24. leta naprej. So naredili vsem, ker nobeden ni plačeval in živ krst ni vedel za to takso (globa, ker niso plačali davka za izkoriščanje javnega vira vode v industrijske namene). Čeprav so bile vse obveznosti kasneje poravnane, so sledile nove zahteve, ugovori, pritožbe, imenovane so bile različne komisije, ki naj bi ugotovile dejansko stanje. 10.7.1937 je Genovefa Grabrijan dobila uradni ukaz, da mora v roku dveh mesecev očistiti in poglobiti strugo Lipce, jo utrditi, obložiti in zgraditi še drugi kanal, da bi preprečili poplavljanje ceste ob Lipci. Če ukaz ne bo izpolnjen, bo uporabna pravica razveljavljena. Moja stara mama je odgovorila: Jeseni so taka dela nemogoča, saj je voda visoka zaradi pogostega dežja. Strugo čistimo vsaki dve leti poleti. Če bi zgradili še drugi odtočni kanal, bi bili to zelo visoki stroški. Težav s tem ne bi rešili, kajti vzrok, da Lipca poplavlja cesto, je reka Vipava. To bi morali poglobiti, da bi lahko sprejela vso vodo, in ne bi poplavljala tudi polj in nekaterih hiš. Sledili so odlogi, pritožbe, zahteve... Na zahtevo uradnih italijanskih oblasti je teta Anda l.1937 izdelala skico mlina, ki se je ohranila do danes.

Mlin je bil v celoti dolg 6,80 m, širok 8,20 m, visok 4,35 m. Pritlični del je bil širok 3,20 m. V njem so sprejemali žito v mletje in vračali zmleto. Na leseni polici je bila *malnarska* knjiga s svinčnikom, privezanim na vrvici, obvezna tehtnica, dva *kasona*, v enega se je vsipala koruzna, v drugega pšenična moka, stojalo za vreče z okroglim obodom, voziček za vreče, sita in velnice (*vejence*); med obema kasonoma pa so lesene stopničke vodile v 1,80 m višji del, kjer sta bila dva mlinska kamna, zmogljivost vsakega je bila 25 kg zrnja na uro, in stope za phanje ječmena. Ta prostor se je nadaljeval v priročno delavnico in z vrati ločeno sobico za "strica"-mlinarja. V pritličju ob mlinu je bila kuhinja, dolga 5,20 m in široka 2,50 m. V 1 m nižjem podpritličju je bilo mlinsko kolesje in 3m široka struga Lipce z lesenim mlinskim kolesom. Vodni padec je bil 0,80 m.

29.1.1941 je Anda Grabrijan (mlin je namreč *Skica mlina iz l.1937*)
13.12.1938 mama Genovefa prepisala na svojo hčer) dobila pismo vipavskega župana (Podesta
del Comune di Vipacco), v katerem jo prosi za dovoljenje, da bi preko njenega vrta speljali cevi
(ki bi jih potem visoko zasuli z zemljo), po katerih bi ob poplavah odtekala odvečna voda v
Lipco in preko nje v Vipavo. Tako bi preprečili poplavljanje ceste, mlina, hiše in vrta. Moja teta

Skica mlina iz l.1937

Anda je na to pristala s pripombo: ...če ni boljše rešitve. Ni mi znano, kako se je zadeva razvijala dalje, cevi niso položili in mlin je kljub vsemu mlel.

Leta 1943 se je teta Anda za stalno vrnila domov, v Vipavo in s svojim kasnejšim možem Ivanom Mohorčičem (uradna poroka je bila šele 3.3.1962) nadaljevala mlinarsko obrt, v začetku še ob pomoči "strica" - mlinarja. Spominjam se zadnjega "strica", ki je delal v mlinu. Prihajal je v kuhinjo malo posedet, vselej se je usedel na stol za vrati, ki so vodila v mlin; čakal je - žvečil tobak in pljuval po tleh.

Od 25.9.1943 do 1.5.1945, v času nemške okupacije, je bila teta Anda večkrat pozvana, da bi služila Nemcem, saj je poleg češčine in italijanščine zelo dobro obvladala tudi nemščino. A ona je vztrajala v svojem mlinu; tu se je za partizane zbiralo in brezplačno mlelo žito. Pa tudi od lastnega zaslužka v "mericah" je prispevala za hrano partizanom, kljub mlevskim kartam in strogi nemški kontroli. Mlin v Vipavi je bil v najhujših časih važna kurirska javka. Ko so partizani napadli nemško posadko v Vipavi in je bila za nekaj dni odrejena popolna zapora trga, je kurirska služba na tej strani Vipave proti Postojni, kje stoji tudi mlin, vseeno delovala, tudi s tetino pomočjo.

Mlin ni bil nikdar toliko donosen, da bi predstavljal glavni vir dohodka. In tudi izdatki zanj so bili kar precejšnji. Teta je v svoj zvezek prejemkov in izdatkov zapisovala: žebliji za mlin, pas iz Trsta za motor, kovač špice, mojstru Rebeku na račun, štanga in šajbe, blago za sito, "stricu" akontacija, novo vodno kolo, hrast za vreteno in dovoz, šivanje jermena...

Pred vrati za v mlin, ki je l.1963 nosil št.242, stojijo teta Anda, stric Ivan in meni nepoznana gospa

Moja stara mama in teta Anda sta gojili zajce, kokoši, race, gosi, purane, tudi prašiča.

Pri delu jima je bila v pomoč tudi dekla. Dobro se spominjam Karle, lepe in vedno nasmejane punce s kodrastimi lasmi, s katero sva se zelo dobro razumeli, ko sem prihajala kot punčka k teti

Moja stara mama na dvorišču za mlinom

na počitnice (stare mame takrat ni bilo več)... Pa stare Reze, ki je morala še pred tetino smrtjo od hiše.

In kaj so v mlinu jedli? Za večerjo je bila vselej polenta s kislim mlekom. Teta Anda je polento ponavadi polila s stopljenim maslom, kislo mleko je seveda delala sama. Včasih so ga zamenjala "na oko" ocvrta jajca, ki so jih sicer prodajali, vendar so si jih privoščili tudi

doma. Vsakdanja kosila ponavadi niso imela mesa, ki je bilo na jedilniku le ob nedeljah in praznikih. Pogosto je bil na krožniku ješprenj. Potice in boljši kruh so pekli v Poniževi pekarni. Teta Anda je bila imenitna kuharica. Med številnimi kuharskimi knjigami na moji kuhinjski polici je tudi zvežček njenih receptov-večkrat pogledam vanj in jo skušam posnemati.

V hlevu je bila krava Pepa, ki je zanjo skrbel stric Ivan in jo je vsak dan vodil napajat k Lipci čez cesto. Kupili so jo v Dupljah in zanjo dali 8.000 v denarju, na obroke seveda, 200 kg koruzne moke, 10 kg pšenične moke in 2 kg ješprenja. In moja teta je prodajala jajca, kokošja, račja in gosja, zajčke, mleko, maslo, celo telička, ki ga je povrgla Pepa, so zaklali in dobili zanj 1.200. Prodajala je tudi sadje s svojega vrta: kakiye, orehe, hruške...

In iz dneva v dan, iz meseca v mesec in iz leta v leto si je zapisovala v velike zvezke s trdimi platnicami, ki so še ohranjeni, vse prejeme in izdatke v mlinu in celotnem gospodinjstvu. Enega teh zvezkov imam pred seboj:

Februar 1945

19/2	2 jajci x 10	20	
	* inkaso v mlinu	105	
	elektrika dec/jan	1385	
20/2	7 jajc x 8	56	
	inkaso v mlinu		85
	tobak za Ivana		120
	prodali 2 zajčka	140	

*inkaso-dnevni zaslužek v mlinu

Vsa leta so mlin tudi posodabljali. Tako je zapisano:

-9.7.1958 Ivan demontiral *mašino* za ješprenj

-25.8.1958 srečno iztekel "gris" hvala Bogu!

-26.8.1958 polenta iz našega prvega zdroba

Najbolj izrazita je bila "modernizacija" mlina po letu 1961 ob izdatni pomoči moje tete Ivane, Andine sestre, ki jo je njen nemirni duh pripeljal celo do Amerike. Tedaj so mlinske kamne zamenjali valji. Več parov valjev so namreč združili s siti v zaokrožen mlinski sistem na vodni pogon. A ko je 1964 leta tetin sopotnik in mož umrl, je mlin prenehal z delom. Z odločbo Oddelka za gospodarstvo skupščine občine Ajdovščina, izdano 19.6.1964, je bila potrjena odglasitev zasebne obrtne dejavnosti "mlinarstvo za navadno meljavo" in določeno, da obrat preneha 1.6.1964. Teta Anda je namreč zaprosila za izdajo odločbe o odjavi obrti z obrazložitvijo, da zaradi slabega zdravstvenega stanja in starosti ni več sposobna opravljati težkih fizičnih del, ki jih zahteva obrtna dejavnost.

Mlin je sameval, skoraj novo mlinsko kolo se ni več vrtelo, a stal je tam. Le orodje iz priročne delavnice je teta Anda prodala ali zamenjala za različne usluge, ki jih je rabila, ko je ostala v hiši sama, brez moške roke.

Leta 1968 je teta Anda po daljši bolezni umrla (v težkih dneh njene bolezni ji je zvesto stala ob strani sestra njenega pok. moža, Ivanka Vascotto). Hišo z mlinom vred je podedovala moja teta Ivana, Andina sestra. Leta 1971 je začela hišo prenavljati in "amerikanizirati". Teta Ivana je namreč živela v Ameriki od leta 1.1961 do 1982 z občasnimi prekinitvami.

Vodno silo Lipce, ki teče pod hišo, je teta svoje čase nameravala izkoristiti in postaviti malo elektrarno. Naročila je načrte, kupila celo nekaj električnih naprav, pridobila dovoljenje, a žal so vsa njena prizadevanja padla v vodo, saj je bila moč vode zaradi zaježitve Lipce prešibka.

In še nekaj besed o črpališču: Oddelek za upravno pravne zadeve in skupne službe SO Ajdovščina

je 22.10.1980 poslal teti v Kalifornijo dopis, v katerem jo prosi, naj sporoči naslov svojega pooblaščenca, ki bi jo zastopal pri urejanju premoženjskih zadev v SFRJ. V naselju Vipava bodo namreč Goriški vodovodi pričeli z urejanjem zajetja in črpališča Podlipa, ki leži na parcelah, do katerih ima pravico do uporabe. In odgovor moje tete? Bil je pritrdilen s pripombo: Imam zadoščenje, da se uporabi to zemljišče za tako veliko korist domovine. (So tudi načrtovalci črpališča mislili na "korist domovine", ko so sredi naselja, med hišami, zgradili črpališče?).

Ko sem se leta 1987 preselila v Vipavo, ker me je teta Ivana dve leti pred svojo smrtjo izbrala za svojo dedinjo, o mlinu ni bilo več sledu. Tam, kjer so nekoč mleli, je sedaj garaža. Moram pa povedati, da je že teta Anda razmišljala, ko je oddala mlinarsko obrt, da bi si ta del preuredila v stanovanje. Obstajajo celo načrti za adaptacijo, a sta jo bolezen in smrt prehiteli. Priročna delavnica in mlinarjeva soba sta se spremenili v "spodnje stanovanje". Tudi širokih lesenih stopnic, ki so vodile v zgornje nadstropje, ni več. Prav tako ni zunanjih betonskih stopnic in tistih lesenih, ki so peljale na kaščo. In kaj je le ostalo od mlina, ki je mlel več kot sto let in bi bil zdaj "narodopisni objekt", kot bi rekla moja teta Anda? Nekaj mlinjskih kamnov in železnih koles, ki jih je teta Ivana dala postaviti na dvorišče in vrt, in nam zdaj služijo kot mize v različne namene, pa dva mlinjska kamna v strugi Lipce, ki služita kot temelj nosilnemu zidu sedanje stavbe in sta dokaz, da je ta mlin zgrajen na temeljih prejšnjega, še starejšega. Ohranjena je tudi precej izmučena malnarska knjiga iz leta 1953, v katero je stric Ivan s tintnim svinčnikom zapisoval ime, kraj, hišno št. in količino žita, ki so ga prinesli v mlin...

In Lipca, ki nam dan za dnem poje večno pesem o človeški minljivosti.

Časi se spreminjajo in mi z njimi, a žal so te spremembe v Grabrijanovem mlinu povzročile nepopravljivo škodo.

Breda Butinarjeva

BARON JANEZ HENRIK MAASBURG - VIPAVSKI ZET

Obiskovalcu Vipave kaj hitro pade v oči pročelje hiše v Vojkovi ulici št. 2. Še danes tej hiši rečemo po domače "baronova hiša". V prejšnjih časih je imela št. 34. Domačini vemo tudi za "baronov vrt", ki je nekdanj segal vse do prostora, kjer sedaj stoji učiteljski blok. Tudi "baronovka"

Baron Viljem Maasburg okrog leta 1947

je velika parcela, na kateri so zgradili novi del naselja pod Gradiščem. Vsa ta imena so vpeta v vipavsko preteklost, ko je v njej živel general major v pokoju Janez Henrik baron Maasburg. Umrl je 17.1.1923 v Vipavi in je pokopan na našem pokopališču. Zato ni čudno, da se še danes pojavi njegovo ime v pogovoru med starejšimi krajani Vipave. V našem glasilu smo ga nekajkrat samo bežno omenili. Sama o njem nisem veliko vedela, zato sem sledila svoji radovedni naravi in skušala o njem in njegovi družini izvedeti kaj več. Odprimo za hipec veliko kolono "baronove hiše" v Vojkovi ulici št. 2 in pokukajmo v njeno preteklost, ki nam bo odkrila marsikaj, česar morda še nismo vedeli.

Baron Janez Henrik Maasburg, cesarsko kraljevi generalni major, je bil rojen 7.2.1847 v Karlovcu očetu Nikolaju, c.k. stotniku in materi Heleni Knežević. Poročil se je v Vipavi 14.8.1876 z Rozo Marijo Tribuzzi, r. 5.4.1852 v Kočevju, hčerko Martina Tribuzzi, okrajnega glavarja v Vipavi in Frančiške Tschofen. Tribuzzijski so bili lastniki hiše na Glavnem trgu v Vipavi, kjer je sedaj

Mama Roza Maasburg

tu tudi pokopana. Baron Janez Henrik Maasburg je prišel živeti v Vipavo nekako pred I. svetovno vojno. Ljudje se z vsem spoštovanjem spominjajo Maasburgovega sina Viljema, ki je med II. svetovno vojno reševal Vipavce pred nemškim terorjem. Po smrti matere se je preselil h hčerkama

nekam v Avstrijo. Tako se je po II. svetovni vojni hiša izpraznila. Vanjo so naselili nekaj družin, med njimi tudi družino Vinka Poniža. Sedaj je del hiše last Franke Nabergoj, ki jo je podedovala po očetu Vinku Ponižu.

Baron Janez Maasburg je bil tudi slikar, o čemer sem se sama prepričala ob nedavnem obisku gradu Kromberk, kjer je razstavljenih nekaj njegovih del. To so risbe, litografije, oljne slike z različnimi portreti, tihožitji in krajinskimi motivi. Za slednje se je zgledoval po romantičnem slikarstvu, v glavnem pa se kot slikar suče v aristokratskem svetu podeželskega avstrijskega plemstva, zlasti lastne družine.

Maasburgov grb, ki se je našel na podstrešju "baronove" hiše v Vipavi

"Občina Vipava je mojega očeta pooblastila za skrbnika "baronove hiše". Vanjo se je naša družina preselila iz sedanje ulice Milana Bajca (Bojan Poniž). Jaz sem bila takrat stara osem let. Za nas otroke je bilo posebno zanimivo podstrešje, kjer je bila še baronova paradna vojaška obleka, njegove sablje, razni klobuki,

pošta. V času Italije je bila v tej hiši občina. Še danes je na vhodu v hišo lepo viden napis na sklepnem kamnu portala: "Friderichus Josephus Tribuzzi 1758". Ob tem napisu so spodaj narisane še tri bučke ali vrčki. Sklepali bi lahko, da je bila kdaj morda tu tudi gostilna. V zakonu sta zakonca imela sina Viljema (1878) in Friderika Karla Huga (1880), ki je umrl na bojišču Pri Grodeku leta 1914 in je zapisan med padlimi Vipavci na spomeniku padlim v I. svetovni vojni na našem pokopališču. Nagrobna plošča družine Tribuzzi in Maasburg je vzdana na zunanji strani zidu pokopališke cerkvice.

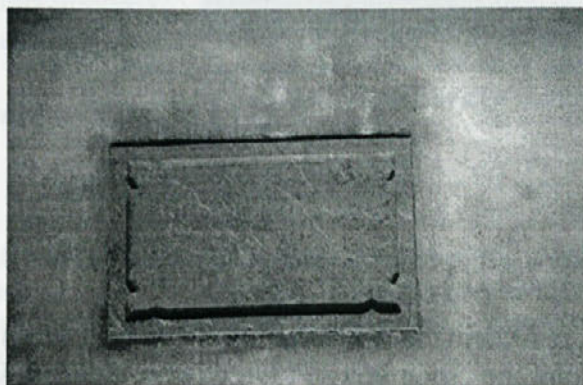
Verjetno je bila last Tribuzzijevih tudi hiša v Vojkovi ulici, ker se je tam reklo Pri Tribuzzijevih. Po prihodu barona Maasburga v Vipavo pa se je hiše prijelo ime "baronova hiša", čeprav je bila last njegove žene Roze, ki je umrla v Vipavi 3.3.1947 in je

1876 — Johann Heinrich Freiherr von Maasburg, 29 Jahre alt, k. k. Oberleutnant, Sohn des Nikolaus, k. k. Oberleutnants, und der Helene, geb. Knezević, mit Rosa Maria Tribuzzi, 24 Jahre alt, Tochter des Martin, k. k. Bezirkshauptmanns, und der Franziska, geb. Tschoffen. Zeugen: Karl Graf Lanthieri — A. Seschun, Doktor der Medicin.

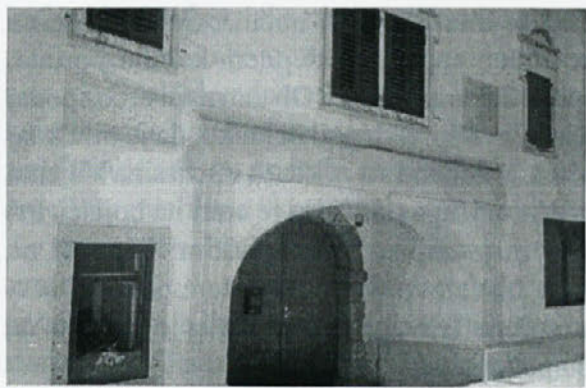
Kopija plemiških matrik za Kranjsko

Meni je bila zelo všeč njegova "Žalostna Mati božja" na platnu, 1896. Njegovo slikarsko delo je bolj kot v likovnem pomembno v kulturnozgodovinskem pogledu.

Ko so Poniževi kupili del "baronove hiše", je bila ta kar bogato poslikana. Gospa Franka Nabergoj se tega takole spominja:

Nagrobna plošča družine Tribuzzi in Maasburg na vipavskem pokopališču

Fasada hiše v Vipavi, Vojkova ul. 2, sedaj last Franke Nabergoj

stekleno utico in rastlinjakom, vse je bilo lepo urejeno. V notranjosti hiše je bilo veliko lovskih motivov, ker je bil baron tudi lovec. V spominu pa mi je ostala velika vaza iz gline, na katero je baron miniaturno vtisnil simbole takratne obrti in industrije zgornje Vipavske doline. Okoli leta 1951 so prišli k našemu tatu neki ljudje in rekli, da so iz muzeja. Naložili so vse baronove stvari na kamion in jih odpeljali. V hiši so nam pustili za spomin na barona samo eno sliko, Tihožitje s cvetjem, ki še danes visi ravno tam, kamor jo je obesil baron sam. Na našem podstrešju se je našla še litografija njegovega grba, kjer sta dobro vidna dva orla, vojščak, na vrhu pa je krona in nad njo doprsna podoba vojščaka." Gospa Dora Seljak iz Vipave, ki je bila baronova sosedka, se spominja Maasburgovega sina Viljema, ki je hodil igrat šah v hotel Adrio skupaj z g. Evgenom Mayerjem iz Lož. Govoril je italijansko, njegova mama Roza pa slovensko. Viljemova žena s hčerkama je živela v Avstriji. V času, ko so bili naši kraji pod Italijo, se je Viljem ločil in prišel živeti k mami v Vipavo. "Kolikor se spomnim, pa je baron Janez Henrik Maasburg prišel živeti v Vipavo skupaj z ženo šele, ko je bil upokojen. Prej pa je njegova družina živela v raznih krajih Avstrije, kjer je on opravljal visoko vojaško službo. Zanimivo je bilo prvo srečanje med mlado Rozo in njenim bodočim možem Janezom Henrikom Massburgom. Lepa in mlada Roza je slonela na oknu hiše v Vojkovi ulici in opazovala avstrijsko vojsko "šverhavbicev" (težka artilerija), ki je

Žig družine Tribuzzi, najden na podstrešju hiše v Vipavi, sedaj Vojkova ul. 2

vipavskem placu kar s polno *briglo* vina. (7 hl), tako da je vsak vojak dobil svojo merico vipavske kapljice. Spominja se tudi, da je g. Dekleva kupil od barona njivo pri Močilniku, ki so ji rekli Tribuzzijeva njiva. Lahko sklepamo, da so bili Tribuzzijevi premožni prebivalci Vipave in so veljali za ugledno družino. V plemiških matrikah za Kranjsko pa najdemo Maasburge med

krinolina in veliko starega pohištva v stilu bidermajer. Ob vsem tem je bilo na podstrešju še kar veliko starih listin s pečati, okvirjev, slik in nekaj nakita. Večkrat sem si sama kot otrok kaj pomerjala. Mama me je potem kregala, naj takoj slečem te cunje, da ne bom s podstrešja prinesla v kuhinjo bolh. Spominjam se, da je bil pod kolono naslikan na steni sv. Jurij, pred vhodom v klet, kjer sedaj stoji kuhinja hotela Adria, je baron Maasburg naslikal pivce. Pred vhodom v pralnico so bile naslikane perice in žena z gosmi. Baronovi so imeli velik vrt s

Vhod v nekdanjo Tribuzzijevo hišo, kjer je zanimiv zapis na sklepnem kamnu

vojsko "šverhavbicev" (težka artilerija), ki je korakala pod njenim oknom. V hipu je zagledala postavnega konjenika in mu vrgla z okna vrtnico. Mladi vojak jo je ujel in se obrnil k Rozi. Kasneje jo je poiskal na njenem domu. Tako je to bežno srečanje pripeljalo v zakon g. barona, ki je postal vipavski zet pri Tribuzzijevih. Pri tej družini je bila nekdanj zaposlena kot služkinja mati Ernesta Klavžarja, zato je prav na tej hiši plošča njemu v spomin." Gospod Karlo Premrl ve povedati, da je baron Janez Henrik Maasburg pričakal regiment avstrijskih vojakov v I. svetovni vojni na

Baron Janez Henrik Maasburg pozdravlja Karla I. Habsburškega, zadnjega avstro-ogrskega cesarja, pred Lanthierijevim gradom v Vipavi leta 1916. Ob Karlu sedi avstro-ogrski feldmaršal Svetozar Borojević (original fotografije hrani Goriški muzej)

Krasu, saj so Tribuzzijevi imeli sorodnike v Repentabru.

Ludvik Zorzut omenja v GMK leta 1957 v sestavku "Na Vipavskem je šaldu lepu" barona Maasburga in njegovo graščino. Tako lahko rečemo, da imamo v Vipavi poleg Tabra še dve graščini, Lanthierijevo in Maasburgovo. Ni torej čudno, da je po tako bogati zgodovini Vipava zanimiva za še tako zahtevnega obiskovalca. Gotovo je, da je tako cerkvena kot

posvetna gosposka pozitivno vplivala na takratni razvoj Vipave, tako na kulturnem kot tudi na gospodarskem področju. In sem so nedvomno spadali tudi Maasburgovi.

Reprodukcija slike "Portret moža v avstrijski oficirski uniformi", ki jo je naslikal Johann Heinrich Maasburg

takratnimi uglednimi plemiškimi družinami. Počasi pa so tudi Maasburgovi obubožali. Nekaj je bila kriva vojna, bolezen in starost. Hudo pa je bilo po II. svetovni vojni, ker so oblasti ukinile izplačevanje pokojnin sinu Viljemu zaradi neurejenih meddržavnih odnosov Jugoslavije in Avstrije. Tako so morali Maasburgovi v stiski prodati tudi marsikatero dragocenost ali nepremičnino. Tako stanje se je seveda poznalo tudi hiši, ko jo je zapustil baron Viljem leta 1947.

Vipavcem so ostali v spominu vsi člani družine Massburg kot dobri in mirni ljudje, ki so imeli veliko obiskov iz raznih krajev. Gospa Roza je bila med petimi glavarjevimi otroki najstarejša. Njena mama je bila rojena v Innsbrucku. G. Roza je imela sorodnike v Repentabru in ti so prihajali večkrat na obisk v Vipavo. V zvezi s priimkom Tribuzzi je zanimiv zapis Vigilija Ščeka, avberskega župnika in poslanca v rimskem parlamentu v času fašizma, ki je v 10. knjigi svojih paberkov zapisal, da je po kraških arhivih velikokrat zasledil podpis Tribuzzi. V prvem hipu je sodil, da je to italijanski priimek, v kar pa je sam dvomil. Leta 1937 se je prepričal, da je Tribuzzi Slovenec. Dokaz za to trditev je napis na sklepnem kamnu Tribuzzijeve hiše na Glavnem trgu. Morda pa je šlo za isto vejo rodu na

Reprodukcija slike "Žalostna mati božja", ki jo je naslikal Johann Heinrich Maasburg

Magda Rodman

Viri:

Marko Vuk: *Primorski slovenski biografski leksikon GMD*, 1982
Plemiške matrike za Kranjsko, Gorica 1905, Arhiv R. Slovenije
Franc Kralj: *Podatki o rodbini Tribuzzi in Maasburg - Župnijski arhiv Vipava*

Božidar Premrl: *Vipavski glas št. 36 - Vipavski portali*
Pričevalci: Franka Nabergoj, Dora Seljak, Karlo Premrl

POROČILO O DELU KS VIPAVA

Dejavnost KS Vipava se je v zadnjem obdobju še zmeraj nanašala na prizadevanja po ureditvi prostorov stare šole in ureditvi Trga Pavla Rušta.

Izpeljan je bil posvet krajanov glede ureditve Trga Pavla Rušta s predstavniki občine. Izpeljana je bila tudi akcija odvoza kosovnih odpadkov konec aprila.

Trenutno se ureja Grabrijanova ulica. Glede ureditve Trga Pavla Rušta, prostorov stare šole in še drugih zadev pa lahko, prav tako kot krajan, predlagamo, moledujemo, prosimo ... občinsko upravo, naj te zadeve čimprej uredi.

Za prostore stare šole (za potrebe kulturnih prireditev) je bilo nabavljenih 60 zložljivih stolov. V zadnjem času je KS prevzela pobudo za organizacijo prireditve Vipavska trgatev. Prevladalo je mnenje, da bi bilo škoda, da ta prireditev zamre. Zaradi tega se je svet KS prijavil na razpis Občine Vipava. Na razpisu je bil svet KS tudi izbran za organizatorja prireditve. Svet KS je izbral organizacijski odbor, ki ga vodi g. Boris Ličen.

Prireditve bi radi organizirali bolj po meri krajanov z različnimi dejavnostmi in vključevanjem Vipavcev v samo prireditev in vipavskih društev, ki bodo želela sodelovati. Tako kot v njenih začetkih bo prireditev organizirana ljubiteljsko, vendar bolj domače. Organizirati jo želimo tudi s transparentnim poslovanjem in objavljenim zaključnim poročilom.

Za vse prireditve ni predvidena vstopnina in ne parkirnina.

Postavljen je okvirni potek prireditev. Podrobnosti še usklajujemo.

PROGRAM

petek 7.9.2001

- na Trgu otvoritev Vipavske trgatev s kulturnim programom (sodelujejo vipavska društva)

sobota 8.9.2001

- start kolesarske dirke na Nanos s Trga in na Trgu podelitev nagrad
- pozdrav in pospremitve konj na pohod s Trga na Nanos
- otvoritev razstave fotografij dosedanjih prireditev Vipavska trgatev v stari šoli
- otvoritev razstave umetniških del umetnikov in amaterjev iz občine Vipava v dijaškem domu Škofijske gimnazije z možnostjo ogleda prenovljenega doma
- tekmovanje v gorskem plezanju v steni Bela (predvidoma)
- državno prvenstvo konjev v preskakovanju ovir (predvidoma)
- nogometna tekma med NK Vipava in slovensko žensko reprezentanco (predvidoma)
- zvečer nastop dveh ansamblov na Trgu

nedelja 9.9.2001

- razstava grozdja, vina in dobrot Aktiva kmečkih žena v stari šoli
- organizacija ocenjevanja vzorcev vin društva vinarjev zgornje Vipavske doline v stari šoli
- povorka kmečkih voz in prihod konjenice z Nanosa
- zabava z znanim ansamblom
- popoldne otroški živ žav

Spremljajoče prireditve in ponudba:

- zabavišni park (vse tri dni)

- stojnice s ponudbo izdelkov (sobota in nedelja)
- vinotoči vin vipavske kleti (sobota nedelja)

Za postavitev razstave fotografij preteklih Vipavskih trgategv prosimo vse krajanke, ki imate morda kakšno fotografijo na to temo in ste jo pripravljene dati na razstavo, da jo prinesete na KS.

Prav tako prosimo, da se vsi, ki bi želeli razstaviti kakšno svoje umetniško delo, oglasite na KS. Pogoj je vaše avtorstvo. Vsem vnaprej hvala.

Vsem Vipavcem že zdaj velja povabilo na prireditve.

Vladimir Anžel, predsednik KS

IZ NAŠE OBČINE

PRAZNOVANJE OBČINSKEGA PRAZNIKA 26. JUNIJA IN DNEVA DRŽAVNOSTI

Praznovanje občinskega praznika in obenem dneva državnosti se je letos odvijalo v petek, 22. junija, s prireditvama v dvorcu Zemono in v Vrhpolju.

V dvorcu Zemono je na slavnostni seji občinskega sveta govoril župan Ivan Princes. V kulturnem programu so sodelovali kvintet Ventus, Katja Počkar - klavir in Urška Nabergoj - čelo ter recitatorki Meta Petrič in Špela Lavrenčič.

Prireditev je vodila Eva Tomašević.

Podeljena so bila občinska priznanja, ki so jih prejeli:

Katarina Bratož iz Podnanosa

Kolesarski klub »Izvir« Vipava

Folklorno društvo Vipava

Podjetje Škrli d.o.o. iz Vrhpolja

Obrazložitve k priznanjem

1. Plaketo občine Vipava se podeli gospe Katarini Bratož iz Podnanosa

Ljubezen je edino, kar ne postane manj, če jo razdajamo.

To zagotovo dobro ve gospa Katarina Bratož – teta Rina iz Podnanosa, ki svojo požrtvovalnost in sočutje že vrsto let nesebično razdaja med ljudi v svoji sredini.

Rodila se je v vojnem času v kmečki družini, tako jo trdo delo spremlja že od rane mladosti. Svojo skromnost in delovne navade je iz rojstnega kraja – Orehovice prenesla na novi dom, ko se je poročila v Podnanos. Rodila je tri otroke in svojo materinsko ljubezen znala podeliti tudi med otroke Podružnične šole Podnanos, kjer je bila zaposlena.

Ne samo otrokom, svojo plemenitost, srčno kulturo in tolažbo je vseskozi in še vedno nudi marsikateremu ostarelemu in bolnemu, saj je aktivna članica Karitasa, društva Hospic, nenazadnje pa tudi kot krvodajalka potrjuje, da je smisel njenega življenja delati drugim dobro. Dobro voljo si zna pričarati s prepevanjem v domačih pevskih zborih, dober tek pa planincem, ko se kot nepogrešljiva kuharica udeležuje planinskih taborov.

**Kar je sejala, bo tudi žela-
dobroto dajala, plaketo prejela.**

2. Plaketo občine Vipava se podeli Kolesarskemu klubu IZVIR Vipava

Kdor se ne premika, ničesar ne premakne.

Kolesarji Kolesarskega kluba Izvir Vipava so svoje prve premike izvedli pred sedmimi leti, ko so se združili z željo in prepričanjem, da se bodo popeljali po poti uspeha. Navdušenje je bilo nalezljivo in je botrovalo vključevanju novih in novih članov, zato klub sedaj šteje zavidljivih 115 članov. Izmed teh jih kar 25 aktivno tekmuje za pokal Slovenije, državno prvenstvo med amaterji, veterani in ženskami. S svojim tekmovalnim in rekreativnim duhom pa ne pozabijo na promocijo našega prostora, saj že šesto leto zapored organizirajo kolesarsko dirko Vipava-Nanos, ki se je udeležuje ogromno kolesarjev tako iz Slovenije kot tudi Italije. V sezoni 2000 je klub prejel priznanje Kolesarske zveze Slovenije, saj šteje za najboljši amaterski klub v Sloveniji. Je tudi edini slovenski kolesarski klub, ki je registriran v Italiji, kar našim kolesarjem omogoča merjenje moči tudi na italijanskih dirkah. Kolesarski klub Izvir nima generalnega sponzorja, zato mora z vso požrtvovalnostjo in organizacijskimi sposobnostmi poskrbeti, da »preživi«, šele nato lahko tekmuje.

**Kolo sreče naj gladko se jim vrti
dandanašnji in vse prihodnje dni.**

3. Plaketo občine Vipava se podeli Folklornemu društvu Vipava.

Duh pokaže pot, talent jo prehodi.

Folklorno društvo Vipava že dalj časa uspešno ohranja duhovno in materialno kulturno dediščino naše doline: vipavsko ljudsko nošo, ljudske običaje in ples. Širi obzorja poznavanja našega življenja in zgodovine ter nam s tem bogati naš vsakdan, istočasno pa združuje ljubitelje plesa in pesmi vseh generacij, da tako aktivno preživijo svoj prosti čas. Društvo je bilo ustanovljeno leta 1994 na pobudo mladih Vipavcev. Združuje pet različnih skupin: dve otroški, mladinsko, veteransko in skupino štirih ljudskih pevk. Za veselo glasbeno vzdušje skrbijo štirje harmonikarji, nepogrešljivi mentorici pa budno bdita nad plesnimi koraki. K svojemu delu društvo nemalokrat pritegne strokovnjake, še posebno takrat, ko je potrebno obuditi spomine na oblačilno kulturo v preteklosti. Poudarek je seveda na primorskih plesih, vedno več pozornosti pa posvečajo tudi ljudskemu petju in glasbi. Z nastopi na številnih prireditvah razveseljujejo gledalce in poslušalce, obenem pa so odlična promocija naše občine tudi navzven. V zadnjem času se društvu pridružujejo podobne skupine, kar je še en dokaz njihovega dobrega dela in odmevnosti.

**Ples in pesem naj vse bogati -
je sreča v človeku, če v srcu živi.**

4. Priznanje občine Vipava – najvišje občinsko priznanje se podeli Podjetju ŠKRLJ d.o.o. iz Vrhpolja.

Skrivnost uspeha je stalnost cilja.

Temelji uspeha podjetja Škrlj d.o.o. segajo v obdobje izpred več kot trideset let, ko je gospod Alojz Škrlj odprl popoldansko obrt, leta 1971 pa ustanovil zasebno delavnico.

Obratovalnica je bila znana predvsem kot proizvajalec puhalnikov za spravilo sena in mlinov za mletje krme. Čeravno razmere niso bile naklonjene zasebnemu podjetništvu, je obratovalnica v 70-ih letih že zaposlovala nekaj delavcev. V teh letih so znatno število puhalnikov izvozili tudi na italijansko tržišče. V letu 1985 so bile izdelane prve posode iz nerjaveče pločevine, katerih proizvodnja je kasneje povsem izpodrinila ostale proizvode. Z uvajanjem nove proizvodnje se

je večalo tudi število zaposlenih. V letu 1988 se je pričelo obdobje še intenzivnejšega razvoja, ko je bil izdelan in preizkušen prototip pnevmatske stiskalnice za grozdje. Zaradi večanja obsega poslovanja je bilo leta 1992 ustanovljeno podjetje Škrli d.o.o., danes eden pomembnejših delodajalcev, saj zaposluje kar 45 delavcev, sodeluje pa tudi s 35 zunanjimi sodelavci. Do sredine leta 1995 je podjetje poslovalo v Vrhpolju, potem pa večino proizvodnje preselilo v Batuje. Je nadvse pomemben izvoznik, saj kar 90% svojih proizvodov izvozi, predvsem v Avstrijo, Nemčijo, Španijo in na Češko. Pridobljeni Certifikati TUV in Certifikat kakovosti ISO 9001 potrjujejo odločen in odličen nastop podjetja tudi na tujih trgih.

V občini Vipava se zavedamo pomena tako uspešnih podjetij kot je Škrli d.o.o. in tako delovnih in zagnanih ljudi, kot je gospod Alojz Škrli, zato mu podeljujemo najvišje občinsko priznanje in pravimo:

Človek prehodi mnogo poti-

Ena od njih je k uspehu-

So ure neutrudne premnogih dni,

Trud ta pa poplačan v nasmehu.

In ko pride dan, je pričakovan-

Ta v srcu globok je ponos;

A to ni bil cilj, za naprej je izziv

Mnogim še nalogam - biti jim kos-

Ob tem pa človeku podjetnik naziv.

Osrednja prireditev ob 10 - letnici samostojnosti in občinskem prazniku je bila v Vrhpolju. Slavnostni govornik je bil predsednik Državnega zbora, Borut Pahor.

Eva Tomaševič je v uvodu povedala:

Dragi gostje, prisrčno dobrodošli tu v Vrhpolju, ob praznovanju jubileja slovenske osamosvojitvene vojne in občinskega praznika, katerega vsebinski temelj je ravno izkazani pogum pravih ljudi na pravem mestu in ob pravem času - tistega usodnega dne.

Usoda namreč tu ni nikoli prizanašala; že od davnin je tehtala bolečino, a tudi naklanjala zmagoslavje.

Teodoziju je priskočila na pomoč dobrotljiva burja, žalostno so v vetru trpečega časa 2. svetovne vojne zanihala trupla domačinov, ob osamosvojitvi Slovenije leta 1991 pa so vihravo zaplapolale zastave novega časa.

V Vipavski dolini je moč in v ponos nam je, da je Slovenija polna takih dolin. Danes praznujemo, ker se nismo vdali v usodo, vedeli smo, kaj hočemo in to naj nam bo popotnica za jutrišnjo pot.

Po tem uvodu sta zbrane nagovorila slavnostni govornik, predsednik Državnega zbora Borut Pahor, in župan Ivan Princes.

Člani Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo občin Ajdovščina in Vipava so razvili svoj prapor in podelili priznanje ZVVS g. Dragu Vidrihu za njegovo delo v veteranski organizaciji. Slavnosti so se udeležili tudi predstavniki policijskega veteranskega združenja "SEVER - Severne Primorske". Igral je orkester slovenske vojske, zapeli pa so tudi vsi štirje pevski zbori iz Vrhpolja.

KULTURNE PRIREDITVE

Kot v lanskem letu, želi občina Vipava tudi letos v času poletnih mesecev oživiti kulturno življenje v občini s prireditvami pod imenom »Izvir voda in glas srca«, ki so sestavni del projekta ustanove Imago Sloveniae - Podoba Slovenije.

Prvi prireditvi sta bili v nedeljo, 24. junija in v ponedeljek, 25. junija v Vipavi, v projekt pa je bila vključena tudi gledališka predstava »Tistega lepega dne«, ki je bila dan prej v Podnanosu. V nedeljo so se v dvorani kulturnega doma z glasbenim programom predstavili učenci iz naše občine, ki obiskujejo glasbeni šoli v Ajdovščini in Postojni, mladinski pevski zbor OŠ Vipava in učenci baletne šole »Saša«.

V ponedeljek so na trgu prepevali Lovski pevski zbor Zlatorog, MePZ Stanka Premrla iz Podnanosa in Komorni zbor Ipavska.

Prireditve je bila obenem počastitev državnega in občinskega praznika.

Kulturni poletni večeri se bodo nadaljevali tudi v juliju, avgustu in septembru po naslednjem razporedu:

7. julij, Glavni trg, Vipava: Folklorno društvo Vipava

8. julij, cerkev, Log: Zbor glasbeno igralske šole »Galina Višnjevska« iz Moskve

14. julij, cerkev, Goče: Ksenija Bizjak - kitara, Peter Kuhar - violina

20. julij, Glavni trg, Vipava: Pihalni orkester Alpina Žiri, dirigent Milan Matičič

25. avgust, Podskala, Vipava: Komorni zbor Ipavska

28. avgust, Glavni trg, Vipava: skupina The Blackriders iz Madžarske (country glasba)

1. september, cerkev, Vrhpolje: Špela Filipič - orgle

2. september, Glavni trg, Vipava: Tamburaški orkester OŠ D. Bajca Vipava

7. september, dvorec Zemono: koncert Shirly Roden

Vse prireditve bodo ob 21. uri in brez vstopnine.

*Za občinsko upravo pripravila
Vida Babič*

STARO RIMSKO GROBIŠČE V VIPAVI

Ob cerkvi svetega Štefana v Vipavi so ob izkopu jarka za plinsko omrežje, več kot poldrugi meter pod površjem, nepričakovano naleteli na arheološko zelo pomembno najdbo, ki priča o zgodnji antični naselitvi na tem območju Vipavske doline. Najdba grobov z italško keramiko je namreč nedvoumni materialni dokaz, da je tu obstajalo naselje že v prvi polovici 1. stoletja.

Poleg omenjene najdbe so v Grabrijanovi ulici našli sledove poselitve v terasi, ostaline naselbinske osnove pa so odkrili tudi na Glavnem trgu. Na pomembno najdbo ob cerkvi sv. Štefana je bil prvi pozoren najbližji sosed, Tomaž Hrovatin.

"Prepričan sem bil, da smo prišli do ostankov prednikov, saj je bilo tu nekoč staro vipavsko pokopališče in smo pred leti že naleteli na kosti. Ko smo kopali globlje, smo opazili obzidane niše. V njih so bile keramične posode in amfore. V najbolj ohranjeni smo dobili kosti, ki smo jih položili nazaj v zemljo. O najdbi smo obvestili strokovnjakinjo Nada Osmuk."

Nada Osmuk iz Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Nova Gorica je na podlagi

Keramična posoda (foto: A. Hrovatin)

varstvo naravne in kulturne dediščine ustrezno evidentirali in ga pripravili za objavo ter predali Goriškemu muzeju. Razstavne primerke bi lahko vrnil v Vipavo, vendar bodo morali Vipavci zagotoviti primerne prostore. Na samem najdišču trenutno ne načrtujejo novega raziskovanja, bodo pa nanj pozorni. Zlasti, če bi na območju spet zakopali stroji, ki so, kot poudarja Osmukova, katastrofa za arheologijo.

Vipavci so, tako Tomaž Hrovatin, veseli, ker najdba pomika zgodovino Vipave daleč v preteklost, zato si bodo prizadevali, da bi se ti dokazi vrnil v Vipavo.

najdenih ostalin ocenila, da so ob izkopu odprli grobno parcelo s tremi oziroma štirimi grobovi, ostaline pa naj bi sodile v prvo polovico 1. stoletja. "Najdba je pomembna, ker na tem območju doslej nismo imeli zanesljivih sledov antičnodobne poselitve. Grobovi, gre za italjsko keramiko, opečne žgane grobove s konstrukcijo iz zidakov oziroma stresnih opek, so prvi konkretni dokaz poselitve. Za grobišča je namreč značilno, da so bila vedno ob izhodni cesti iz naselja. Najdbe na tem območju so bile sicer pričakovane, saj je Vipava povezana z zgodnjeantičnim prehodom skozi Vipavsko dolino, o čemer med drugim pričajo tudi izkopavanja Notranjskega muzeja v letih 1989 in 1990, ki sta jih vodila Schein in Alma A. Bavdek," pojasnjuje Osmukova.

Najdeni material bodo v Zavodu za

Žarna amfora (foto: A. Hrovatin)

(Povzeto po članku iz Primorskih novic z dne 2.6.2001)

Alenka Tratnik

* * *

PRAZNOVANJE NA GOČAH

Krajani KS Goče, njen predsednik je Božo Fajdiga, so v zadnjih letih s skupnimi močmi uredili javno razsvetlavo, zgradili podporni zid pred vasjo, obnovili pokopališče in mrliško vežo.

Na Slovenskem je lepa navada, da se ob »likofu« srečamo in se poveselimo. Letošnje praznovanje v soboto, 30. junija, so združili z odkritjem spominske plošče rojaku Ivanu Mercini in blagoslovom mrliške veže na pokopališču.

Ivan Mercina

Objavljamo govor g. **Andreja Vovka** ob odkritju plošče rojaku Ivanu Mercini.

Spoštovani!

Naj začnem s tole mislijo:

»Vse, kar je na zemlji veliko, se je začelo kot majhno. In kdor se zna veseliti majhnih reči, je sposoben tudi velikih podvigov.«

Danes je za našo vas izjemen in redek praznik. Z velikim zadovoljstvom opažam, kako v zadnjih letih Goče dobivajo nov obraz. S skupnimi močmi ste zgradili nov, kamniti podporni zid od Joušč do vasi, po vasi ste postavili novo razsvetlavo z lepimi svetilkami. Poseben pečat pa daje vasi izjemno lepo urejeno

pokopališče, na katero vstopamo skozi čudoviti vhod, ki je bil tudi pred kratkim obnovljen. Novo podoba je dobila tudi mrliška vežica. Na svoje delo, ki ste ga opravili v zadnjih letih, ste lahko ponosni. Tega smo veseli tudi Gočani, ki so nas naše dolžnosti razteple po svetu. Iskreno vam čestitam in upam, da bo takih prilik za čestitke še več.

Danes imamo še en razlog, da smo ponosni. Tu, na Mežnarjevi hiši bomo odkrili spominsko ploščo svojemu rojaku, šolniku, glasbeniku in zvonoslovcu profesorju Ivanu Mercini. Tega sem še posebej vesel, saj se s tem skromno oddolžujemo goškemu rojaku, ki je kot zvonoslovec ponesel glas o Gočah po vsej Sloveniji. Ob tej priliki naj dodam, da ostajamo dolžni spomina tudi skladatelju in glasbeniku Franu Ferjančiču, ki zavzema vidno mesto med slovenskimi glasbenimi strokovnjaki.

Mercinova rodbina

Ivan Mercina se je rodil pred 150 leti, na včerajšnji dan, se pravi 29. junija. Pri krstu so mu dali ime Ivan Peter: Ivan po očetu in starem očetu, Peter pa, ker je bil rojen na god sv. Petra in Pavla. Od kod je prišel Mercinov rod na Goče, ni popolnoma jasno. Njegovi daljni sorodniki pravijo, da je prišla rodbina iz okolice Dubrovnika, iz vasi Mercini. Eden izmed prebivalcev te vasi naj bi se naselil v Trstu, od tam pa prišel v naše kraje.

Naš rojak Fran Ferjančič pa trdi, da je rodbina prišla iz okolice Ljubljane. Ivanov ded Janez (Ivan) se je najprej nastanil na Planini, kjer je delal kot krojač. Kako je prišel na Goče? Zopet uporabljam anekdoto, ki so mi jo povedali njegovi sorodniki.

Na Gočah je bil sejem, na katerega je prišel tudi krojač Ivan. Pri svojem opravilu si je tako veselo, predvsem pa tako lepo požvižgaval, da so bili vsi pozorni nanj. Tudi takratni goški duhovnik ga je slišal in se zanimal zanj. Po kratkem pogovoru mu je ponudil službo organista na Gočah. Ivanov ded je ponudbo sprejel. Tako je prišel na Goče. Ob svojem krojaškem poklicu je, čeprav samouk, uspešno opravljal službo organista. To naj bi se zgodilo okrog leta 1800. Počasi si je kupil hišo in si pridobil srednje veliko posestvo. Ni mi znano, kakšne izobrazbe je bil deležen, vsekakor pa je poskrbel za izobrazbo svojih sinov.

Sinova France in Jurij sta postala duhovnika, prvi je pokopan na Gočah, sin Ivan, ki ga je nasledil na kmetiji, se je tudi šolal v Gorici. Na Gočah je potem deloval kot učitelj in organist. Bil je prvi med učitelji v Mercinovi rodbini. Učiteljski poklic v rodbini je postal nekakšno pravilo. Med njegovimi potomci jih je še danes največ prav v pedagoškem, se pravi učiteljskem poklicu. Na Gočah ga je nasledil sin France, ki se je prav tako šolal na učiteljski šoli v Gorici. Njemu se imamo Gočani zahvaliti, da se je kultura tako cerkvenega kot svetnega petja kakovostno dvignila. On je položil temelje, na katerih še danes gradi tako cerkveni pevski zbor kakor tudi vsi, ki študirajo solopetje.

Za nas je najbolj zanimiv njegov šest let mlajši brat Ivan. Tudi njega so poslali v Gorico, kjer je končal osem let gimnazije. Odločil se je za učiteljski poklic, vstopil v zadnji letnik, takrat trirazrednega učiteljskega in ga končal z odliko.

Mercina šolnik

Njegova službena doba se je začela 1874, ko so ga šolske oblasti poslale na Prosek pri Trstu za voditelja in učitelja na državni pripravnici za učiteljske. Po dveh letih je že napravil izpit za ljudske in meščanske šole s slovenskim in nemškim jezikom. S tem izpitom je bil dolga leta edini slovenski učitelj v komisiji, ki je preizkušala nove učitelje na Goriškem. Po treh letih službovanja na Proseku so ga poslali za dve leti v Materijo. Leta 1879 pa je prišel za učitelja na državno deško vadbico v Gorici, kjer je služboval do svoje upokojitve leta 1917. Na tej šoli so se učili tudi Jamškov Edvard, Požarjev Jože in Kodretov Franc (okrog leta 1880). Najbrž ti niso bili edini.

Poučeval je nauk o glasbi, petje in klavir, poleg tega pa vodil tudi razne pevske zборе. Štiri leta je poleg petja učil na ženskem učiteljskem tudi slovenščino, nemščino, zemljepis in zgodovino. Čas, v katerem je začel svojo učiteljsko službo, ni bil naklonjen slovenstvu. Takratna avstrijska,

meščanska liberalna vlada, opogumljena z nemško zmago nad Francozi in združitvijo vseh nemških držav v Nemško cesarstvo leta 1871, je pritisnila na nenemške narode in jim hotela vsiliti nemški jezik in nemško kulturo. Skratka, hotela je ponemčiti tudi Slovence. Ta pritisk je sicer ponehal po padcu liberalne vlade leta 1878, lahko pa si predstavljamo, kako je bilo mlademu šolniku, ki je ostal zvest svojemu narodu in jeziku. Na to kaže njegovo delovanje na slovenskih oddelkih tako deške vadnice kot ženskega učiteljišča (na obeh sta bila italijanski in nemški oddelek). Za svoje delo v šolstvu ga je cesar Franc Jožef leta 1914 odlikoval z naslovom »cesarski svetnik«, kar je bilo za učitelja na deški vadnici visoko priznanje.

Mercina glasbenik

Odlično je igral na orgle. Ko je med počitnicami prihajal v rojstno vas, so Gočani uživali ob njegovih mojstrskih improvizacijah. Kaj vse je zmozel izvabiti iz starih orgel (iz leta 1734), ki so bile za igranje zelo nerodne.

Kot glasbenik se je Ivan Mercina poizkušal tudi v skladanju ali bolje prirejanju melodij na določena besedila. Kaj ga je nagnilo k temu? Kot član izpitne komisije je prisostvoval preizkusu mlade kandidatke v slovenskem vrtcu. Ta je naučila otroke peti neko pesem po napevu Naprej zastava Slave. Ko je drugi član komisije, Italijan po rodu, slišal napev in ga prepoznal, se je nagnil k Mercini in rekel: Sramota je za Slovence, da otroci pojejo pesmi po napevu bojevite narodne himne.« Ta dobronamerna pripomba ga je vzpodbudila, da je začel prirejati razne napeve na otroška besedila. Tako je leta 1893 izšla pesmarica »Igre in pesmice za otroška zabavišča in ljudske šole.«

Mercina zvonoslovec

Mnogo je bilo učiteljev in profesorjev, ki so v tistih časih vestno bdeli nad vzgojo mladine in skrbeli za narodni jezik, mnogo je bilo boljših skladateljev in glasbenikov. Za Ivana Mercina pa lahko trdimo, da je bil prvi slovenski zvonoslovec. Do danes ga po strokovnosti, delavnosti in tudi po pisanju člankov na temo zvonov med Slovenci še nihče ni dosegel.

Ljubezni do zvonov se je nalezal v domači župniji, kjer so že nekdanje zelo lepo pritrkavali. Kot glasbenik je hitro osvojil vse osnove in bil izvrsten pritrkovelec.

Najbrž se ne motim, če trdim, da se je z zvonovi začel resno in zavzeto ukvarjati po prvi svetovni vojni. Po končani prvi svetovni vojni je Italija, pod katero je prišla Primorska, začela vračati župnijam zvonove, ki jih je Avstrija leta 1917 pobrala. Vračala jih je z denarjem, ki ga je Avstrija izplačala kot vojno odškodnino. S težavo je Italija odvajala denar, pa še takrat je hotela pri tem sama kar največ iztržiti. Lažji in slabši, s tem tudi cenejši zvonovi, bi zadržali marsikakšno liro v državni blagajni.

Mercina je kot dober poznavalec svaril pred slabimi, neprimernimi zvonovi. Pisal je v razne časopise, npr. v Cerkvni glasbenik in skušal prepričati nabavo slabih in jeklenih zvonov v Sloveniji. Vendar ga Slovenci onstran italijanske meje niso poslušali, saj se je v proizvodnjo zvonov vključila jeseniška livarna, ki je vlivala cenene jeklene zvonove. Bližina jeklarne na Jesenicah in nizka cena sta bila za Gorenjce premočna argumenta, da bi poslušali rojaka iz Italije in se odločali za bronaste zvonove.

Več uspeha je imel Mercina na Primorskem. S svojimi članki, ki jih je objavljajal v Goriški Straži in potem v Zborniku svečnikov sv. Pavla, je dal Slovencem prvo literaturo o zvonovih. Te svoje spise je zbral v drobno knjižico in ji dal naslov »Zbrani zvonoslovni spisi« iz leta 1926 in »Zvonoznanstvo« (1930). V njej na kratko oriše zgodovino zvonov, kako se ulivajo zvonovi, kakšne so sestavine zlitine, na kaj morajo biti pozorni tisti, ki naročajo zvonove, kako naj bo sestavljena pogodba, kako se preizkuša, ali so zvonovi res taki, kot so bili naročeni, kako se zvonove obeša, nanje pritrkava in zvoni...

Škof Frančišek Borgia Sedej ga je imenoval za škofijskega kolavdatorja. Prav po njegovi zaslugi so po prvi svetovni vojni prihajali na naše zvonike kvalitetni zvonovi, saj jih je strogi Mercina

zavrnil, če niso ustrezali. Pravijo, da mu je lastnik neke livarne grozil s pištolo, ker je vztrajal pri svojih pogojih, pa ni odnehal.

Vendar pa se ni ukvarjal le s tehničnimi vprašanji zvonov. Sad dolgoletnih izkušenj in njegove glasbene žilice je knjižica »Slovenski pritrkovavec«, ki je izšla leta 1926. Spisal jo je kot 75-letni starček. Take knjige do takrat, pa verjetno tudi do danes nima noben narod v Evropi. Ob praktičnih nasvetih je zapisal okrog 240 vzorcev za pritrkovanje. Knjiga se konča z 10 zapovedmi za cerkovnike, zvonarje in pritrkovalce.

Pitrkovanje se je na Slovenskem ohranilo in razmahnilo. Mercinova želja, da bi se ta umetnost ohranila, se je izpolnila.

Ivan Mercina je umrl 27. julija 1940, v svojem 90. letu. Na svojo željo je bil pokopan na Gočah, ob njem počiva tudi njegova žena. Zdi se mi, da je s to svojo željo hotel pokazati, da se čuti Gočana, da je na svojo vas ponosen in da hoče v svojem rodnem kraju leči k večnemu počitku. Prav je, da smo tudi mi ponosni na svojega rojaka, da ga poznamo in se ga spominjamo. Naj se torej sedaj odkrije plošča v spomin Ivanu Mercini.

* * *

PROBLEMATIKA MLADIH V VIPAVI SE REŠUJE

V Vipavi so se že nekaj časa širile razne govorice o skupini mladih, ki so najprej obnovili, nato pa uničili prostor, ki so si ga uredili za druženje. Dejanje so vsi po vrsti obsojali. Nihče se ni vprašal, zakaj to počnejo, nihče se ni pogovoril z njimi.

Zakaj so torej razbili in uničili prostore?

Skupina fantov je z veseljem urejevala prostor v pritličju hiše, bivše vojašnice. Tam so se zbirali in zabavali. Kmalu so se začele širiti razne govorice. Obtoževali so jih, da so narkomani. Nekdo je dejal, da so čudna družčina. Anonimne klice je prejemal tudi župan. Na osnovi govoric so postali sumljivi celo policiji. Policija je pogosto opravljala preglede prostorov, kjer so se zadrževali. Iskali so drogo. Našli je niso nikoli, "ker je ni bilo", zatrjujejo fantje.

Pritiska, ki ga je okolje z neutemeljenim sumničenjem in govoricami izvajalo nanje, niso več prenesli. Nase so opozorili na svojstven način - z uničenjem tega, kar so sami ustvarjali.

S tem dejanjem so doživeli še več obsodb in povzročili še več govoric. Začarani krog se je sklenil, tudi njihove starše so začeli razjedati dvomi: kaj, če moj otrok uživa drogo? Ali je moj otrok res obsojanja vreden?

Končno se je "čudnemu" klicu na pomoč odzval župan g. Ivan Princes in na pobudo staršev sklical sestanek. Udeležili so se ga: župan Ivan Princes, ravnateljica OŠ Ljudmila Kovač, mladi in njihovi starši in vodja svetovanj za mlade Jana Bolčina.

G. župan je obsodil razbijaštvo kot način opozarjanja nase. Vsi smo se strinjali z njim, obenem pa smo razumeli stisko, ki jo doživljajo mladi.

Po začetnih dilemah in medsebojnem nezaupanju se je razvil konstruktiven pogovor med udeleženci sestanka. Mladi so prvič imeli priložnost, da so pojasnili svoje probleme. Izrazili so željo, da bi dobili še eno priložnost. Pripravljeni so spet poprijeti za delo. Z veliko mladostniške volje in odobravanjem staršev, podporo g. župana in g. ravnateljice je bil sestavljen načrt dejavnosti za mlade ter prostori za mlade.

Res so bile to zaenkrat le besede, vendar, kadar mladi in odrasli najdejo skupen jezik, je uspeh zagotovljen. Prav to se je zgodilo na tem sestanku.

Tem mladim ljudem, ki iščejo svojo pot v odraslost in nosijo v sebi kal upornišтва, ki jim bo morda nekoč pomagalo stati pokonci, želim, da bi uspeli v svoji nameri in ponovno našli zaupanje vase in mesto, ki jim pripada.

Jana Bolčina, prof.

Iz Škofijske gimnazije

DIJAŠKO OBMEJNO SREČANJE PRIMORSKE

Na Škofijski gimnaziji Vipava smo 18. maja gostili Dijaško obmejno srečanje Primorske - DOSP. Letošnji DOSP je bil že kar 29. zapovrstjo. Vsekakor mislimo, da je bil trud organizatorjev poplačan, saj je prireditev lepo potekla. Pri realizaciji smo pomagali vsi dijaki, saj nas ni ravno veliko. Sprejeli smo precej gostov iz osemnajstih srednjih šol, ki so sodelovali na športnih tekmovanjih, na likovnem ali literarnem natečaju ali na tribunah kot navijači. Ker nismo organizirali toliko športnih tekmovanj, kot je bilo prejšnja leta v navadi, je bil letošnji DOSP nekaj novega. Bil je pohvaljen za domiselnost iger brez meja, ki so bile letošnja novost in za posebno novost zaključne prireditve, kjer se je vsaka šola predstavila v kratkem petminutnem nastopu. Na športnem področju so se dijaki poleg iger brez meja pomerili še v orientacijskem teku in namiznem tenisu.

Slovenske šole iz zamejstva so nastopale v združenih ekipah: dve ekipi šole iz Trsta in ena ekipa šole iz Gorice. Šole iz Slovenije so nastopale samostojno. Na DOSP-u so nastopale naslednje šole:

- Srednja šola Veno Pilon Ajdovščina
- združene šole GORICA: licej S. Gregorčič in licej I. Cankar in tehnična zavoda J. Vega in Ž. Zois
- Gimnazija Jurija Vege Idrija
- Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper – z italijanskim učnim jezikom
- Gimnazija Koper
- Srednja šola Nova Gorica
- Srednja Šola Postojna
- Srednja šola Srečko Kosovel Sežana
- Gimnazija Tolmin
- združene šole TRST 1: licej F. Prešeren, licej A.M. Slomšek
- združene šole TRST 2: tehnična zavoda Ž. Zois in J. Stefan
- Škofijska gimnazija Vipava

V petek, 18. maja smo se zbrali na uvodni prireditvi. Srečanje je odprl ravnatelj ŠGV g. Vladimir Anžel z besedami:

Spoštovani gostje, dijaki, profesorji, kolegi ravnatelji – pozdravljam vas na 29. dijaškem obmejnem srečanju Primorske DOSP VIPAVA 2001.

Veseli me vsa ta mladost, ki je prišla k nam (s tem mislim dijake, pa tudi profesorje in kolege ravnatelje). Letošnji DOSP je malo drugačen od prejšnjih. Je skromno zastavljen, skladno razmeram, v kakršnih živimo, Skromen je po številu panog, v katerih se pomerjate mladi med seboj. Tudi te, ki smo jih pripravili, so predstavljale za naš mali kolektiv velik organizacijski izziv. Hkrati pa smo želeli, da to srečanje ne bi bilo tekmovanje, pač pa res druženje, druženje v igri. Za druženje pa ni pomembno število tekmovanj, pač pa število veselih src. Da pa znate mladi tekmovanje vzeti kot igro, tako za zabavo, je pa tako in tako znano. Igrivosti vam želim za cel dan, da bo na koncu igrivo tudi srce, ne glede na rezultate.

Dobrodošli pri nas, naj se igre začnejo!

Po uvodu so tekmovalci v športnih panogah odšli na prizorišča tekmovanj. Udeleženci literarnega in likovnega natečaja pa najprej na ogled razstave likovnih in literarnih del, nato pa eni na ogled znamenitosti Vipave, ki jih je prijazno predstavljala ga. Magda Rodman, drugi pa na ogled športnih tekmovanj in navijanje.

Ravnatelj sodelujočih šol so imeli sestanek v dijaškem domu ŠGV, nato ogled vipavske kleti in nazadnje ogled zaključne prireditve.

Na literarnem področju so mladi sodelovali s prispevki na temo:

KAKO GRE ZAROD PRED SLANAMI OBVAROVATI?

(Matija Vrtovec)

s podnaslovom

(MED ČERMI ODRAŠČANJA)

Tematski naslov je bil podan, ker smo z literarnim natečajem hoteli:

- zaznamovati velikega sina Vipavske doline, Matija Vrtoveca, ki je postavil temelje slovenskemu vinogradništvu in je veliko pripomogel tudi k začetkom slovenskega strokovnega šolstva na Vipavskem (kmetijska šola na Slapu pri Vipavi)
- poudariti vodilo Škofijske gimnazije Vipava *Jaz sem trta, vi mladike* vklesano na kamnitem portalu šole
- se približati mladim s podnaslovom.

Na literarni natečaj je prispelo 29 prispevkov, ki jih je pregledala strokovna žirija v sestavi:

- g. Franc Černigoj, profesor slovenščine, pesnik in pisatelj
- msgr. Janez Zupet, primerjalna književnost in prevajalec
- ga. Marija Jelen, profesorica slovenščine.

Na natečaju je prvo mesto dosegla Mojca Mihelj, dijakinja 4. letnika Škofijske gimnazije Vipava. Dvanajsto mesto je dosegel dijak 4. letnika Marko Rijavec. Čestitamo!

Na likovni natečaj je prispelo 26 del. Tema ustvarjanja je bila prosta. Likovne prispevke je pregledala strokovna žirija v sestavi:

- ga. Silva Karim, likovna pedagoginja
- dr. Irene Mislej, umetnostna zgodovinarica
- g. Krištof Zupet, akademski slikar.

Na likovnem natečaju je prvo mesto zasedel Antonio Rocco z gimnazije Gian Rinaldo Carli iz Kopra. Sedmo mesto je zasedla Valentina Krašna, dijakinja prvega letnika ŠGV. Čestitamo!

Sedmo mesto na likovnem natečaju

Orientacijski tek za dekleta je potekal na Lipah na Nanosu. Tekmovale so tričlanske ekipe. Prvo mesto je zasedla ekipa deklet Srednje šole Vena Piona iz Ajdovščine, naše tekmovalke (Ana Abram, Andreja Drešček in Vanja Kovač) so bile druge. Čestitamo!

Tekmovanje v namiznem tenisu je bilo namenjeno fantom. Prvo mesto je zasedel Bojan Simoneta iz ekipe Trst1. Tretje mesto je zasedel Boris Kodelja, dijak 4. letnika ŠGV. Čestitamo!

Mladi so tekmovali tudi v igrah brez meja. Različne hudomušne igre so šestčlanske ekipe (tri dekleta in trije fantje) razvrstile tako, da je prvo mesto zasedla ekipa Trst1, drugo pa ekipa ŠGV. Čestitamo!

Izračunana je bila tudi skupna razvrstitev v vseh panogah. Prvo mesto je zasedla združena ekipa Trst1. Ekipa Škofijske gimnazije Vipava je zasedla skupno drugo mesto. Čestitamo!

Igre brez meja

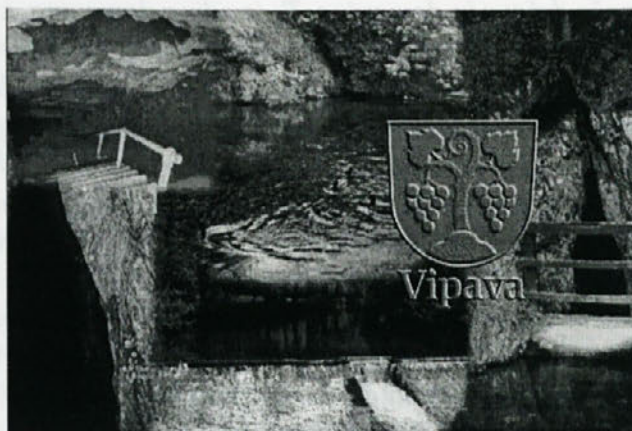
Na zaključni prireditvi so najuspešnejši dobili priznanja in veliko dobre volje v zanimivih predstavitev posameznih šol ter povabilo na naslednji DOSP v Ajdovščino.

Zbranim je na zaključni prireditvi zaigral ansambel ŠGV

RAZSTAVA

Dijaki 2. b razreda so pod vodstvom mentorice Suzane Černe, profesorice geografije, pripravljali seminarske naloge. Izdelati so morali turistični prospekt ali turistično razglednico o krajih ob reki Vipavi in njenih pritokih. Dijaki so izdelali izjemno domiselne naloge, tako vsebinsko kot oblikovno. Ker dijakom tudi proti koncu leta ni zmanjkalo energije še za razstavo svojih del, so postavili lično in pristrčno razstavo vredno ogleda. Čestitamo dijakom in mentorici.

Razstava dijaških turističnih prospektov

ZAKLJUČNA PRIREDITEV

V petek, 22. junija je prišel težko pričakovan dan za dijake pa tudi profesorje. Zaključek pouka in podelitev spričeval in pohval zaslužnim.

Na zaključni prireditvi smo se dijaki, starši in profesorji spomnili tudi 10. obletnice slovenske državnosti in v pristrčnem vzdušju zaželeli naši domovini vse najboljše s pesmimi Toneta Kuntnerja in Franceta Prešerna. Praznovanje je dopolnil mešani pevski zbor ŠGV.

Zbrane je pozdravil ravnatelj ŠGV g. Vladimir Anžel z besedami:

Spoštovani dijaki, spoštovani starši, spoštovani kolegi profesorji in sodelavci!

Dokaj dni naj živi, kar nas dobrih je ljudi. Nocoj z nami niso le dobri, so tudi prav dobri in

odlični. Nocojšnje slavlje je namenjeno uspehom, ki ste jih mladi dosegli. Skupaj z vami se veselijo vaši starši in mi, ki dosegamo uspehe skupaj z vami. Hkrati se veselimo desetletnega življenja v naši državi in desetletnega delovanja Škofijske gimnazije Vipava v taki obliki kot deluje danes. Ko gledam leta nazaj se mi spomin vrača še nekoliko dlje – v moja dijaška leta. Mislim, da je bilo v drugi gimnaziji, ko je s smrtjo njenega dolgoletnega predsednika začela odmirati tudi prejšnja država, v kateri se je večina nas rodila – tudi vi, ki ste sedaj dijaki.

Potem se je del dogodkov zame, pa tudi za našo državo in za ustanovo, v kateri delam, odvijal v petletnih obdobjih. Nekako čez pet let od dijaških let, že kot študent, sem prvič slišal za idejo o neki novi – naši državi. Sprva so bile te ideje kot sanje, tihe, nato pa vse glasnejše in realnejše. S koliko zanosa smo tej ideji mladi sledili. S koliko upanja, včasih tudi strahu, kaj bo iz vsega nastalo. V tem času sem – otrok prejšnje države, pa tudi drugega konca tedanje ožje domovine, prvič slišal za neko Srednjo versko šolo v Vipavi.

Slučajno čez približno pet let sem tam oziroma tu začel učiti. Ob zaključku prvega leta poučevanja tu sem doživljal nastanek tega, na kar smo pet let prej komaj upali glasno pomisliti. Nastanek naše države. Kako sem bil kot Slovenec ponosen. Ponosen sem bil tudi na to, da je nova država priznala dotedanjo Srednjo versko šolo. Začela se je zgodovina Nove Slovenije in Škofijske gimnazije Vipava.

Hvala Bogu, da so se za našo ustanovo dogodki nadaljevali v petletnem ritmu. Čez približno pet let od priznanja so postajale vse glasnejše in realnejše ideje o novih prostorih ŠGV in čez nadaljnjih pet let v teh prostorih delamo in se veselimo dokončanja obnove dijaškega doma ŠGV. V prihodnjih petih letih upamo, da bomo z Božjo pomočjo in pomočjo dobrih ljudi pokrili stroške vse obnove. Ta petletni ritem smo zdržali tudi na račun bogate dediščine vrednot, iz katere izhaja naša ustanova.

Kaj pa naša domovina? Včasih se nam zdi, da dediščina, iz katere izhaja bolj duši njen razvoj kot ga spodbuja. Če pogledam vase – pa mi prav delo z mladimi ohranja upanje za prihodnost naše države in domovine. To je edina domovina, ki jo imamo in bo takšna, kolikor jo bomo imeli radi in kolikor truda bomo vanjo vložili. In če ste mladi v tem šolskem letu zmogli dati od sebe toliko dobrega zase, za našo ustanovo in tudi za družbo, sem prepričan, da boste naredili veliko dobrega tudi takrat, ko boste prevzeli glavne vloge na odru slovenske domovine.

Upam in prepričan sem, da boste zmogli dobro, ki ga nosite v sebi izraziti navzven – izraziti v lepi slovenski besedi in v odločnih, a poštenih dejanjih – v duhu vrednot, za katere se zavzemamo, in v perspektivi vrednot za vse nas obljubljenе večne domovine.

Vsem dijakom, staršem, dobrotnikom naše ustanove in predvsem vsem sodelavcem se zahvaljujem za vse, kar ste dobrega storili za našo ustanovo v tem šolskem letu. Vsem želim lep, ponosen, upajoč in slovenski dan državnosti.

Slavljenec msgr. Vinko Lapajne

Srčika prireditve je bila čestitka ob petdesetletnici in srebrnomašnem jubileju, ki ga praznuje msgr. Vinko Lapajne, rektor ŠGV. Kvintet duhovnikov mu je zapel pesem, dolg aplavz vseh navzočih pa je podajal zahvalo za njegovo delo in dobre želje.

Zbrane je v imenu ustanovitelja – koprškega škofa, pozdravil msgr. Renato Podbersič.

Najzaslužnejši dijaki so prejeli pohvale, nagrade in priznanja. Najvišja priznanja so dijaki prejeli za izjemne dosežke. Tudi letos jih ne manjka. Najvidnejše so: prvo mesto dijakinja 2.b Marine Vidmar na državnem tekmovanju iz kemije; zlata

plaketa, prvo mesto dijaka 3.b Luka Kuštrina na državnem tekmovanju iz italijanščine; tretje mesto dijakinje 3.b Urše Kralj na državnem tekmovanju iz italijanščine; prvo mesto dijakinje 2.b Brigite Habjan in Mateje Marinič na srečanju mladih raziskovalcev novejšje slovenske zgodovine z raziskovalno nalogo. Dijakinja Mateja Marinič se je s svojo raziskovalno nalogo uvrstila na srečanje v Hamburg. Seveda je še veliko drugih uspehov na državni, regijskih in področnih tekmovanjih.

Zaključna prireditev

Dijaki ŠGV so dobili:

- pohvale: Jernej Malik, Andrej Segić, Mojca Stopar, Vanja Trkman
- nagrade: Tadej Možina, Irena Vidrih, Urška Makovec, Marjeta Babić
- najvišje priznanje: Polona Puc

Vsem čestitamo!

In na koncu: Veseeeele počitniceeeeeeee!!!

Vladimir Anžel

Objavljamo pripoved **Mojce Mihelj**, dijakinje ŠG Vipava, ki je na literarnem natečaju DOSP-a osvojila prvo mesto.

NE ZAIDI

Tema je nenadoma oblila dolino, nebo je postalo črno in dež se je usul brez opozorila. Veter se je zaganjal v krošnje orjaških hrastov in zdelo se je, da jih bo v svoji srditosti izruval. Cesta je bila izumrla, tovornjaki so stali ob njej in živčni šoferji v njih so čakali, da burja preneha.

Bila je preplašena v svojem malem avtu, ki ga je veter zibal sem ter tja. Vedno jo je bilo na nek način strah te burje, mogočne in neustavljive, plašila jo je njena moč, hkrati pa jo je občudovala. Rada je sedela ob oknu v toplem stanovanju in opazovala, kako ta neukrotljiva sila lomi veje in prevrača klopce v parku. Danes pa se je počutila nekam čudno, občutek osamljenosti v njej je zopet priplaval na dan.

Zjutraj je pred vrati srečala sosedovega fantka, ki je sestrici zavzeto razlagal, da se zvezdice, ki padejo z neba v morje, spremenijo v morske zvezde. Mala mu ni verjela in je stekla k očetovemu avtu, da bi ga povprašala o tem. Fantek se je ustavil in jo pozdravil, ravno ko je zaklepala vrata. Usta so se mu navihano raztegnila v nasmeh, ki je opravičeval njegovo drobno potegavščino.

V njej se je zbudil spomin, ki ga je dolgo tiščala k tlom in mu ni pustila na plan. Nekoč ji je mlad fantek razlagal, da njeni medvedki ponoči oživijo in kodrasta deklica mu je verjela. Dolgo je vsako noč skušala presenetiti svoje igrače, pa ji ni uspelo. In na ustnicah mladega fantka se je vsako jutro iskril navihano nasmeh, nasmeh, ki ga je pravkar videla.

Dež je besno pokrival vsak delček še suhe zemlje, veter ga je usmerjal v najbolj zakotne koticke in zdelo se je, da piha z vseh strani. Ob cesti je stal mlad fant, premražen in premočen je držal dvignjen palec proti posameznim avtom, ki so hiteli mimo. Nobeden ni ustavil, vsem se je mudilo domov, v tople kuhinje in suha oblačila. Stal je tam in se upiral vetru kot hrast poleg njega.

Njegovi kodrasti lasje so plesali v sunkih, ki so divje napadali, kar jim je oviralo pot. Nenadoma je avto ustavil in fant je stekel, da bi se usedel vanj.

Ni vedela, zakaj mu je ustavila. Nikoli ni ustavljala štoparjem, še najmanj pa močnim mladim fantom, ki se jih je bala. Toda stal je tam kot kip sredi nevihte in vdano čakal ... in ... bil je tako podoben ... isti kodrasti lasje, iste vedno motreče oči...

Usedel se je v avto in zagledal mlado žensko, ki ga je prestrašeno opazovala. Bila je tiho, sploh ni nič rekla, le gledala ga je. Nerodno mu je bilo in tiho je rekel dober dan.

Ni mogla verjeti svojim očem, fant poleg nje, ta pogled, glas, vonj. Njene misli so se zameglile in za hip ni mogla drugega kot gledati ga. Nato se je zbrala, odzdravila ter zapeljala na cesto. Vprašala ga je, kam gre in ko sta se dogovorila, do kam ga lahko pelje, je umolknila.

Opazoval je notranjost avtomobila, skoraj sterilno čisto armaturno ploščo, bleščeči predpražnik, na katerem je voda z njegove obleke delala lužico. Nato se je ozrl na voznico, žensko tridesetih let. Ni bila lepa in ni bila grda, ženska kot vsaka druga, vendar je bilo na njej nekaj drugačnega, gledal jo je, in ni mogel ugotoviti, kaj je na njej tako posebnega, kaj je tisto, kar jo dela zanimivo. Vprašala ga je, koliko je star, in rekel je, da šestnajst. Šestnajst, je pomislila, ljubi Bog, šestnajst. Pogledala ga je in tedaj je opazil, kaj je drugačnega. Njene oči se niso skladale z monotono vsakdanjostjo njenega obraza, v njih je žarel ogenj, izgledalo je, da so pot do njene duše, da se v njih iskri vse čutenje njenega srca. Gledal jo je in bral v njih bolečino, zamolčano bolečino, ki vrta v človeku, dokler ne izprazni njegovega bistva.

»Hudo je danes,« je rekla.

»Hudo,« je odvrnil.

Rada bi opazovala tega fanta, mladega upornika, ki je po dežju vedno hodil brez dežnika in ni nikoli poslušal maminih nasvetov, ki je vztrajno zanikal sleherno oblast in iskal miru v svoji glasbi. Fanta, ki je vedel, da večkrat nima prav, a je bil preponosen, da bi to priznal, fanta, ki ga drugi niso razumeli in so obsojali njegovo življenje, fanta, ki ga sama ni razumela ... fanta, ki ga je nekoč poznala.

Nerodno mu je bilo v tišini, vaje bil hrupa svoje glasbe in krikov svoje mame. Čudno se je počutil v bližini ženske, ki si je drznila ustaviti razcapanemu kuštravcu, vaje bil temnih pogledov tujcev in ogorčenih zahtev domačih.

»Kitaro igraš,« je rekla.

»Igram,« je odvrnil in začudeno pogledal.

Videla je njegove prste in v njih zažrte strune. Vedela je, da s prstov večkrat priteče kri, da mu kitara edina pusti, da je on sam. Spomnila se je, da se zateka v pesem, ko mu je hudo, da išče samote, ko bi potreboval pogovora.

»Travo kadiš,« je rekla.

»Kadim,« je odvrnil in se takoj vprašal, zakaj je povedal resnico.

Spomnila se je vonja, neopisljivega vonja med dišavo in smradom. Videla je dim, ki se je valil po sobi in oči, ki so govorile "vseeno mi je". Videla je deklico, ki je stekla k mami in izdala brata, in očeta, ki jo je odrinil in zaprl vrata. Nato je videla fanta kodrastih las, ki je imel teden dni modrico na licu, njegove oči pa so vztrajno ponavljale "vseeno mi je".

»Ne vidiš smisla,« je rekla.

»Ne vidim,« je odvrnil.

Čudno domače se je počutil v družbi s to žensko, kot bi ga poznala od nekdaj. Nerodno mu je bilo, ker ga je brala kot odprto knjigo, ker je poznala njegova dejanja in ... njegove misli. In vendar je bilo prijetno sedeti poleg tujca, ki te pozna bolj od prijatelja, ki te razume bolj kot domači. Pomirjajoče je vedeti, da nisi čuden, da nisi nenavaden, da nisi ... lepo je čutiti, da nisi sam, da nisi edini.

»Ne zaidi,« je rekla, ko je ustavila avto ob cesti.

Pogledal jo je in v njenih očeh videl upanje, željo. Videl je, da ženska poleg njega razume njegovo pesem, in ni se več bal.

»Ne bom,« je odvrnil in odprl vrata.

Vesela je bila, da mu je ustavila, vesela, da je zbrala pogum in vzela v avto mladega, izgubljenega potnika, ki ni vedel, kam gre.

»Hvala,« je zašepetala.

»Hvala,« je odvrnil in zaprl vrata.

Mlad fant je izstopil iz avta v dan, ki se je jasnil. Veter je razpihal oblake in nekje v ozadju se je rdeče svetlikalo. Hrasti ob cesti so stali ponosni, da so premagali veter, ki jih je ruval iz tal in je bil v svoji nemoči zdaj prisiljen odnehati. Avto je odpeljal, fant pa se je obrnil in odšel v drugo smer.

Ob grobu je čepela drobna postava, temni kodri so plesali v rahli sapici in tanki prsti so se trudili prižgati belo svečo. "Mogoče pa zanj ne bo potrebno prižgati bele sveče," je zašepetal nežen glas. "Mogoče pa ne bo končal kot ti." In drobna sestrina solza je spolzela po grobu kodrastega fanta, ki mu avto ni ustavil.

Iz OŠ

PROSTOVOLJCI NA OSNOVNI ŠOLI V VIPAVI

Letos je bilo vključenih 22 prostovoljcev, ki so se družili in učili z našimi učenci. Otroci in njihovi starši so z delom prostovoljcev zadovoljni. Res so delali dobro in kot ena od mentoric jim za njihov trud, voljo in požrtvovalnost izrekam priznanje.

Tudi kot skupina smo se dobro ujeli. Ob tej priliki vabim vse, ki bi se nam radi pridružili, naj jeseni pokličejo na šolo.

Kot prostovoljec daješ nekaj drugim - obenem pa pridobivaš tudi sam.

Alenka Čehovin

Nekaj utrinkov z našega dela: Že tretje leto imamo na Gočah dvodnevni tabor z izobraževalnimi in družabnimi vsebinami. Ob zaključku pa vedno prirejamo družabno srečanje vseh prostovoljcev in otrok, s katerimi delajo.

VTISI Z GOČ

Dolgo je že, odkar sem bila zadnjič na Gočah. Zato sem bila zelo vesela, ko so nam povedali, da bomo prostovoljci odšli tja na vikend. Izkazalo se je, da ne bi mogli izbrati boljšega časa. Ko sem bila sita šole, ljudi okoli sebe in sploh celega sveta ter sem potrebovala popoln odklop, smo šli. Vreme nam ni bilo naklonjeno, pa kaj zato. Imeli smo se prav fajn, tudi brez sonca in vročine. Skoraj sem že pozabila, kako čudovita vas so Goče. Prvi dan smo se zabavali z raznimi igrkami in zvečer sproščali z masažo. Seveda smo si sami kuhali in pospravljali za sabo. Celo to je bilo zabavno. Naslednji dan smo izvedeli veliko o psihoenergiji, vsi pa smo predvsem čakali na torto. No, morali smo se kar potruditi zanjo in čakati, pa vendar je bilo vredno. Mislim, da je bilo to eno najslastnejših kosil, kar sem jih jedla. Z Goč sem se vračala polna energije in pripravljena na nove izzive. Komaj čakam naslednje leto, da gremo spet tja.

Andreja Rehar

DRUŽABNO SREČANJE

Mur, mur, mur, murnčki, murnčki smo mi!

Ob spremljavi Romaninih Murnčkov se je na gradiškem Robu mimoidočim kazal zanimiv in zabaven prizor, ko so članice prostovoljnega društva učile mlade nadebudneže plesati murnčke. To pa ni bil edini takšen prizor v petek, 1.6., ko smo se zbrali zdaj že na skoraj tradicionalnem zaključnem srečanju društva prostovoljcev.

Predvsem po zaslugi dveh prizadevnih mentoric: Sonje Premrn in Alenke Čehovin; udeležba iz leta v leto narašča.

Tudi letos smo se odpravili na Rob, kjer smo proslavili uspešno leto. Za začetek nam je - lahko bi rekli glavni animator Benjamin - pokazal priljubljeno spoznavno igrico in s tem novo, zanimivo uporabo časopisa!

Vzdušje je postajalo vedno boljše, saj smo se z novimi družabnimi igrami in šaljivimi tekmovanji razgrel in zato kmalu planili na dobrote. V nevarnosti so bili predvsem sokovi, ki so na lep, sončen dan prišli še kako prav. Na žalost vseh se je dan začel poslavljati in nekateri so se prav stežka obrnili od prijaznega gradiškega kotička.

Sicer pa bo drugo leto, če bo vse po sreči, novo srečanje, na katerega vabimo tudi nove prostovoljce - pridite!

Vanja Trkman

PRISPEVKI ČLANOV LITERARNO - NOVINARSKEGA KROŽKA

Bila sem nagajiva

Naše stanovanje je bolj majhno in copati so največkrat tam, kamor ne spadajo.

Tata je zvečer pustil copate v dnevni sobi. Ker je vedno govoril, da je treba stvari za sabo pospravljati, sem mu jih skrila v omarico za čistila. Nekdo ga je klical in iskal je copate. Skušala sem se zadržati, a smeh me je premagal. Mama me je vprašala, kaj je. Povedala sem ji na uho in ji rekla, naj bo tiho. Tata je medtem iskal svoje copate po celi hiši.

Na koncu sem mu povedala, kje so. Tata se je le smejal.

Nobeden ni bil jezen in nihče ni povišal glasu.

Andreja Bratovš, 3.b

Zgodilo se mi je...

Bil je četrtek. Zjutraj sem zgodaj vstal, ker sem moral v šolo.

Ko sem prišel iz šole, sem napisal domačo nalogo. Potem sva se z mojim bratom Rokom odšla gugat na sosedovo gugalnico. Ker je Rok kar nekajkrat zakričal, je Kristinina mama prišla na balkon in rekla, naj bova bolj tiho, ker Kristina spi. A Rok je ni ubogal. Zato je prišla na balkon in zlila, namesto na Roka, name poln vrč vode. Odšla sva domov. Mama je vprašala, kaj se je zgodilo. Vse sem ji povedal. Roka je ozmerjala, ker je kričal. Jaz pa sem se moral posušiti. Ko je prišel tata domov, je dal Roku po riti.

Preživel sem zelo nepričakovan in nenavaden dan.

Marko Lavrenčič, 2.b

Natečaj Slovensko mleko 2001

V torek, 27.3.2001 smo 4. šolsko uro odšli v kinodvorano v Vipavo. Tam nas je čakal Grega. Za učence nižjih razredov je pripravil predstavo, ki nam je naredila dan zanimiv in zabaven.

Najprej se nam je predstavil in zapel neko pesem. Bilo je zanimivo, ampak čakali smo, kdaj bo začel izvajati čarovnije. Končno smo dočakali ta trenutek. Grega je vzel kos časopisa in ga zvil tako, da je naredil vrečko. Na mizici je imel kozarec z mlekom. Zlil je mleko v vrečko. Vsi smo čakali, kaj se bo zgodilo. Odprl je vrečko in zgodil se je čudež. Mleka ni bilo več. Kdo ve, kam je izginilo. Pokazal nam je še en trik. Časopis je raztrgal na 32 kosov. Ko je kose razgrnil, je bil časopis cel. Le kako mu je uspelo? Zapel nam je še nekaj pesmi, potem pa si je ogledal pet najboljših risb, ki so jih narisali učenci 1., 2. in 3. razreda na temo Mleko. Otroci, ki so jih narisali, so dobili nagrade. Žal je čas prehitro minil. Želel bi si več takih predstav, saj nam prijetno popestrijo šolske dni.

Kdo ve, mogoče nas bo Grega še kdaj obiskal in nam pokazal nove trike.

Aleks Semenič, 4.b

Naravoslovni dan

V petek smo imeli naravoslovni dan. Pred šolo smo se zbrali nekaj minut pred osmo uro in se z rednim avtobusom odpeljali v Ajdovščino na ogled zdravstvenega doma. Voznik je dal vsakemu vozovnico podobno računu.

Najprej smo se zbrali v prostoru z veliko mizo. Prišla je gospa Silva. Igrali smo se kviz o zobeh. Rezultat je bil izenačen. Ko smo končali, je prišla gospa Tamara. Na tablo je napisala Skrb za zdravje. Nekateri so rekli, da mora napisati Skrb za zdrave zobe. Gospa Tamara pa je rekla, da bomo govorili o zdravju na splošno. Dala nam je papirnate rožice in vanje smo morali napisati, kaj nam pomeni zdravje. Ko smo vsi napisali, smo si ogledali še kaseto Skrb za zdravje. Na kaseti smo videli, kako moramo skrbeti za svojo hrbtenico. Ko je bilo kasete konec, nas je gospa Tamara odpeljala v laboratorij. Tam smo videli, kako se kri v epruvetah vrti na strojih. Pogledali smo tudi skozi mikroskop. Videl sem male in velike pike. Male pike so bile rjave, velike pa vijolične.

Iz laboratorija smo odšli v otroško ambulanto. Tam nam je neka gospa povedala, kako važno je umivanje rok. Potem se je polovica učencev usedla na bolniško posteljo in zdravnica je vsakega s plastičnim kladivcem narahlo udarila po kolenu. Potem se je usedla še druga polovica in zdravnica je tudi njih s kladivcem udarila po kolenu. Ko je udarila mene, mi je noga kar poskočila. Potem smo odšli v otroško zobno ambulanto. Tam nam je zobozdravnica pokazala vsa orodja, ki jih uporablja. Vprašala je, če je kdo toliko pogumen, da mu naredi zvezdico. Darja se je javila in zdravnica ji je hitro naredila zvezdico. Potem smo odšli v fizioterapijo. Tam smo hitro naredili nekaj vaj. Ko smo končali, sem odšel dvigovat štirikilogramske uteži, nato sem šel na sobno kolo. Potem smo odšli iz ambulate. Odšli smo v Lavričevo knjižnico v Ajdovščini. Knjižničarka nam je povedala veliko o knjižnici. Iz knjižnice smo odšli na avtobusno postajo. Na blagajni smo kupili vozovnice in se odpeljali domov.

Naravoslovni dan je bil zelo lep. Želim si še veliko takih.

Marko Lavrenčič, 2.b

Izlet z vlakom

Ob 8. uri smo se zbrali pred šolo. Z avtobusom smo se odpeljali v Ajdovščino. Tam smo se posedli na vlak. Sprevodnik nas je čakal. Ko smo vsi šli na vlak, je prometnik zamahnil z loparčkom in vlak je odpeljal. Na vlaku nas je sprevodnik odpeljal v strojevodjevo kabino. Ko

sem bil v kabini, sem videl na progi dva fazana. Enega bi kmalu povozili. Ko smo prišli v Novo Gorico, nas je na peronu že čakal železničar. Razdelili smo se na več skupin. Železničar nas je peljal pogledat: čakalnico, blagajno, pisarno, delavnico in muzejski vlak. Železniško postajo smo si ogledovali dve uri. Bili smo zelo utrujeni. V čakalnici smo se usedli in pomalicali. Najbolj zanimivo je bilo, ko smo se z okretnico zapeljali en krog. Ko smo pomalicali, je čez pol ure prišel vlak. Odpeljali smo se domov. Ko smo prišli z vlakom v Ajdovščino, smo se presedli na avtobus.

Moje želje so, da bi se še kdaj peljal z vlakom.

Boštjan Prelc, 2.a

VLAK

*Vlak sopiha,
po tirih hiti,
potniki srečno
so v mesto prišli.*

*Postaja je prazna,
nikogar več ni,
vlak je odpeljal,
za njim se kadi.*

Jonas Badalič, 2.a

Izlet v Sežano in Lipico

Včeraj smo šli v botanični vrt. V njem imajo veliko različnih rastlin. Prišla je vodička. Peljala nas je po celem botaničnem vrtu. Najprej nas je peljala v rastlinjak. V sredini rastlinjaka so bile palme. Na levi strani so bili kaktusi, na desni pa rože. Vodička nas je tudi peljala ogledat znamenita drevesa. Največja so bila visoka 25 metrov. V botaničnem vrtu so imeli tudi bambus in vodnjak. V vodnjaku je rasel lokvanj. V vodi so plavale ribe.

Pripeljali smo se v Lipico. Tu smo poiskali vodičko. Ogledali smo si hlev. V njem so bili skoraj odrasli konji. Ko se lipicanci skotijo, so rjavi ali črni. Ko malo odrastejo, postanejo sivi, čez čas pa beli. Potem smo si šli ogledat predstavo. Ko se je končala, smo se srečni odpeljali domov.

Marko Protič, 2.a

Naporen dan

Moj najbolj naporen dan je četrtek. Zjutraj grem v šolo. Že ob 12.45 imam pouk klavirja. Ko pridem potem domov, hitro pojem, saj imam ob treh glasbeno teorijo.

Pred dvema tednoma sem imel vmes pa še zobozdravnico. Izpulila mi je dva zoba. Na isti dan pa so zamenjali še verouk. Tako sem šel po teoriji še k verouku.

Uh, res je bilo naporno!

Boštjan Prelc, 2.a

Ribica Zlatka

Ribico Zlatko sem dobila za 4. rojstni dan. Imam jo že 5 let. Kupila mi jo je teta Sonja. Zelo sem se razveselila, ko sem jo videla. Ko sem jo dobila, je bila velika približno 3 cm. Zdaj pa meri 9 cm. Nahranim jo zjutraj, ko vstanem. Vodo ji zamenja očka vsakih štirinajst dni.

Meta Praček, 2.a

NOVIČKE IZ ŠOLSKIH KLOPI

Na obisku pri gasilcih

Za naravoslovni dan smo obiskali gasilce v Vipavi. Pokazali so nam vse pripomočke in orodja, ki jih uporabljajo pri gašenju. V tem letu so dobili nov tovornjak znamke Mercedes. Nanj bodo montirali cisterno z gasilno peno. Kadar gredo gasit požar, si oblečejo posebno obleko. S to obleko gredo lahko skozi ogenj le za kratek čas. Na glavo si dajo čelado, čez oči pa ognjevarno steklo. Za gašenje v težko dostopnih krajih uporabljajo terensko vozilo. Če potrebujemo gasilce, pokličemo številko 112. Vsem gasilec želim, da bi uspešno reševali in pomagali tistim, ki jih potrebujejo.

Tine Petrič, 3.a

Do gasilskega doma smo šli peš. Tam so nas že čakali gasilci. Najprej so nas povabili v večji prostor in nam povedali nekaj o opremi, ki je potrebna za gašenje in reševanje. Nato smo šli v garažo z dviznimi vrati. Gasilec nam je pokazal, kako se ta vrata odprejo. Na dvorišče so zapeljali gasilsko vozilo. Z njim so nas zapeljali še malo naokrog. Gasilec nam je za krajši čas prižgal sireno in vklopil modre luči. Vsi veseli in zadovoljni smo se vrnili v šolo.

Matic Ličen, 3.a

Dan pri gasilcih je bil poučen in zanimiv. V gasilskem domu je več prostorov: prostor za prosti čas, garderoba in garaža. V garaži so stara in nova gasilska vozila. V cisterni je dva tisoč litrov vode. Pod roletami imajo različne pripomočke in orodja za gašenje. Zunaj smo poskusili gasiti z vodo. Nazadnje smo imeli za gasilce še veliko vprašanj. Na vsa so nam z veseljem odgovorili. Nato smo se poslovili in se vrnili v šolo.

Kaja Ferjančič, 3.a

V sredo smo imeli naravoslovni dan o elektriki. Prvi dve šolski uri smo se v učilnici pogovarjali in delali poskuse z baterijo. Po odmoru smo šli h gasilec. Gasilski dom v Vipavi je zelo lep. Na fasadi ima veliko sliko sv. Florjana- zavetnika gasilcev. Najbolj všeč mi je bila voznja z gasilskim kamionom. Vanj nas je lahko šlo po deset hkrati. Peljali smo se do mlekarne in nazaj, da nismo vozili po glavni cesti. Med vožnjo je gasilec vklopil sireno in luč, kot da smo na nujni vožnji. Bilo mi je zelo všeč.

Urban Lukin, 3.a

Na obisku sta bili pesnica Neža Maurer in klovnesa Mika Maka

V torek nas je na šoli obiskala klovnesa Mika Maka. Med nastopom je na oder poklicala mojega sošolca Luka. Na glavo mu je posadila zeleno lasuljo in mu v roke dala jabolko. Vprašala nas je, ali vemo, katero drevo je to? Mi smo vedeli, da je to jablana. Mika Maka je vzela tri jabolka in se z njimi igrala. Nato je prišel deček iz 2. razreda. Klovnesi Evi je povedal, da

se s hrano ne sme igrati. Eva tega ni vedela. V zahvalo za sodelovanje v igri je vsakemu dala eno jabolko.

Karin Pudgar, 3.a

Mika Maka je vesela klovnesa. Ko je prišla v telovadnico, smo vsi začeli ploskati. Potem je povabila vse učiteljice, naj primejo močno vrv. Ko so močno prijele, je Mika Maka obesila na vrv perilo. Seveda so učiteljice mislile, da bo klovnesa skočila na vrv in hodila po njej. Mika Maka je poskrbela, da smo se vsi smejali. Na koncu predstave nam je dala na listek svoj avtogram.

Daša Pepelko, 3.a

Klovnesa Mika Maka nam je zaigrala pravljico o Sneguljčici. Moj sošolec Sandi se je javil, da bo princ, Eva pa je bila Sneguljčica. Moral jo je zbuditi, zato ji je dal poljub. Zbudila se je in poklicala ravnateljico šole, da ju bo poročila. Ko sta bila poročena, je Eva dala Sandiju dva poljubčka, ki sta bila zaradi šminke še nekaj časa vidna.

Tjaša Poljšak 3.a

Zelo me je prevzel nastop klovnesa Mike Make. Mika Maka je zelo razigrana, prijazna in smešna klovnesa. Zelo sem bil vesel, ko me je izbrala za sodelovanje v svoji zgodbi o Adamu in Evi. Bil sem jablana, na kateri so rasla lepa rdeča jabolka. Moje roke so predstavljale veje jablane, ki so bile zelo visoke. Eva, ki jo je igrala Mika Maka, jabolka ni mogla doseči. Požgečkala me je, tako da sem dal roke dol. Takrat mi je vzela jabolka in začela z njimi žonglirati. Izmed gledalcev je poklicala še enega

fanta, ki je odigral vlogo Adama. Adam ji je povedal, da jabolka niso za žongliranje, ampak so hrana. Eva je nehala z žongliranjem in igrice je bilo konec.

Luka Česen, 3.a

Na šoli nas je obiskala klovnesa Mika Maka. Takoj mi je bila všeč. Oblečena je bila v pisano obleko, imela je roza lasuljo, rdeč nos in obraz naličen kot klovn. Pokazala nam je, kako se vrtil vrv med nogami in nad glavo. Med predstavo je rabila močnega fanta, ki bo Martin Krpan. Takoj se je javil moj sošolec Urban. Eva ga je vprašala, če ima s seboj kakšno igračo. Martin Krpan je Evi podal tri velike ropotulje. Z njimi je poskusil žonglirati, a mu ni šlo od rok. Zato je ropotulje podal Evi, ki zna dobro žonglirati z njimi.

Monika Petrič, 3.a

UGANKE

Belo cveti, rjavo rodi, v ponvi cvrči. Kaj je to? (krompir)

Andrej Nabergoj, 2.a

Štiri noge ima,
z repom miga sem ter tja,
tam na sredi staje,
dobro nam mleko daje. (krava)

Meta Praček, 2.a

Ima kremplja,
pa mačka to ni,
pisano perje jo krasi
in vse glasove ponovi.
Kaj je to? (papiga)
Mirjam Ferjančič, 2.a

Podoben je psu,
domača žival ni.
Ko noč se spusti,
v luno zatuli.
Ima močne zobe
in v pravljicah kar babice je.
Kaj je to? (volk)
Sindis Čufer, 2.a

Deteljo rad je,
dolga ušesa ima,
vedno skače sem ter tja.
Kaj je to? (zajec)
Boštjan Prelec, 2.a

Podobna je zvončku,
a zvonček ni.
Dobiš jo na travniku,
tam kot stražar stoji.
Ima vijolično kapo
in okrog velike noči cveti. (velikonočnica)
Matija Marc, 2.a

Iz CUIO

OČISTIMO POTOČEK

Ekološki dan za 5. in 6. razred

Kje: v Ložah
Kdaj: 18.4.2001

Tudi letos smo se trudili, da bi otrokom približali vse naravne lepote in skrivnosti Zemlje. Prav posebej ob dnevu Zemlje pa smo si izbrali košček prelepe narave ob potoku blizu nasada jablan in vinograda.

Že prejšnji dan sem otrokom povedala, kam bomo šli, kako se moramo obleči in kaj bomo delali. Ko smo se s kombijem pripeljali do potoka, smo presenečeni ugotovili, da je v njem nekaj odpadkov. Sklenili smo, da ga očistimo. Hitro smo obuli gumijaste škornje in stopili v strugo. Odpadke smo spravljali v vrečo za smeti. Tisti, ki so precej močni, so vlekli ven tudi debela akacije in suhe veje. Sredi poti smo zakurili manjši ogenj. Otroci so bili takoj pripravljeni poiskati nekaj suhega lubja in vejic, da bi sami zakurili. Kar lepo nam je gorel. Povedala sem jim, da prav tako zakurijo kresove za 1. maj, le da nanosijo več drv.

Nato smo ugotovili, da so cevi pod mostom precej polne nanosa kamenja in peska. Kamenje smo odstranili z rokami, pesek pa z lopato. Iz cevi je naš Stipe povlekel drevesni štor, ki je precej oviral pretok vode. Ob tem delu je bilo potrebno kar precej vztrajnosti.

Otroci, ki niso mogli v strugo potoka, so nalagali kamenje v samokolnico.

Otrokom sem pokazala hrib, kjer so lisičine in prisluhnili smo ptičjemu petju. Povedala sem jim, da sem že slišala kukavico.

Učenci so bili navdušeni, že dolgo tudi ne tako umazani.

Danica Benčina, mentorica

ZA BOLJŠE SPORAZUMEVANJE

Študijski krožek za starše z naslovom ZA BOLJŠE SPORAZUMEVANJE je potekal v OŠ Vipava. Organizirala ga je medobčinska ZPM Ajdovščina. Študijski krožki za starše so v Vipavi že tradicija. Saj je ta krožek že četrti. Vsako leto so vanj vključeni starši otrok, ki obiskujejo OŠ Draga Bajca Vipava. Mentorica študijskega krožka je prof. Jana Bolčina. Strokovni nadzor pa opravlja Andragoški center Slovenije.

Vtise in sporočilo o svojem sodelovanju vam bodo predstavile članice krožka.

Ali je moja vzgoja živa ali životari?!

Večkrat sem se spraševala, ali moja vzgoja zares živi ali životari. "Delam prav - morda ne!?" V teh študijskih krožkih za starše sem se marsikaj naučila, kar mi bo pomagalo pri nadaljnji vzgoji. Tako nujno sem potrebovala kak nasvet - izkušnjo, ki bi jo delila z drugimi, da bi svoje napake popravila in jih ne prenašala na svoje otroke. Že misel, da moram v vzgoji nekaj storiti - premakniti na bolje, je majhen uspeh. Čeprav korak za korakom.

Pri vzgoji je treba uporabljati toploto ljubezni, da bodo naši otroci ta del poti z nami prehodili resnično srečni. Potem bodo srečni tudi naprej, pa naj bodo to bodoči direktorji, vzgojitelji ali delavci.

Alenka Poljšak

Izobraževanje za starševstvo je potreba sodobnega časa

Živimo v času, ko se vse zelo hitro spreminja: od aparatur, ki jih uporabljamo, do avtomobilov, celo način prehranjevanja se spreminja.

Ko kupimo mobilni telefon, natanko preučimo, kako deluje, da ne bi kaj pokvarili. Listamo modne revije, obiskujemo sejme, poslušamo poročila, beremo časopis, da smo le natanko seznanjeni z vsem, kar se dogaja. Povsod navodila! Obstaja pa tudi znanje in navodilo za vzgojo otrok.

Pred nami je nova doba, nove navade. Novi odnosi. Vse je novo, pa če se še ne vem kako oklepamo starega. Pojavljajo se nove zahteve, ki prinesejo tudi nove probleme, nam pa tudi našim otrokom. Pokaže se, da je potrebno spremeniti tudi odnos do otrok. Sprejmimo to kot izziv, obogatil nas bo.

Otroci se najbolj naučijo tistega, kar živijo, in ne, kar jim govorimo. Je razkorak med živeti z otrokom ali govoriti otroku le posledica našega neznanja. Togosti... Privede pa do tega, da se med starše in otroke postavi zid. Pa vendarle želimo svojim otrokom le najboljše.

Članice študijskega krožka smo izbrale kar veliko literature za vzgojo in jo razstavile na vpogled drugim staršem. V teh knjigah pa tudi globoko v nas so skrite izkušnje, ki jih je pomembno izmenjati. Prečitajmo kaj. Vzemimo si čas za premislek. Naredimo kaj novega. Naredimo kaj zase. Tisto, kar je za nas *resnično* dobro, bo gotovo dobro tudi za naše otroke.

Na tem mestu bi se iskreno zahvalila g. Jani za potrpežljivost, trud in predvsem čas, ki ga posveti nam in našim otrokom. Resnična hvala.

Irena Božič

Študijskega krožka za starše sem se udeležila, da bi izvedela kaj novega, kar bi lahko praktično uporabila v vsakdanjem življenju. Sedaj vem, da lahko na ljudi, življenje in probleme gledam tudi drugače. So stvari, ki jih ne moremo spremeniti. So pa tudi stvari, ki jih bom s pomočjo koristnih nasvetov lahko spremenila.

Če bom znala rešiti en sam problem, se je splačalo!

Pavla Jamšek

Sem **Ivica Koren**, mama treh otrok.

Obiskala sem nekaj predavanj o vzgoji, šolo za starše patra Gostečnika, rada prebiram članke o vzgoji, vendar je znanja in izkušenj s tega področja še vedno premalo. Zato sem se odločila in obiskala tudi študijski krožek, ki ga je organizirala ZPM v sodelovanju z OŠ Vipava pod vodstvom prof. Jane Bolčina.

Da je vzgoja otrok zelo zahtevna, vemo vsi starši. Veliko vzgojnih vzorcev smo se naučili od svojih staršev in smo prepričani, da so dobri in jih zato prenašamo na svoje otroke. Vendar je vsak otrok edinstveno bitje. Iz lastnih izkušenj lahko povem, da smo za vzgojo, za katero smo v naši družini mislili, da je prava in se je pri prvih dveh otrocih nekako obnesla, ugotovili, da za tretjega otroka, ki je sedaj v dobi pubertete, ni več dobra in se ne obnese.

Na predavanjih sem spoznala, da moramo v družini sprejeti drugačnost vsakega in da moramo zavestno nekatere vzorce vzgoje spremeniti. Vzgoja ne sme temeljiti na primerjanju in zgledovanju po starejših bratih in sestrach, temveč v spodbujanju tistih talentov, ki jih posamezni otrok zmore. Ne smemo skopariti s pohvalami. V otroka moramo vgraditi čim lepšo samopodobo in čim več samoobvladovanja, da se bo sposoben spopasti z življenjem.

Naj vam preberem še pomenljive misli, ki smo jih na enem od srečanj prebirali.

»Narava se nikoli ne ponavlja.

Odkar obstaja zemlja, nista nanjo padli dve enaki snežinki niti dve enaki dežni kaplji.

Vsaka marjetica je drugačna od vseh drugih.

Vsak prstni odtis je drugačen od vseh drugih in vsak človek je drugačen.

Tako je prav. Ko to sprejmemo, ni več tekmovanja in primerjanja.

Če skušamo biti kot nekdo drug, teptamo lastno dušo.

Na zemljo smo prišli, da bi izrazili SEBE.«

Luise L Hay (ŽIVLJENJE JE TVOJE)

Na OŠ Draga Bajca Vipava je potekal Študijski krožek za starše pod naslovom: Za boljše sporazumevanje.

Vse, ki smo se ga udeležile, smo pričakovale, da se nam odpre kakšen nov vpogled na vzgojo naših otrok, kajti vzgoja je sestavljena iz nešteti delcev.

O marsičem smo se pogovarjale, dobili smo mnogo znanj in spoznanje, da lahko prav majhna sprememba pri vzgoji obrodi boljše sadove.

Poiskale smo odgovore na mnoga vprašanja:

Kako vplivamo na pozitivno samopodobo naših otrok? Jih dovolj spodbujamo? Se veselimo ob njihovih uspehih? Ali jih neprestano preveč primerjamo z drugimi sošolci? Kako poslušamo svoje otroke? Ali ne pristavimo takoj svojih receptov, rešitev? Ali dovolimo, da je jezen in da to jezo izrazi? Ali mu takoj povemo, da so njegova čustva napačna in nepotrebna? Ali smo starši tisti, ki prvi kažemo spoštovanje do svojih otrok? Ali pustimo, da otrok pride sam do rešitev? Ali dopustimo otroku, da je jezen, žalosten, razočaran ali pa mu hočemo takoj nadomestiti negativna čustva s čokolado, sladoledom in podobnimi tolažbami?

Med posameznimi soočaji smo se pogovorili tudi o tem, kako so nova spoznanja vplivala na naše vzgojno ravnanje.

Naš vsakdan je sestavljen iz nešteto drobnih trenutkov in naše druženje nam je marsikaterega od teh trenutkov posvetilo.

Andreja Pegan Fajdiga

Vzemimo si čas

Vzemimo si čas za pogovor s svojimi bližnjimi, s svojimi otroki. In jim prisluhujemo. Naši otroci ne bodo vedno otroci. Prav kmalu jim bodo naši nasveti premajhni.

Poslušajmo jih pazljivo in jim pustimo, da povedo, kaj hočejo.

Ne vsiljujmo jim svojih misli in vzorcev. Čas, ko so z nami, je namenjen temu, da jih naučimo samostojnega življenja, razmišljanja, sprejemati odgovornosti, pa tudi, da se vsi skupaj ozremo po lepih stvareh.

Marjeta Pirc - Pavlič

* * *

PRI OSEMDESETIH ŠE TELOVADI

Upokojenke iz Vipave telovadimo enkrat tedensko že tretje leto. Stare smo od petdeset do Staninih osemdeset let.

Stana Jamšek je namreč sedmega maja praznovala osemdeseti rojstni dan in še vedno obiskuje večerno razgibavanje ter tako skrbi za svoje zdravje.

Ve, da ji vaje koristijo in dobro vplivajo na fizično in psihično počutje. Po svoji notranji svežini se prav nič ne razlikuje od svojih mlajših kolegic, še vedno je vedra in družabna, kar je bilo opaziti tudi na njenem praznovanju. Veselo se je zavrtela v ritmu polke in valčka. Večer smo ji

popestrile s petjem, našimi karaokami in harmoniko.

Od kod Stani toliko energije pri teh letih? Pozna se ji, da ni prekinila z aktivnostmi, tudi ko se je upokojila. V odboru društva upokojencev je delala vrsto let. Šele v zadnjem obdobju je malo izpregla in obveznosti prenesla na mlajše.

V povojnem času se je z zagnanostjo vključila v javno življenje in delo Vipavcev. Zaznamo jo v številnih organizacijah. Veliko je prispevala k

uveljavitvi Aktiva vipavskih žena. Udeleževala se je tudi v športnih skupinah DU, in sicer kot balinarka, kegljačica in strelka z zračno puško.

Večino delovne dobe je službovala na pošti Vipava, od tega kar nekaj let kot upravnica. Šolo za poštarski poklic je opravila kmalu po drugi svetovni vojni.

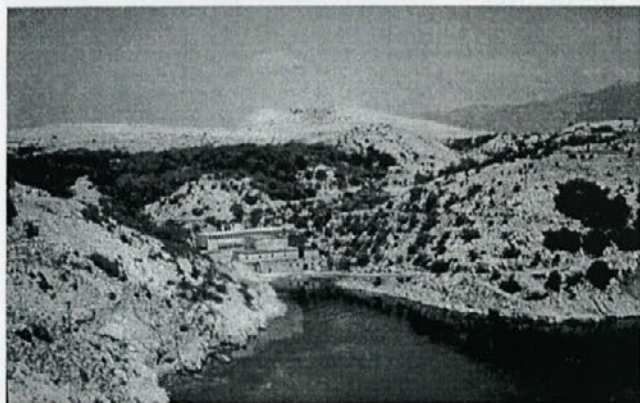
Njena mladost ni bila lahka. Osnovno šolo je obiskovala v času italijanske okupacije. Ko je bila stara pet let, ji je umrla mama, kar je v družini povzročilo hudo stisko. Maja 1943 se je pridružila partizanom Gradnikove brigade. Po naključju tudi sedaj stanuje v ulici z Gradnikovim imenom. V NOB je sodelovala vse do osvoboditve.

Težko in trdo življenje je našo Stano skovalo v močno in odločno osebnost, polno energije, kar dokazuje še danes s svojim vztrajanjem v skupini upokojenk - telovadk.

Ana Velagič

NAŠ IZLET NA GOLI OTOK

Vsi težko čakamo poletni čas, čas počitnic in dopustov. Že v začetku maja smo imele sestanek Aktiva žena. Vse smo bile nad ponudbo za izlet na Goli otok zelo navdušene. Izlet naj bi bil 24. maja 2001. Posebej nas je pritegnila vožnja z ladjo. Za nekatere izmed nas je bila to prva taka vožnja. V Logu pri Vipavi smo se zbrale in težko dočakale avtobus. Ko smo posedle, nas je najprej

Goli otok - spodnja stavba, 24.5.2001

minil. Na ladji smo dobile zajtrk. Potem je sledil klepet in opazovanje lepe okolice. Pokazali so nam Senjska vrata, kjer je pihal hladen veter. Kar naenkrat so se pojavile strme skale in skalovje. Opozorili so nas, da se bližamo našemu cilju - Golemu otoku. Na obali nas je pričakal vodič. To je bil še živeči nekdanji zapornik v teh zaporih.

Kot živa legenda nam je najprej vse opisal, nato smo si skupaj ogledali otok. Okoli in okoli nas stavbe, ki so jih gradili zaporniki. Delali so ročno. Edina pomoč so bile *trage* - posebna nosila, deska in 4 koli, na katerih so nosili kamenje.

Gradili so od jutra do večera in poznih večernih ur. Njihova hrana je bil lonček vode, majhen košček kruha in vodena *mineštra*. Delo je bilo težko in so drug drugega preganjali. Tu so bili zapor za moške, Grgur pa zapor za žene. Tako

niso vedeli drug za drugega. Tudi sami so morali lagati, da so moški v vojski na Reki. Pot je bila dolga in videli smo nekaj stavb, kjer so izdelovali okna in ploščice. Malo smo bile že utrujene, a tega nismo upale priznati, ko smo pomislile, da so ti ljudje tu hodili vsak dan. Le proti koncu ogleda smo videli nekaj kaktusov, ki so tu delček življenja. Vrnile smo se na ladjo in odšle na Grgur, kjer so bile zaprte žene. Tudi tu je bilo zelo žalostno, a resnično. Od tu smo odšle nazaj na Krk, kjer nas je čakal avtobus. Ogledali smo si značilnosti mesta.

Polni lepih vtisov in spominov smo se odpeljali proti naši Vipavski dolini. Pesem je bila naša spremljevalka.

Tudi na tem izletu smo ugotovile in zagovarjale misel: "Povsod je lepo, a najlepše je doma."

Zgornja stavba na Golem otoku, 24.5.2001

Karmen Smet Rondič

SADITI ZA PRIHODNOST

Neki človek je videl, kako je njegov osemdesetletni sosed vsadil breskev. Dejal mu je: »Menda ne pričakuješ, da boš jedel breskve s tega drevesa?« Starček se je naslonil na lopato in odvrnil: »Pri tej starosti vem, da jih ne bom. Toda vse življenje sem užival breskve z drevesa, ki ga nisem vsadil jaz. Želim samo povrniti mojim prednikom, ki so posadili breskev zame.«

GRADITI ZA PRIHODNOST

Živel je bogat človek, ki je rad delal dobro. Nekega dne je opazil, v kakšni revščini živi ubog tesar. Bogataš ga je poklical k sebi in mu zaupal gradnjo imenitne hiše. »Uporablaj le najzlahtnejše gradivo in delo zaupaj le najboljšim mojstrom! Nič naj ti ne bo predrago!« Rekel je še, da gre na potovanje in upa, da bo hiša končana, ko se vrne.

Tesar je spoznal v naročilu veliko priložnost. Skoparil je pri gradivu, delo je zaupal nemarnim delavcem, ki jih je slabše plačeval, njihove napake pa prekril z oblogami ali barvami, in kjerkoli se je dalo, je stene skrajšal ali zožil.

Ko se je bogati mož vrnil, mu je tesar prinesel ključ in rekel: »Držal sem se tvojih navodil in zgradil sem tako hišo, kakršno si mi naročil.«

»Vesel sem,« je rekel bogataš, vrnil ključ graditelju in dejal: »Tu imaš ključ. Tvoji so. To hišo sem dal graditi zate. Poklanjam jo tebi in tvoji družini.«

V prihodnjih letih je tesar vidno obžaloval, ker je tako ogoljufal samega sebe. »Ko bi bil vedel,« si je govoril, »da hišo gradim zase!«

ISKRICE

Kako pogosto je težko biti modro usmiljen - delati dobro, ne da bi pomnoževal izvire zla. Dati miloščino ni nič, dokler ne podariš tudi misli. Ni zapisano, da je "blagoslovljen tisti, ki nasiti lačnega", temveč "blagoslovljen je tisti, ki misli na uboge". Majhna misel in malce prijaznosti pogosto pomeni več kot velika vsota denarja. (John Ruskin)

Dajati bi morali kakor prejemamo: z veseljem, hitro in brez omahovanja; kajti nad bogastvom, ki se lepi na prste, ni blagoslova. (Seneka)

Prijazne besede so kratke in lahko izgovorljive, a odmevajo v neskončnost. (Mati Tereza)

Dobrota je zlata veriga, ki povezuje človeštvo. (J.W. Goethe)

Eno najlepših zadoščenj v življenju je, da nihče ne more iskreno pomagati sočloveku, ne da bi s tem pomagal sebi. (R.W. Emerson)

Božo Rustja: Drobne zgodbe za dušao

OBISKALA SEM 91-LETNO BOTRO

Bilo je novo leto. Vsak izmed nas si izmenja voščila. Tako smo se tudi mi odpravili na obisk k krstni botri Mici. Pot nas je vodila skozi Vrhpolje, Col in čez zametene črnovrške klance. Do Idrije nas je spremljala pravljica podoba narave. Sonce, ki je tu pa tam pokukalo izza oblakov, nas je pripeljalo na cilj. Botra Mici je bila doma. V začetku so jo zanimale novice iz naše vasi. Kljub visokim letom se rada spominja svoje preteklosti:

Botrina prva služba na Štjaku v vlogi gospodinje pri g. Janku Žagarju na Štjaku; zraven Marija Kobal - Slap, botrina sestra Ivanka (čepi) in prijateljica s hčerko (leta 1952)

Rodila sem se mami Neži in očetu Pavlu 23.5.1909. leta v Govejku. Poleg mene je bilo še 11 otrok; od tega 8 fantov in 4 dekleta. V tistih časih je bila zelo velika revščina. Oče nas je preživljal z delom v gostilni v Ledinah. Osnovno šolo sem obiskovala v Ledinah.

Botra Mici, ga. Milica, g. Janko Žagar, ga. Ivanka pred župniščem na Slapu leta 1958

Botra Mici in njena sestra Ivanka (1.1.2001)

za gospodinjo pri gospodu Janku Žagarju. Po 6 letih je bil premeščen na Slap pri Vipavi, kjer sem bila še 8 let. V vasi so me domačini lepo sprejeli. Zelo rada sem imela otroke. Pekla sem piškote, s katerimi sem jih obdarila. Na Slap imam lepe spomine. Ker mi je zdravje opešalo, sem se 1964 vrnila v Idrijo.

Zadnjih nekaj let skrbi zame sestra Ivanka, ki bo letos dopolnila 80 let. Dokler sem imela dober vid, sem veliko klekljala. Rada prebiram verske časopise - Družino, Prijatelja, Ognjišče. Ker ne morem več delati, imam več časa za molitev, v kateri se spominjam mrtvih in živih. Z željo, da bi bila zdrava, sem se od nje poslovila.

Karmen Smet Rondič Botra Mici pridno kleklja (leta 1990)

KAKO SEM DOŽIVLJALA MESEC MAJ V SREDNJI ITALIJI

Zadnje dni meseca aprila leta 1943 sem prejela moževo sporočilo, da se še vedno nahaja v svoji enoti "battaglione speciale" v Aquila Abruzzi, čeprav vedno pogosteje pošiljajo vojake proti

Primorske žene na obisku pri svojih možeh v Aquili Abruzzi 20.4.1943. Jaz s sinom Dragotom stojim tretja od leve. Komandant naših mož je bil dober človek, naklonjen Slovencem.

celo dovoljenje, da lahko prenočuje z nami. Sestra se je po nekaj dnevih vrnila domov, ker jo je skrbela družina. Jaz sem se priložnostno zaposlila v hotelski kuhinji in tako dobila zase in sina brezplačno hrano.

Aquila Abruzzi je mesto, kjer so bili ustanovljeni "battaglioni speciali". To je mirno gorsko mesto, ki je bilo takrat polno beguncev iz sosednjih krajev, ki so bili močno bombardirani. Kmalu po prihodu v to mesto sem opazila, da so tja pred menoj prišle še druge primorske žene na obisk k svojim možem. Tako nas je bilo na kupu kar 24. Samo iz Dornberka je bilo tam mobiliziranih štirideset mož. Italijanske oblasti so naše ljudi mobilizirale samo zato, da se ne bi priključili partizanom. Naši fantje in možje so večkrat skupaj zapeli. Ko jih je slišal njihov komandant, je bil nad petjem navdušen in pomagal je skupno s škofom organizirati pevski zbor. Dobil je celo dovoljenje, da lahko naši fantje prepevajo v stolnici v Aquila Abruzzi ob slovesnosti posvetitve stolnice sv. Ambroziju. Te slovesnosti smo se udeležile tudi vse žene, ki smo bile takrat na obisku svojih mož. Prepevali so naše pesmi, prevedene v italijanščino.

Kar hitro so potekali dnevi, ko smo se morali s težkim srcem posloviti. Zadnji dan maja naju je mož spremljal na vlak ter naju na priprošnjo majniške Device Marije priporočil v božje varstvo. Bombardiranje sosednjih mest se je iz dneva v dan stopnjevalo, zato je bil naš povratek domov zelo negotov. Iz te povratne vožnje sem si zapomnila tragičen dogodek. Že po nekaj urah vožnje se je na vlaklu oglasila sirena. Bili smo gotovi,

jugu v Potenco. Veliko jih je zbolelo za malarijo, ker niso bili vajeni podnebja. Seveda sem bila v skrbeh za svojega moža, zato sem se odločila, da grem k njemu na obisk. Moj oče je odločil, da me mora na tej dolgi in nevarni poti spremljati sestra Minka, še posebno, ker sem s seboj vzela trinajstmesečnega sina *Dragota*. Tako smo prve dni maja 1943 stopili na vlak, ki nas je popeljal proti gorskemu mestecu Aquila Abruzzi, kamor smo tudi srečno prispeli. Mož Jože je ves srečen vzel v naročje sina *Dragota*, in nas vse toplo pozdravil. Zanj je bil naš obisk velika sreča in presenečenje.

Nastanili smo se v hotelu. Mož je dobil

Posnetek družinice z obiska pri možu - mobilizirancu Jožetu Marcu 20.5.1943 v Aquili Abruzzi

da se bližajo bombniki. Vlak se je začel ustavljati in med potniki so se slišali glasovi: "E' caduto un bambino" (Padel je otrok). Kmalu smo izvedeli, da je iz vlaka vrglo štiriletnega otroka, ki je z materjo iskal med vojaki očeta, pa ga v mestu ni bilo več. Tako sta se oba z materjo žalostno vračala proti domu. Otrok je slonel pri vratih, ki niso bila prav zaprta. Vrata so se odprla in vrglo ga je nekaj metrov čez tračnice. Ko se je vlak ustavil, so otroka nezvestnega pobrali, ga izročili prestrašeni materi in menili, da ga je angel varuh obvaroval smrti. Kako je bilo potem z njim, ne vem. Jaz in Drago sva srečno prispela do Trsta, od koder sem se možu javila in povedala, da smo srečno prispeli v Trst.

Mož je v tem mestu ostal do razpada Italije (9.9.1943), na kar so se naši mobiliziranci vračali proti domu po stranskih poteh iz bojazni pred Nemci.

Zaradi varnosti so si prej preskrbeli civilne obleke. V Gorici so se nastanili v izpraznjeni vojašnici. Ko pa je nemška komanda izvedela za te vojake, jih je pregledala in jih glede na njihovo zdravstveno stanje pošiljala na prisilno delo v Nemčijo. Takrat mi je mož iz Gorice poslal sporočilo, da bi nujno rabil dokaz o zaposlitvi. To bi ga rešilo in prišel bi domov. Čeprav se je iz srednje Italije vračal domov s hudim revmatizmom in oteklimi nogami, ni bil gotov, da ga ne bi poslali v Nemčijo. Povedal je, da je stal vso dolgo pot na vlaku na stopnici, ker je bil nabito poln ljudi, ki so se vračali proti domu.

V stiski, kam po dokumente o zaposlitvi, sem se spomnila na g. Evgena Mayerja. Vedela sem, da g. Mayer govori nemško in da Nemci zelo spoštujejo vsakogar, ki zna njihov jezik. Dobila sem naslov njegovega stanovanja v Gorici in ga poprosila za pomoč v tej zadevi. Takoj je bil pripravljen pomagati. Odšel je na urad Zveze obrtnikov v Gorici in tam dobil potrdilo o moževi zaposlitvi. Nemški komandi je v Gorici povedal, da ima vojak Jože Marc stalno zaposlitev v lastni hiši v Vipavi, ki jo je že kot fant kupil od njega. G. Evgena sem spremljala po uradih tudi sama. Skupaj sva iz nemškega urada odšla v vojašnico po moža, ki se je g. Mayerju še osebno zahvalil. Tam sva se od njega pristrčno poslovila in srečna, zadovoljna odpeljala s prvim avtobusom domov. Ko smo se poslavljali, sem g. Evgena vprašala po računu. On pa mi je malo nejevoljen odgovoril: "Take usluge se ne delajo za plačilo". Iz hvaležnosti mu je potem mož lastnoročno izdelal otroško kolo v veselje njegovim punčkam. Nekaj časa je mož opravljal svojo obrt, nakar so ga partizanske oblasti poklicale na Otlico, kjer so se bili boji. Takratni komandir čete Boris Mohorčič - Slovenko iz Lož ga je poslal domov, pod pogojem, da bo v delavnici popravljaval kolesa borbem in opravljal druga finomehanična dela na orožju. Za to delo ni dobil nobenega priznanja, bil pa je vesel, da je delal doma.

To je le delček mojih spominov iz vihre II. svetovne vojne.

Ob nastopu 91. leta v aprilu 2001, razmišljam o lepih pa tudi težkih doživetjih. V visoki starosti sem ostala še zadnja živeča iz naše družine, ki je štela pet otrok.

Zofija Marc

Pesem so našli v zapuščini stare zmedene ženice v nekem domu za stare na Irskem. Dva strokovnjaka za gerontologijo sta jo odkrila in zapisala v knjigi "Biology of aging" (Biologija staranja). Pove več, kot bi to storil semester resnih predavanj. Preberite jo, saj nagovarja vas.

Kaj vidite, sestra
kaj vidite sestra, kaj vidite,
Kaj mislite, ko me gledate?
Nespretna in nerodna žena,
že stara, brez moči,
ne sliši dobro in slabih je oči.
Drobi vso hrano in odgovarja,
ne uboga navodil in se po malem zanemarja.
Ne zmeni se za sporočene ji novice,
vsak dan izgublja čevlji ali nogavice.
Pusti, da se jo kopa, češe, da na stran,
in srečna je za vsak minuli dan.
Je to, kar mislite in se vam zdi?
Če je tako, odprite oči.
To, kar moja je podoba v vas,
je le privid, ampak to nisem jaz.
Naj vam povem, kdo sem jaz, ki tu sedi
in se obnaša, kot želite vi.
Sem otrok, z brati in sestrami;
imam deset let in lepo mi je ob mami;
Dekle sem, staro šestnajst let,
ki sanja o ljubezni
in sreči, z obljubami več fantov onesreči.
Ko sem petindvajset jih imela,
sem dobila vse,
kar sem želela: moža, otroke, hišo srečno,
sem mislila, da vse je večno.
S štirideset leti mladost je že bežala,
a moževa bližina mi je pomagala.
Ob petdesetih vnučke sem dobila
in spet sem se igrati naučila.
A izgubila sem moža,
bodočnosti bojim se črne,
kako naenkrat vse se obrne.
Mladi morajo živeti zase,
jaz pa mislim na nekdanje čase
in na ljubezen, ki sem jo poznala.
Sedaj sem stara žena,
spremembe so kot kruta mora,
saj v vaših sem očeh že malo nora,
telo se guba, vedno bolj se sklanja,
kje lahkotnost je nekdanja?
Kjer srce bilo je, zdaj je skala.
A v tej lupini je še deklica ostala
in včasih žalostna mi duša zadrhti,
spominjam sreče se in težkih dni.
Še enkrat ljubim in živim
in mislim na nekdanje čase,
kako smo jih lepo živeli,
kako prehitro so nam odleteli.
Vem, da zame spremembe več ne bo nobene,
a odprite, sestra, oči,
ne glejte nore starke, glejte mene!

Prevedla Majda Šlajmer - Japelj

VINKO KOBAL

*Ko med hribi te zagledam,
bitje me srca izda,
v sebi čutim, ko prepevam:
tu je sreča res doma.*

*O Stržišče moje ljubo,
meni drugi rojstni kraj,
dal pred Bogom sem obljubo
v skupnosti doseči raj.*

Stržiška himna

Stržišče, planinski raj pod Rodico in Črno prstjo pozna skoraj vsa Slovenija. Že desetletja se tu v poletnih mesecih zbirajo mladi iz vseh koncev naše domovine. Že vrsto let mladi zapuščajo dolino, svoje domove, prijatelje, navade in prihajajo na tedne duhovnosti. Zakaj? Da bi v lepoti narave, v čistem in svežem zraku, med strmimi pobočji Rodice in Črne prsti doživeli Cerkev, skupnost prijateljev, ki jo zbira in spreminja v Božje ljudstvo Jezus ter vodi k svojemu Očetu. Letošnji tedni duhovnosti pa so se »začeli« že konec maja, drugače kot prejšnja leta. Na četrtek, 31. maja smo namreč k zadnjemu počitku pospremili duhovnika, ki je vsa ta leta dajal ogenj in veter dušam mladih, monsinjorja Vinka Kobala.

Rodil se je 22. januarja v Vrhpolju pri Vipavi, po študiju v semenišču in bogoslovju je bil posvečen v duhovnika na praznik sv. Petra in Pavla 1951. Že kot bogoslovec je moral dokazovati svojo ljubezen in zvestobo Gospodu, ki ga je poklical, saj je bil kar dvakrat zaprt. Kdo ve, kam bi usmeril svojo neusahljivo energijo, če ne bi začel kot duhovnik svoje službe v Ročinju (1951-1969)?

Najbrž so ga: bližina gorskih vrhov, čudovite zelene doline in kristalni gorski potoki navdihnili, da se je usmeril v delo z mladimi, ki jim je želel pomagati odkrivati Boga. Pokazati jim je hotel pot, ki vodi preko narave, prijateljev in sebe do Prijatelja. Začelo se je s taborjenji v dolini Bavščice in Koritnice, dokler g. Vinko ni odkril Stržišča. Stržišče je tako postalo duhovno središče s štirimi postajami, ob katerih se mladi ustavljajo, razmišljajo in oblikujejo za življenje. Te štiri postaje so tudi vsebina štirih tednov: Znamenje, Zaveza, Srečanje in Daritev.

Poznam mnogo mladih, tudi iz naše Vipavske, ki so po tej poti odkrili svoj notranji svet in doživeli Boga kot oblikovalca njihovega življenja, predvsem pa kot prijatelja. Tako so ostali v Božji navezi in se niso izgubili v plehkosti in blišču tega sveta. Pokojni gospod Vinko ima za to neizmerne zasluge.

Ko smo se duhovniki, ki sodelujemo v stržiških tednih, zadnjič srečali z Vinkom v Šturjah, smo načrtovali zlato mašo v Logarski dolini, 18. junija. Toda Bog je obrnil drugače. Gospod Vinko se, kakor upam, že veseli večnega bogoslužja v nebesih, potem, ko nam je zapustil zgled požrtvovalnega, nesebičnega dela na Gospodovi njivi. »Vsem sem vam dal zgled, kako moramo s trdim delom pomagati slabotnim in se spominjati besed Gospoda Jezusa, ki je rekel: »Večja sreča je dajati kakor prejemati.«

Zato je bilo zadnje slovo na stržiškem pokopališču bolj slavje kot žalovanje. Okrog dvesto predstavnikov vseh generacij, ki so šle skozi Vinkovo »šolo« je več kot uro vztrajalo pri odprtem grobu in prepevalo stržiške pesmi. Bilo je slovo skupnosti, ki ima skupni cilj: doseči raj, ki pa jo veže tudi dolžnost, da svoja izkustva in doživetja Poti posredujejo novim rodovom.

Bogu hvala za Vinka.

Andrej Vovk

ZA RAZVEDRILO

KRIŽANKA

SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL	KULTURNA RASTLINA	GLAVNO MESTO SIRIJE	25. JUNIJ	VIPAJSKI LOKAL, KAVARNA	AMERIŠKA OBVEŠČE- VALNA AGENCIJA	EVGEN CAR	REDKO ŽENSKO IME		PREDSEDNIK PRVE SLOVENSKE VLADE LOJZE	PRIPADNIKI STAREGA LJUDSTVA	URNA
PRIPADNIK STARO- JUDOVSKÉ LOČINE								VLADARJEV OPRODA			
MAJINA OMARA								PRVA ŽENSKA MOŠKO IME			
NAŠ PRVI OBRAMBNI MINISTER, JANEZ						VNETJE SLUŽNICE ČAROVNICA NA AJAJI					
JUŽNO- AMERIŠKO GOROVJE					NEVARNA, NALEZLJIVA BOLEZEN						
	DOIHODEK, DOBIČEK	RADO ČASL. POŠKODBA OD OGNJA			STARO LJUDSTVO TUJE MOŠKO IME (OKRAJ)						
BENEŠKI VLADAR				AVSTRIJSKI PESNIK EGIPČ. BOG AMON						VRTNA SENČNICA	KULTRUNA RASTLINA
PUJAČA IZ ZDRAVIL RASTLIN IN VROČE VODE							GLAVNO MESTO JUŽNE KOREJE				
AMERIŠKA ZVEZNA DRŽAVA							VELIKO BRAZILSKO MESTO, OKRAJŠANO	ANTON NANUT	KRM. OZNAKA ZA TALIJ GORA NAD VIP. DOLINO		
ODPRTINE V STENI					ODPRTA TELESNA POŠKODBA	PREDIVALEC RAČ TUJE ŽEN. IME					
KRATICA SLOVENIJE				RAZVALINA KESANJE						KRATICA IRSKÉ TERORIST. ORGANIZ.	RUSKA REKA
	DEL FOTO- APARATA POVRŠINSKA MERA							PODNOŠKI FARNI ZAVET. ENAKA SAMOGLASNIKA			
DEL RADIJSKEGA SPREJEMNIKA							CELJSKA TOVARNA				
ŽENA BIVŠEGA RUSKEGA PREDSEDNIKA GORBAČOVA							GENERALNI SEKRETAR OZN. KOFI				

Rešitev križanke iz 56. številke VG

VODORAVNO: poet, Smolar, Ibsen, padalo, Stenar, grozd, Trnovo, Desa, AT, razpad, CE, IO, Dior, gib, virman, osoje, enka, Aida, AN, skala, Imre, Ernani, Aaron, LŠ, ravan, Edo, Jimi, II, oven, enojec, prase, Ulaga, Banat.

NAVPIČNO: pista, veselje, ... ob trti in kršinu, Esen, orkan, mol, tenor, malarija, navada, Ana, EG, rozina, Ivica, SP, PO, II, AI, Magda Rodman, PB, odred, Sara, ora, Laos, GO, Erevan, Alzacija, Odesa, rod, eben, nonet.

DIVJI LOV

Ob koncu prve svetovne vojne, po razpadu avstro-ogrske monarhije, pri nas ni manjkalo pušk in streliva. Marsikje so imeli orožje skrito še cela desetletja, zato se je močno razpasel divji lov na divjačino. Nekaj podobnega se je dogajalo tukaj po razpadu Italije v jeseni 1943. leta, le s to razliko, da je divjala za tem še skoraj dve leti druga svetovna vojna.

V vasi, kakšno uro hoda nad Vipavo, je bil pod Italijo pri hiši gospodar, strasten *ravbšic*¹, tako da

Voznik s konjem pelje na vozu gnoj za njivo, spotoma ustavi konja in pogleda, če se je v zadrge kaj ulovilo

jim ni zmanjkalo mesa za v ponev. V tistem času pa je bilo težko najti delo in priti do zaslužka, zato so se nekateri težko preživljali. Bilo je pred novim letom po božičnih praznikih in takrat se oglasi pri tem divjem lovcu, *zadrgarju*², eden bolj revnih vaščanov. Vpraša ga:

“Stric, ali imate kaj za

novoletne praznike?” Odvrne mu: “Ja, gori na *musovžu*³ so, izberi si, manjši so po pet in večji po deset lir.” Na napeti vrvi je visela cela vrsta odrlih divjih zajcev, obešenih za zadnje noge z glavo navzdol.

Meso divjačine je res dobro, če je prav pripravljeno in odišavljeno z začimbami, poleg tega pa je bilo od divjega lovca še po dokaj nizki ceni. V sosednji vasi je bil po drugi vojni v Jugoslaviji nekdo, ki je pogosto nastavljal zanke in lovil zajce. Lovski čuvaj je to izvedel in ga zalezoval. Nekega dne ga je čakal, kdaj bo prišel iskat ulovljenega zajca. Čakal je cel večer in celo noč, a ni bilo nikogar na spregled. Drugi dan dopoldne pride tam mimo mož srednjih let, ki je peljal poln voz, naložen z gnojem, na njivo. Pri gozdiču se je začel ozirati okoli, pustil tam voz in konja ter odšel v goščavo. Lovski čuvaj, ki je čakal

kakšnih deset metrov proč od njega, skoči predenj in zakriči: “Zdaj te pa imam!” Mož pa je že pred tem, ko je zašumelo pred njim, spustil hlače in počepnil.

Lovski čuvaj je napisal prijavo o divjem lovu in jo oddal sodniku za prekrške. Ko sta prišla mož in lovski čuvaj na obravnavo, je sodnik obtožencu ostro rekel: “Vi ste divji lovec in nastavljate pasti divjim zajcem!” “Ne, tovariš⁴ sodnik.” Nato reče lovski čuvaj: “Dobil sem ga tam pri zajcu.” Mož mu odvrne, da je šel na potrebo, spustil hlače in počepnil. Tedaj plane predenj s puško lovski čuvaj.

Na koncu obravnave se je zgodilo tako: sodnik obtoženega zaradi pomanjkanja dokazov oprosti. Lovskega čuvaja pa je opozoril, naj bo v prihodnje bolj pazljiv in naj počaka, da bo dal hlače gor in prijel zajca.

Lovski čuvaj je čakal v goščavi celo noč ob ulovljenem divjem zajcu, zjutraj pa le pride pred njega tisti, ki je nastavljal zadrge

Opombe:

¹*ravbšic* - divji lovec, iz nemške besede Raubschitze, raub - roparski, schitze - strelec

²*zadrgar* - zankar, ki nastavlja zanke divjačini, divji lov

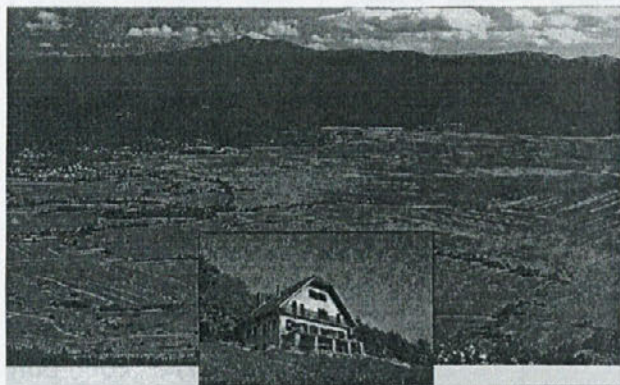
³*musovž* - mostovž, hodnik, ponavadi v prvem nadstropju, iz katerega vodijo vrata v sobe

⁴*tovariš* - sedaj gospod, takrat so rekli vsakemu tovariš

Franč Cerovšek

ČAROVNICE NA SLIVNICI

Na sredi Cerknice srečam domačina in ga vprašam, kje je Slivnica. Odvrne mi: "Tam gor j' Slivn'ca." Potem mu povem, kaj sem slišal, da namreč domujejo na tej gori čarovnice. Odgovori mi: "Jaa, tiste cuprance so pa tam zgurej na louvu" in pokaže z roko v levo stran pod vrh gore.

Slivnica se dviga nad Cerknico na višini 1114 metrov, na vrhu je planinska koča, ki je vidna na sredini slike.

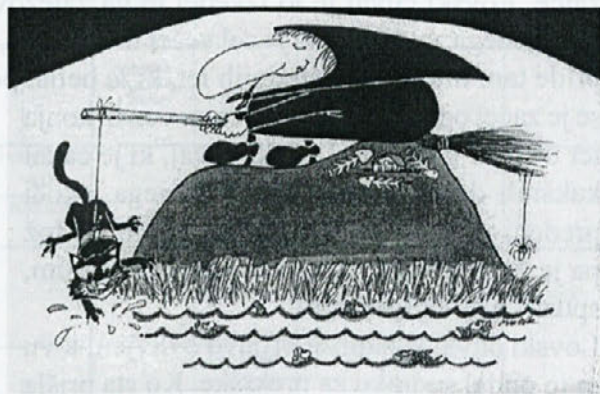
Čarovnice se zatekajo na tisto stran zato, ker je bolj poraščena z drevjem in grmičevjem. Iz Cerknice se dviga navkreber planinska pešpot na Slivnico. Ob vzpenjanju nanjo opazim vasi, ki so posejane po bližnji in daljnji okolici. Cerkniško dolino obdajajo visoki hribi z obsežnimi gozdovi, poraščeni so s smrekami, jelkami in bukvami. Med temi hribi vidimo v ozadju tudi Nanos z njegovo izrazito obliko, ki se strmo spušča navzdol od Pleše do Razdrtega.

Pod vrhom pri planinski koči pa se nam odpre lep razgled na znamenito presihajoče Cerkniško jezero. Prvi ga obširneje opisuje Janez Vajkard Valvasor v *Slavi vojvodine Kranjske* v 17. stoletju. Že takrat ga je odkril svetu. Ob močnem deževju se Cerkniško jezero kmalu napolni in voda ostaja v njem po več mesecev. Poplavljen površina doseže okrog 24 km².

Na Slivnici se nahaja tudi takoiimenovana Coprniška jama. Pripovedovali so mi, da se je ohranilo ustno izročilo, ki ga še danes slišimo, da so na Bočkovem na Bloški planoti požgali celo vas samo zato, ker so se tam čestokrat zadrževale čarovnice. To se je dogajalo v temnih dneh srednjega veka, v času inkvizicije.

Valvazor opisuje hudourne jame na Kranjskem, med temi omenja tudi Slivnico: "Na gori Slivnici, precej nad Cerkniškim jezerom v Cerkniški fari, najdeš četrto jamo. Blizu nje, zgoraj na vrhu hriba, imajo coprnice sobotni ali čarovniški ples."

Čarovnice so preganjali pri nas in po Evropi v srednjem veku, jih mučili in na grmadah sežigali. V ljudskem verovanju so te ženske imele zvezo s hudičem, jahale so na metlah po zraku, delale točo, povzročale škodo ljudem in živini. Ljudje so vanje verovali, saj niso bili tako razgledani, kot smo danes, zato je bilo takrat več vraževernosti.

Slivnica nad znamenitim Cerkniškim jezerom je slovela kot domovina čarovnic

Franc Cerovšek

Pleve in drobtine

Začnimo danes na drugem koncu Vipave. Nova trgovina Fama je res lepa, a zaenkrat ni v njej dobiti nič novega, česar druge trgovine v Vipavi ne bi imele - razen res dovolj parkirišč. Trgovina je zelo razsežna, pogrešam pa napise, kje se katere vrste blago dobi. Blagoslovljena je bila tudi - sedaj smo vsi zelo pobožni, saj moramo poklekniti vsakokrat, ko želimo prebrati ceno blaga na spodnjih policah. Nič za to, saj so tla čista. Okolica pa še ni urejena. Okolica gasilskega doma in balinišča pa je vzorno urejena. Mi se pritožujemo nad slabimi pločniki - prebivalci Vinarske ceste pa še takih nimajo.

Avtobusni vozni red pa sedaj visi počez namesto po dolgem in ni v vsaki dobi dneva in noči viden. Nek občinski veljak je rekel na mojo pripombo: "Kdo pa se še vozi danes z avtobusom?" Očitno ni videl dijakov, učencev, starih mamic in očkov, ki jih mladi nimajo časa voziti po opravkih.

Imamo pa tudi brezplačno masažo stopal, ko so vse vipavske ulice posute s šodrom zaradi plinifikacije. A vsa čast delavcem: delajo hitro in obzirno, za sabo pospravljajo, kolikor morejo. Naši stari so rekli, da se za lepoto spleta potrpel. Bomo videli!

Društvo upokojencev je imelo v aprilu uspel izlet - v parlament, kjer nas je sprejela Danica Simšič osebno, nato v Volčji potok, in potem še v muzej Bistra. Na to smo imeli okusno večerjo v Zaklancu pri Vrhniki.

Tudi društvo Sožitje je imelo v juniju lep izlet na Košljun na otoku Krku. Ne bi ga omenjala, če ne bi takega izleta imeli pred desetimi leti - zadnjo soboto v Jugoslaviji - takrat, ko so vojaki urejali naš Plac. Takrat je bila vsa obala, ves Krk kot izumrla. Na Košljunu, krasnemu otočku sredi zaliva, vsem v zelenju, nas je - samotne izletnike, sprejel pater, ki je znal slovensko, nam razkazal čudovit muzej, poln starin, narodnih noš in tudi starega denarja vseh držav, in nam nato v cerkvi iz 14. stoletja priredil čudovit orgelski koncert. Sedaj pa je na Košljunu vse živo, povsod sami turisti, šolske ekskurzije - edino javno stranišče je na drugem koncu sveta, in ko prideš do njega, je zaprto!

Vseeno smo imeli lepo panoramsko vožnjo z ladjo, po zalivu. Park na otočku Košljunu je zelo lep, a malo divji...

Krivicu bi delala, če ne bi omenila tudi dveh srečanj gibanja Vera in luč, ki sem ga na teh straneh že nekoč predstavila. V aprilu smo se v vipavski farni cerkvi srečali z enako skupino iz Moravč. Gibanje Vera in luč že več kot 30 let združuje ljudi s posebnimi potrebami ter njihove starše in prijatelje.

Vipavska skupina je letos z ostalimi primorskimi skupinami poromala v naš Lurd pri Lipici, ki je povsem blizu hotela Maestozo. Ne bom vam pravila, kako je tam. Pojdite in pogledajte! Ljudje iz našega gibanja, ki so letos za veliko noč poromali v pravi Lurd, so rekli, da je tu lepše, mirneje - in predvsem bliže!

Letos mladina ni prižgala kresa na "grebnu". Je pa dosti prireditev, ki jih je treba pripraviti in tako ni časa za kres. Naša mladina in "cvetje v jeseni" - upokojenci so požrtvovalni in nas vedno razveseljujejo z raznimi prireditvami.

Nada Kostanjevic

VREMENSKO POROČILO

	VIPAVA	NANOS
APRIL	77,9 l/m ² dežja, 11 deževnih dni, 1 x toča, 2 nevihti, 14 x rosa	103,1 l/m ² dežja, min. temp. 0°C, maks. temp. 19°C
MAJ	52,6 l/m ² dežja, 9 deževnih dni, 2 nevihti, (sušno, vetrovno) 13 x rosa	50,7 l/m ² dežja, min. temp. 5°C, maks. temp. 24,5°C
JUNIJ	142,1 l/m ² dežja, 11 deževnih dni, 7 nevihti, 13 x rosa	147,1 l/m ² dežja, min. temp. 1°C, maks. temp. 24°C

Nada Kostanjevic in Ivica Jež

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 31.3.2000 DO 31.6.2000

Amalija Ambrožič	Slap	3.000 SIT
Cvetka Brajovič	Ljubljana	5.000 SIT
Dora Bratuš	Vojkova 34	2.000 SIT
Marija Cotič	Vinarska 1	1.000 SIT
Julka Poniž - Durn	Francija	50 FF = 1.650 SIT
Mirko Fabčič	Švica	3.000 SIT
Francka Ferjančič	Na Hribu 20	2.000 SIT
Ana Pavlin - Florjančič	Škofja Loka	2.000 SIT
Miroslava Hrovatin	Ajdovščina	5.000 SIT
Betty Herudek	Nemčija	2.000 SIT
Zora Hrepevnik	Vinarska 2	2.000 SIT
Evelina Humar - Mahnič	Ljubljana	3.000 SIT
Tana Matič	Vinarska 1	2.000 SIT
Ivanka Meze	C. 18. aprila 7	1.000 SIT
Rina Nabergoj	Ajdovščina	3.000 SIT
NN	Ormož	5.000 SIT
NN	Vipava	2.000 SIT
NN	Vipava	1.000 SIT
NN		1.000 SIT
Olga Podobnik	Ljubljana	3.000 SIT
Jože Rehar	U. Milana Bajca 22	1.500 SIT
Silva Roblek	Kranj	3.000 SIT
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 SIT
Ana Stecca	Trst	5.000 SIT
Družina Sterlekar	Ljubljana	2.500 SIT
Edi Štefin	U. V. Reharja 18	5.000 SIT
Mara in Jože Virant	Vojkova 3	5.000 SIT
Fanči Visini	Trst	5.000 SIT
Skupaj		78.150 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na žiro račun KS Vipava 52010-645-50977 s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
JUNIJ 2001
720 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vera Poniž, Nada Kostanjevic, Vladimir Anžel in Breda Butinar - lektorica

Sodelovali so še: Ivan Princes, Jožko Humar, Božidar Premrl, Janko Vehovar, Zora Hrepevnik, Vida Babič, Alenka Tratnik, Andrej Vovk, Jana Bolčina, Mojca Mihelj, Alenka Čehovin, Andreja Rehar, Vanja Trkman, Andreja Bratovš, Marko Lavrenčič, Aleks Semenič, Boštjan Prelc, Marko Protič, Meta Praček, Tine Petrič, Matic Ličen, Kaja Ferjančič, Urban Lukin, Karin Pudgar, Daša Pepelko, Tjaša Poljšak, Luka Česen, Monika Petrič, Andrej Nabergoj, Mirjam Ferjančič, Sindis Čufer, Matija Marc, Danica Benčina, Alenka Poljšak, Irena Božič, Pavla Jamšek, Andreja Pegan - Fajdiga, Marjeta Pirc - Pavlič, Ana Velagič, Karmen Smet - Rondič, Zofija Marc, Franc Cerovšek,

POPRAVKI

V VG št. 56 je na strani 44 avtor sestavka Stari predmeti Marko Protič (in ne Petrič).
 Za napako se opravičujem.

Urednica

VSEBINA

Občinski praznik 2001	stran 1
-----------------------------	---------

Iz naše preteklosti

Vzpon in zaton protestantizma na Vipavskem	stran 2
Vipava in Vipavci v ogledalu Bleiweisovih Novic	stran 9
Kapelice in znamenja v našem okolju	stran 10
Stara gora nekoč in danes	stran 12
NOB v Vipavi 1941 - 1945	stran 15

Predstavljamo vam

Grabrijanovi - moji predniki	stran 19
Baron Janez Henrik Maasburg	stran 24

Iz naše KS

Poročilo o delu KS Vipava	stran 28
---------------------------------	----------

Iz naše občine

Praznovanje občinskega praznika in dneva državnosti	stran 29
Kulturne prireditve	stran 32
Staro rimsko grobišče v Vipavi	stran 32
Praznovanje na Gočah	stran 33
Problematika mladih v Vipavi se rešuje	stran 36

Iz ustanov in društev

Iz ŠG

Dijaško obmejno srečanje Primorske	stran 37
Razstava	stran 39
Zaključna prireditev	stran 39

Iz OŠ

Prostovoljci na OŠ v Vipavi	stran 43
Prispevki članov literarno - novinarskega krožka	stran 44
Novičke iz šolskih klopi	stran 47
Uganke	stran 48

Iz CUIO

Očistimo potoček	stran 49
------------------------	----------

Iz društev

Za boljše sporazumevanje	stran 50
Pri osemdesetih še telovadi	stran 52
Naš izlet na Goli otok	stran 53

Za dom in družino

Saditi za prihodnost	stran 54
Graditi za prihodnost	stran 54
Iskrice	stran 54
Obiskala sem 91-letno botro	stran 55
Kako sem doživljala mesec maj v srednji Italiji	stran 56

In memoriam

Vinko Kobal	stran 59
-------------------	----------

Za razvedrilo

Križanka	stran 60
Divji lov	stran 61
Čarovnice na Slivnici	stran 62
Pleve in drobtine	stran 62
Vremensko poročilo	stran 63

KNJIŽNICA VIPAVA

Ajdovščina

SP 0

VIPAVSKI

2001

352.9(497.12 Vipava)

0077975,57

COBISS

LAURICENA KNJIŽNICA